

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică.

A

SÂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMÂNE.

ANUL AL XXI-lea, No. 1.

APRILIE.

TABELA MATERIILOR

	Pag.
1 Către Onor. cetitorî	1
2 Serbarea Duminicii. Istoricul ei.	3
3 Invăţătura Sf. Atanasie despre mântuire	19
4 Evangeliile şi mărturiile ereticilor celor d'ân- tîiî două secole primare	35
5 Recensemîntul din timpurile lui Quiriniu şi Tetrarchului Abilenei Lysania.	54
6 Seminaristîi cu 4 clase	67
7 Bourdaloue	90
8 Alegerea P. S. Episcop de Roman	97
9 Predicã	107
10 Alegerea noului Patriarh Ecumenic	111
11 Donaţiuni	114
12 Avis	120

BUCUREŞTI

TIPO-LITOGRAFIA CARŢILOR BISERICEŞTI

1897

CĂTRĂ ONOR. CETITORI.

Cu numărul acesta revista „Biserica Ortodoxă Română“ intră în al XXI an de existență, prin urmare în al III-lea deceniu. Intemeiată de S-tul Sinod al bisericii noastre cu scopul pe de o parte de a contribui la înnavușirea cunoștințelor clerului nostru pe terenul teologic, iar pe de altă parte de a servi ca organ al lucrărilor sale, revista 'și continuă îndeplinirea chemării conform acestui sfânt scop bine determinat. Multe studii importante s'aũ publicat în această revistă în timp de două-șeci de ani și acei cari le aũ citit an cu an ne pot fi martori în această privință! Hrană intelectuală și morală teologică s'a pus la dis-

pozițiune! Depinde numai de felul cum a fost folosită și dacă a fost folosită! Pentru noi nu pôte fi satisfacere sufletescă mai mare, de cât atunci, când vom corespunde în totul dorințelor Sf. nostru Sinod, cum și ale cetitorilor noștri. In sensul acesta vom căuta să desvoltăm tot zelul și să depunem tótă munca noastră! Rugăm pre Cel A Tot-Puternic să ne ajute în acéstă muncă pentru ca ea să fie cu totul rodnică pentru revistă. Cu aceste rugăciuni începem anul XXI.

COMITETUL REDACTOR.

SERBAREA DUMINICII.

ISTORICUL EÎ.

I.

Corpurile noastre legiuitoare au votat o lege prin care se legiferăză repausul dominical. S'a hotărit prin această lege, când să se lucreze de acum înainte în ziua Duminicii și când nu; care anume alte serbători se pot ține în cursul anului și care nu; și ce e și mai mult: s'a hotărit, că la orașe afaceri comerciale se pot face Duminica până la ora 12, iar la țară de la 12 înainte. Și în toate dispozițiunile legii nu s'a avut în mare parte în vedere, de cât nevoile sociale, lăsându-se la o parte cu totul nevoile mai înalte, nevoile spirituale! De ore-ce poporul nostru român e creștin ortodox și existența lui se datorește și bisericii lui și fiind că în constituțiunea noastră s'a prevădut și articolul 21 în care se spune că *«religiunea ortodoxă a Răsăritului este religiunea dominantă a statului român»* și că

«afacerile spirituale, canonice și disciplinare ale bisericii ortodoxe române se vor regula de o singură autoritate sinodală centrală», să vedem, care a fost scopul instituirii serbării Duminicii în Creștinism și dacă acum, ne am abătut cum-va de la acest scop său nu.

Duminea e un bun dat omenirii de religiunea revelată. Păgânismul n'a cunoscut o asemenea serbare. El n'avea o ȃi, când tot omul eliberat de impunerea lucrului să se pótă ocupa din datorie și cu un drept al seũ cu lucruri spirituale, cu lucruri atingătoare numai de viața sa sufletească. Noi creștinii avem o asemenea serbare și datorim acesta Creștinismului său religiunii revelate.

II.

Dumnezeũ o dată cu crearea lumii în șasele zile sfințesc ziua a șaptea și o instituesce ca ȃi de serbare. Iată cuvintele Sf. Scripturi în această privință: «Și sfirșind Dumnezeu în ziua a șaptea lucrările sale, pe care le a făcut, s'a repausat în ziua a șaptea de tóte lucrările sale, care le a făcut. Și Dumnezeu bine-cuvintă ziua a șaptea și o sfinți pre ea: că întru acesta s'a repausat el de tóte lucrările sale pe care Dumnezeu le creă și le făcu» ¹⁾. Prin urmare ziua a șaptea e sfințită de Dumnezeu de la creațiune; această sfințire însă e adusă de unii teologi în legătură numai cu această creațiune, fără să se promulge și o poruncă pentru ómeni în privința acestei serbări. În timpul patriarhal nu se găsește nici o urmă despre această serbare. Faptul acesta s'a accentuat mult în biserica creștină primitivă, când se documenta Evreilor, cum mulți bărbați înainte de Moisi aũ fost bine vȃduși înaintea lui Dumnezeu

---

¹⁾ *Moisi*, C. II, v. 2—4.

prin virtuțile lor, fără să observe o mulțime de ceremonii impuse de Moisi. Citez propriile cuvinte ale lui Eusebiu: «Fie-care scie, că națiunea Evreilor nu e o națiune nouă, și că toate cele-l-alte națiuni 'i acordă gloria vechimei. Ea posedă scrierile ce vorbesc de un mic număr de bătrâni, ce au strălucit în pietate, în dreptate și în tot felul de virtuți. Unii au trăit înainte de potop și alții după potop, după cum sunt fiii lui Noe și scoboritorii lor și mai cu seamă Abraam pe care Evreii 'l respectau ca pe un șef al lor. Nu ne vom înșela, dacă vom spune, că toți acei cari se urcă de la Abraam până la Adam și s'au făcut renumiți prin pietatea lor, au fost în adevăr creștini, deși n'au avut numele de creștini. Căci dacă creștinul nu e alt ceva, de cât acela, care urmând învățătura lui Iisus Christos se aplică la modestie, la dreptate, la răbdare și la cultul unui singur Dumnezeu, acești oameni mari despre care vorbesc au fost creștini ca și noi. *Ei n'au observat ca și noi nici tăerea împrejur, nici Sabatul.* Ei nu s'au abținut de la ore cari cărnuri ca și noi și n'au pădit ca și noi diferitele precepte ale legii ce a dat Moisi Evreilor spre a fi închipuirea evangheliei, etc.» ¹⁾. Cea d'intâiu prescripțiune relativă la serbarea Sabatului o dă Moisi cu ocaziunea cădereii manei ceresci în pustie și anume într'o formă, care ne face să admitem până la un ore care punct acesta ²⁾. Adevărata promulgare a poruncii relativă la serbarea Sabatului e prin decalogul dat de Dumnezeu lui Moisi pe muntele Sinai. Iată cum sună această poruncă din decalog: «*Adu-ți aminte de ziua Sămbetei ca s'o sfințesci pre ea! Șease zile vei lucra și 'ți vei face toate lu-*

¹⁾ Eusebiu, Istor. bisericăscă cartea I c. IV; veđi încă Iustin mart. Dial. c. Tryph. c. XIX. 27; Iren. adv. haer. IV, 16. 2.

²⁾ II Moisi C. XVI.

crurile tale. Iar ziua a șaptea este ziua Domnului Dumneșului tău; nu vei face într'însa nici un lucru, nici tu, nici servul tău, nici serva ta, nici vre-o vită a ta, nici străinul tău, care locuiește înăuntrul porților tale. Căci în șase zile a făcut Dumneșu ceriul și pământul și tot ce este într'însele și în ziua a șaptea a repausat; pentru aceea binecuvîntă Domnul ziua Sâmbetei și o sfinți pre ea» ¹⁾. Cu toate acestea reese din însăși felul cum Moisi saū maī bine șis cum Dumneșu vorbesce prin Moisi, că acēșta serbare a fost formal poruncitā și instituitā acum, pentru ca poporul ales al lui Dumneșu să se distingā de cele-l-alte prin acēșta și să caute de a păzi cu sfințenie acēșta și a Domnului. «Vedeți de păziți Sâmbetele mele, că semn este între mine și între voi, întru neamurile vōstre, ca să cunōșceți, că eū sunt Domnul cel ce vē sfințesc pre voi» ²⁾. Insemnātatea acesteī zile de repaus la evrei se întemeēzā în resumat pe urmātōrele motive: Dumneșu a creat lumea în șase zile, iar ziua a șaptea ca ziua plinirei operei sale a binecuvîntat'o și a sfințit'o. Tot așā și poporul pe care El l'a sfințit și care recunōșce pe Creatorul și Domnul lumii ca Dumneșu al sēu trebuie, ca dupē șase zile de lucru să sfințescā ziua a șaptea ca și de odihnā. Și acēșta trebuie să fie ca un semn de legăturā între Dumneșu și poporul sēu. Din acestea putem să deducem: 1) Cā dupē cum Dumneșu așā trebuie să lucreze și să se odihnescā și omul; adicā viețā omenescā trebuie să se desvolte conform modelului divin, pentru ca să fie pe pământ un model recunoscut al Dumneșului cel viu; 2) In odihnā se aratā lucrarea dumneșescā, pentru că

¹⁾ II Moisi C. XX v. 8—12,

²⁾ II Moisi C. XXXI v. 12 14.

Dumnezeu privește cu satisfacere lucrarea sa proprie și prin acesta lucrarea sa e cu totul terminată. Ziua a șaptea e deci binecuvîntarea și sfințirea lucrării de șase zile. Pe lângă acesta putem să pricepem mai bine însemnătatea acestei zile de repaus în urma intrării în lume a păcatului și morții, După ce omul a fost silit ca prin muncă să-și agonisească cele necesare, atunci s'a dezvoltat în sufletul său și tendința spre odihnă. Israel, care se află în Egipt sub stăpânire străină și trebuia să muncască fără odihnă a început să suspine după această odihnă. Când a fost eliberat din sclavie egipteană, ziua Sâmbetei devenise o zi de mulțumire în memoria eliberării sale. Acesta e înțelesul celor spuse în Sf. Scriptură: «Adu-ți aminte, că serv ai fost în pământul Egiptului și Domnul Dumnezeuul tău te a scos pre tine de acolo cu mână tare și cu braț întins; pentru aceea ți-a poruncit Domnul Dumnezeuul tău să pazești ziua Sâmbetei ¹⁾. Sabatul e din cele spuse o instituțiune divină cu scopul de a sfinți pe om. «Și le am dat încă și Sabatul meu, ca să fie spre semn între mine și între dinșii; și să cunoască, că eu sunt Dumnezeu, cel ce-î sfințesc» ²⁾. De aceea Sabatul e considerat la poporul israilit ca o zi consacrată cu totul lui Dumnezeu ³⁾. În ea nu se poate munci. Și această muncă nu poate fi cerută chiar nici din partea sclavilor. Prin această oprire de la oră și ce muncă a poporului israilit i se amintea, că el e poporul lui Dumnezeu și că Sabatul ca și circumcisiunea era un semn al alianței cu el și că profanarea sa era considerată ca o ruptură a acestei alianțe. Celebrarea Sabatului a prins încetul cu încetul rădăcinii adânci în inima poporului. După

---

¹⁾ V Moisi V v. 15.

²⁾ Ezechil C. XX v. 12.

³⁾ Real-Ecyklop. für Theol. Herzog, Tom. 13, p. 154 160.

exil ea devinise de o deosebită rigore. În timpul Macabeilor nu îndrăsniașă israiliții nici să se apere cu armele atunci când erau atacați. Fariseii în deosebii nu admiteau excepții pentru observarea legilor relative la Sabat de cât pentru funcțiunile sacerdotale. Ceea ce e mai important pentru istoria religioasă a poporului evreu e că celebrarea Sabatului s'a transformat mai târziu într'un cult din ce în ce mai dezvoltat, la care credincioșii luașă o parte activă, fie că cântau liturgia, fie că recitau poezii, fie că ascultau citirea legii și a unei bucăți din profeții ¹).

Prin urmare, din cele espuse până aici rezultă, că serbarea Sâmbetei e o serbare instituită de Dumnezeu ca o legătură dintre om și Dumnezeu, ca un mijloc de a se arăta, că poporul israilit e un popor ales al Lui, ca un mijloc de a fi în contact cu Dumnezeu și de a se sfinți prin păzirea ei. Acastă serbare devenise încetul cu încetul de o natură cu totul spirituală! Israi 'și aducea aminte cu această ocaziune de toate cele ce Dumnezeu făcuse pentru sine și căuta de a trăi numai în El și prin El. Materia dispărea, spiritul numai domina.

III.

Iisus Christos prin nascerea sa e un membru al poporului lui Israil și prin urmare și un supus al legii mosaice. El singur asigura, că n'a venit să strice legea, ci s'o plinască. Ceea ce voia însă, era, ca formalismul vieții evreesci produs prin legea mosaică să fie umplut și însuflețit cu un adevărat conținut. Conform acestui principiu a lucrat El după cum în toate relațiunile vieții, așa și cu privire la timpurile sfinte ale lui Israil și în deosebii cu privire la

¹ *Lichtenberger*, Encykl. des Sciences religieuses, Tom. XI, p. 368.

Sabat. Citim în Evangelistul Luca «că Iisus a venit la Nazaret unde era crescut *și a intrat după obiceiul său* în ziua Sâmbetei în Sinagogă și s'a sculat să citească» ¹⁾. După ce citia o bucată din Sf. Scriptură începea să esplice și cu această ocasiune 'și espunea și propoveduia sietemul său de vederi.

Iisus Christos avea însă să lupte foarte mult cu Fariseii și în urmă chiar și cu autoritățile, din cauză, că El nu pricepea rigorismul serbării Sabatului, așa după cum se formulase în acest timp. Moisi de pilă opresce secerișul și strinsul grâului în ziua Sâmbetei. Fariseii însă cer și mai mult: ei opresc chiar smulgerea saū ruperea unor spice spre a-și astâmpera cineva fόμεa. Și atunci când Apostolii aū îndrăsnit să facă acesta, Iisus e mustrat de către Farisei. Iată cuvintele Sf. Scripturii: «In timpul acela s'a dus Iisus Sâmbăta prin ogóre, iar discipulii lui aū flămândit și aū început să smulgă spice și să le mănânce. Dar Fariseii vėdënd acesta i-aū đis: «Iată discipulii tēi fac aceea ce nu se cade a face Sâmbăta» ²⁾. De asemenea, fiind că Sâmbăta era oprit să se facă focul și mâncare și prin urmare și aluatul pentru facerea pâinei ei mustrară pe Iisus, pentru că a scuiat și a făcut tină, cu care a uns ochii celui orb din nascere, din cauză că după ei această tină era tot un fel de aluat. «Adus'aū la Farisei pre cel ce ore când a fost orb. Și era Sâmbăta când Iisus a făcut tină și i-a deschis ochii lui. Atunci iarăși l'aū întreat și Fariseii, cum a primit vedere. Đis'a el: Tină am pus pe ochii mei și m'am spălat și vėd. Deci điceaū unii din Farisei: «*Acest om nu este*

¹⁾ Ev. Luca C. IV v. 16, 31, 44; Veđi și Ev. Ioan C. XVIII v. 20: „Eū tot-d'auna am învățat în sinagogă și în templu, unde toți Iudeii se adună; și întru ascuns nu am vorbit nimic“.

²⁾ Mat. Cap. XII v. 1—2; Veđi încă Marcu C. II v. 23—24; Luca VI v. 1—2; Ioan V v. 10.

de la Dumneșu, că nu păzesce Sâmbăta ¹⁾. În ochii Fariseilor decî nici chiar vindecarea unui nenorocit nu era permisă, căci ei credeau, că prin acesta se necinstește ziua Sâmbetei, semnul sfînt al legăturii dintre om și Dumneșu. Ei duseseră rigorismul pînă la absurd! Mîntuitorul însă le proba, că El nu călcăse legea nici într'o privință. Și că dacă El face fapte bune în această sfîntă zi, apoi acesta nu e de cît în vederea legiuitorului, care a urmărit scopuri mai înalte cu instituirea Sâmbetei ca zi de serbare; că acesta e înțelesul primitiv al legii, pentru ca serbarea acestei zile să nu constea în nelucrare, ci într'un fel de lucrare mai înaltă, mai spirituală, fiind că Dumneșu a lucrat și lucrăză neîncetat, cînd e vorba de ast-fel de lucrare. Acesta a spus-o însuși Mîntuitorul cu ocasiunea vindecării paralicului, ce zăcea de 38 de ani și cînd Iudeii căutau să-l omore, fiind-că a făcut acesta Sâmbăta. «Iisus le a răs-puns: *Părintele meu lucrăză pînă acum și eu lucrez*» ²⁾. Mîntuitorul se arăta împreună cu ucenicii săi ca adevărați israiliți, cînd înlăturau Sâmbăta ori și ce s'ar fi putut numi *muncă zilnică* și căutau pe de altă parte să sfîntescă Sâmbăta prin făptuirea binelui. Mîntuitorul s'a conformat cu alte cuvinte tradițiunii în ceea ce privește cultul propriu și în deosebii meditarea legii și a profeției, dar în acelaș timp a spiritualizat observarea sabatică complectînd'o și eliberînd'o de tot ce avea în sine îngust, riguros și formal ³⁾. De aceea El și spune: «Sâmbăta pentru om s'a făcut, iar nu omul pentru Sâmbăta» ⁴⁾.

¹⁾ Ev. Ev. Ioan C. IX v. 13—16.

²⁾ Ev. Ioan C. V. v. 17.

³⁾ Lichtenberger L. C. Tom. III, p. 751.

⁴⁾ Ev. Marcu C. III v. 27.

IV.

Cei d'întâi creștini împreună cu cei 12 apostoli erau de origină Judaică. De aceea Creștinii din Ierusalim și din Palestina în general au ținut până la 50 d. Christos sau cel mult până la distrugerea Ierusalimului de către Romani legea ceremonială pe de o parte în cea ce privește serbătorile, după însuși pilda dată de Mântuitorul, iar pe de altă parte dădea satisfacere trebuințelor lor spirituale curat creștinesci prin întâlniri dîlnice, în care celebrau cultul divin ¹⁾. Creștinii de origină ebraică voiau să rămână evrei cu totă noua lor religie. Ei serbau la început serbătorile împreună cu Iudeii. Vizitau regulat templul în orele de rugăciune; aduceau sacrificii; ei observau Sabatul cu cea mai mare conștiințositate posibilă. Se știe chiar, că Iacob, fratele Domnului, care se afla în fruntea comunității din Ierusalim pentru observarea severă a legii în această privință era supranumit de Iudei cu numele de drept. Cunoscut fiind însă vederile Apostolului Pavel în această privință și în deosebi Universalismul său din timpul acesta începe să se serbeze ziua care urmăzează imediat Sâmbetei, adică ziua Învierii Mântuitorului, cu scopul de a aduna *milostenii, de a săvîrși taina Impărtășirei și de a se întări reciproc prin citire și rugăciuni*. Apostolul Paul era adănc convins și își apăra convingerea sa cu multă tărie și anume, că legea Mosaică e dată numai pentru poporul lui Israil și că nu e de loc destinată să devină forma de viață pentru biserică tutulor popoarelor. Prin urmare, în comunitățile creștine cu vederi opuse celor din Palestina și din alte părți ale Asiei își ia naștere serbarea Duminicii cu caracter curat creștinesc. Următoarele ne pot dovedi acesta.

---

¹⁾ Fapt. Apost. C. II v. 1; C. III v. 1; C. II v. 42--46.

Iată ce ne spune Apostolul Pavel în I epistolă către Corinteni: «Iar despre mila cea pentru sfinți, faceți și voi așa precum am poruncit bisericilor Galatei. *In ziua d'intâiă a săptămânii fie-care din voi să pună de o parte strîngînd duple cum ar prospera, ca nu venind eă să se facă strîngerea atunci*» ¹⁾. Era vorba aici despre o colectă ce trebuia să se facă pentru creștinii din Ierusalim; prin urmare era vorba despre adunarea în această zi cu un scop așa de sfînt. În faptele Apostolilor citim încă: «Iar la întăia zi a săptămănei fiind adunați discipulii să frîngă păinea, Pavel avînd a porni a doua zi vorbia cu dinșii și și-a prelungit cuvîntul pănă la miezul nopții...» ²⁾. Din acestea se vede, că prima zi a săptămănei se serba de comunitățile întemeate de Pavel cu un caracter cu totul creștinesc și că de acum înainte serbarea acestei zile în chipul acesta se adoptă din ce în ce mai mult. Când după mórtea Apostolului Pavel, Evangelistul Ioan a trecut în Asia mică și din Efes a început să aibă în grija sa biserica întemeată în acea parte de Pavel a găsit acolo deja obiceiul de a serba cea d'intâiă zi a săptămănei și l'a aprobat în totul. În scrierea sa «Apocalipsul» întălnim pentru prima dată Duminica creștină cu numele cu care s'a introdus în biserică și anume «*ziua Domnului*» κυριακή ἡμέρα ³⁾. Obiceiul de a se serba această zi s'a răspăndit cu mare iuțelă în întregă biserica creștină formată din păgăni, căci despre acesta ne vorbesc mai toți scriitorii bisericesci de la începutul veacului al II-lea, ca despre un obicei general în biserica creștină. Păgăniile aveau de asemenea sciință despre acest obicei al comunităților creștine. *Pliniu* cel tînăr,

¹⁾ I. Cor. C. XVI v. 2.

²⁾ Fap. Apost. XX v. 7—8.

³⁾ Apocalips. C. I. v. 10: „Eram în spirit în ziua Duminicii și am auzit după mine voce tare ca de trîmbită“.

amicul lui *Traian*, când a întreprins în 112 o gónă în contra creștinilor a aflat în cercetăile sale, că ei n'aveau între altele altă vină de cât aceea, că se adună într'o anumită ȃi înainte de răsăritul sórelui și întoneză o cântare lui Christos ca și unui Dumneȃeu; (quod essent soliti stato die ante lucem convenire carmenque Christo quasi Deo dicere etc.). Iată partea ce ne privesce din mult interesenta epistolă pe care Pliniu a adresat'o lui Traian prin care 'i espunea cele aflate de el relativ la creștini. «Ce'i ascultați de mine (adică creștinii) mărturisiau, ca o mare crimă și ca cea mai mare greșală a lor că se adunau într'o anumită ȃi.... și că se legaú cu acéstă ocasiune printr'un jurămint (sacramentum) nu spre vre o faptă rea, ci ca să nu ture, să nu răpescă ceva și să nu strice căsătoria, să nu-și calce cuvintul și să nu ascundă vre-un lucru ce li s'ar fi încredințat. După ce se despărțiau, se întruniaú iarăși spre a gusta împreună mănăcări obicinuite și nevinovate» ¹⁾. Creștinii se întruneaú deci într'o ȃi hotărítă, când adoraú pe Christos ca pe Dumneȃeu, să obligaú să ducă o vieță virtósă și în urmă se adunau iarăși séra spre a lua împreună sf. Cină. Iustin Martirul trimite în anul 150 o scrisóre împératului *Antonin Piu*, prin care caută să dovedescă nevinovăția creștinilor și la urmă descrie între altele și obiceiurile principale ale bisericii și închee cu descrierea Botezului, a Eucharistei și în cele din urmă cu a *Duminicii*. «In așa numita ȃi a sórelui (Dumineca) se ține o adunare generală a tutulor creștinilor, cari locuesc în orașe și la țară și se citesc cu acéstă ocasiune Faptele Apostolilor sau scrierile profeților, atât pe cât permite timpul. De îndată ce a terminat citețul ține mai marele adunării (episcopul sau preotul) o cuvintare prin care îndémná la imitarea celor spuse. După aceea ne ridicăm cu toți și ne

¹⁾ *Pliniu Ep. X, 96.*

rugăm. Terminându-se rugăciunea se aduce *pâine*, *vin* și *apă*, iar episcopul sau preotul înalță rugăciuni și mulțămiri și credincioșii răspund cu aclamațiune *amin!* Se împarte apoi sf. comunicătură celor prezenți, iar celor absenți li se trimite prin diaconii. Cel mai bogat însă, cum și alții dau după putere și după voință ajutoare, cari se încredințază episcopului sau preotului spre a îngriji de săraci și văduve, de bolnavi și neputincioși cum și de cei închiși și de călătorii străini; cu un cuvânt el devine îngrijitorul celor neputincioși. Noi ne adunăm însă *Dumineca* (ziua sôrelui) nu numai, fiind că acesta e prima zi în care Dumnezeu a creat lumea, ci deasemenea fiind ea Mântuitorul nostru a înviat din morți în această zi». Se serba deci Dumineca conform vederilor sf. Apostol Pavel, așa că Dumineca era o zi de repaus, de sfințire și de caritate. Ziua aceasta era deci numită de cei d'întâi creștini «Dumineca», adică ziua Domnului sau ziua lui Christos. Prin urmare *una din Sâmbete sau* $\mu\acute{\iota}\alpha\ \tau\omega\nu\ \sigma\alpha\beta\beta\acute{\alpha}\tau\omega$ după cum se întrebuintează mai de toți Apostolii devine acum *ziua domnescă* = $\kappa\upsilon\rho\iota\kappa\eta\ \eta\acute{\mu}\epsilon\rho\alpha$, nume pe care 'l întâlnim după cum am văzut pentru prima dată în Apocalips (I, v. 10) și apoi în epistola sf. Ignatîu adresată Magnesienilor. «*Dacă s'au întors la înnoirea speranței cei ce trăiau după referințele vechi și nu mai țin Sabatul, ci viețuesc după ziua domnescă, în care a răsărit și viața noastră printr'insul și mórtea lui*» ¹⁾. ($\mu\eta\chi\epsilon\tau\iota\ \sigma\alpha\beta\beta\alpha\tau\iota\zeta\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$, $\acute{\alpha}\tau\tau\acute{\alpha}\ \kappa\alpha\tau\acute{\alpha}\ \kappa\upsilon\rho\iota\kappa\eta\ \zeta\omicron\nu\tau\epsilon\varsigma$). Pliniu din contră în epistola amintită o numește *ziua hotărită* (stato die), iar autorul epistolei lui Barnaba *ziua dréptă*, *ziua cea potrivită* și dă ca temeiul el acestei serbări Invierea lui Christos în această zi, arătarea Sa Apostolilor și Înălțarea

¹⁾ Sf. Ignat. epist. către Magnesieni C. IX. (Vezi scrierile părinților apost. trad. de Olariu, Caransebeș, 1892).

la ceriū. Reproduc partea acésta din epistolă fiind de o importanță deosebită mai ales prin justificarea acestei serbătorii creștinesci. «Mai departe este scris despre Sâmbătă în cele 10 cuvinte cu care a grăit pe muntele Sinai cu Moisi față în față: *Să sfințiți Sabatul Domnului* cu mâini curate și inimă curată (Ex. XX v. 8; Deut. V, v. 12). În altă parte țice: *De vor păzi fiii mei Sabatul, voiū pune mila mea asupra lor* (Ier. XVII v. 24). De Sabat vorbesce la începutul creării. Și a făcut Dumnețeu în 6 țile lucrurile mâinilor sale și a sfișit în țiu a 7-a și s'a odihnit într'insa și a sfințit'o (Genes. II v. 2). Luați seama fiilor ce țice: A sfișit în 6 țile, adică în 6000 de ani Domnul tóte a sfișit. Căci țiu la dînsul este ca 1000 de ani. El însuși mărturisesce acésta țicênd: Iată țiu de ađi este ca 1000 de ani. (Psalm. 90 v. 4). Așa dar fiilor, tóte se vor sfiși în 6 țile, adică în 6000 de ani. Și s'a odihnit în țiu a șaptea, adică: Când va veni Fiul sêū și va pune capăt timpului nelegiurii și va judeca pe cei fără de lege și va schimba sóre, lună și stele, atunci în fericire va odihni în țiu a șaptea. Mai departe țice: *Sfințesce-o cu mâni curate și inimă curată. Dacă cineva póte sfinți țiu sfințită de Dumnețeu, fără numai avênd inimă curată suntem în totul în rătăcire*. Neputêndu-se acésta întâmpla acum, apoi în deplină pace o vom sfinți-o, când vom putea după ce înșine am fost justificați și avem promisiunea cănd nu va mai fi în noi nelegiure, ci tóte Domnul le va fi înnoit; atunci vom putea-o sfinți, fiind noi mai înainte sfințiți. În urmă le țice: *Nu-mi mai plac lunele noi, nici sabatele vóstre*. (Is. I 13). *Înțelegeți ce țice: nu sabatele de acum sunt bine primite, ci acela care am pus, pe care'l voiū tace după ce tóte vor odihni—începutul unei noi țile a opta, adică începutul unui luni noi. De aceea să serbăm țiu a opta cu bucurie, în care și*

Iisus a înviat din morți, apoi arătându-se s'a suit la ceriū=(Διὸ καὶ ἀγομεν τὴν ἡμέραν τὴν ὀγδόην εἰς εὐφροσύνην, ἐν ἣ καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν καὶ φανερωθεὶς ἀνέβη εἰς οὐρανοῦς). 1). Se mai numesce deci, dupe cum se vede din acestea, Dumineca și ziua a opta, fiind-că urmază după Sabat, care e a șaptea zi din săptămâna iudaică 2). In relațiunile cu păgânii, adică atunci, când scriitorii bisericesci 'și apăraū vederile lor cu privire la întrunirile lor numiaū Duminica „*Ziua sōrelui*“. Iustin Martirul spune în apologia sa «că noi (crestinii) în ziua sōrelui ne adunăm cu toții». Săptămâna de șapte zile era cunoscută în întregul imperiū roman și cu numele celor șapte zile, care e și astăzi în mare parte la popóarele Europei. Aceste numiri sunt ale celor șapte planete și anume afară de *sōre* și *lună* și *Marte*, *Mercur*, *Joe*, *Venera* și *Saturn*. Nimirile acestea se dice, că ar fi de origină din Babilonia, de unde s'aū răspândit în India și China, cum și la cele-lalte popóre ale imperiului roman. Chaldeii și Matematicii cari s'aū răspândit în număr mare prin Europa aū făcut ca aceste numiri să fie pretutindenī cunoscute și cu o deosebită importanță. După cum ziua pe care Astrologii o numiaū ziua lui Saturn se întâlnea cu Sabatul Judaic, tot așa și ziua următoare de serbare a creștinilor se întâlnea cu ziua sōrelui. De aci provine, că mulțimea ignorantă păgână numia în vécul al II-lea pe creștini pentru serbarea acestei zile ca închinători sau adoratori ai sōrelui, ceea ce a și făcut pe Tertulian să răspundă: «de și creștinii se dedeaū în ziua sōrelui bucuriei, însă cu totul din alte motive, și nici de cum

1) Epistola lui Barnaba C. XV.

2) Duminica fiind prima zi a săptămânii și prin urmare a opta după Sabat așa a fost și numită de mai mulți părinți bisericesci: *Tertulian* Idolol. 14, *Octavus quisque dies*; Iustin, dial 41: *A opta zi care e și cea d'intăiū*.

pentru că ei ar îndumnezi sôrele»¹⁾. Adevărul e însă că serbarea Duminicii de către creștinii era mult mai independentă de superstiția păgânescă de cât de legea Iudaică. Nu se poate tăgădui, că și această serbare, ca și alte creațiuni creștinesci, e isvorită din obiceiul ebraic și că ea are multe puncte comune cu serbarea Sabatului. Nu săptămâna păgână, care începea cu ziua lui Saturn a fost avută în vedere de creștinii, ci săptămâna ebraică, care începe cu Duminică și termină cu Sâmbătă²⁾. După obiceiul Iudaic se numărau zilele săptămânii de la Duminică în sus numai cu numere, fără nume, ca ziua întâia, a doua, a treia, a patra și a cincea. Numai Vinerea era numită tot după obiceiul Iudaic ca ziua prepărării (ἡ Παρασκευή) și *Sâmbăta*, *Sabat*. După cum găsea evreul în sinagogă în timpul sabatului *rugăciune*, explicarea sf. scripturii, cuvântări religioase, tot așa și creștinul în ziua Duminicii. Dar nu atât asemănările dintre Duminică și Sabat se puneau în discuția Creștinilor, cât mai ales deosebirea. Se compară Dumineca creștinilor cu Sabatul Ebreilor spre a arăta, că Dumnezeu a cinstit mai mult Dumineca de cât Sabatul. Se mai pune serbarea Duminicii în față cu serbarea Sabatului spre a opri orii și ce încercare de a trăi conform principiilor ebraice și a cere un fel de purtare, care să poarte în sine caracteristica Duminicii creștine și a unei noi vieți întemeiată de Christos Iată cum se exprimă un autor ne-

¹⁾ Apologet c. XVI.

²⁾ De alt-fel mulți părinți bisericesci au arătat că numirile săptămânii sunt de origine păgânescă și au combătut în deosebire numirea primei zile a săptămânii cu numele de ziua sôrelii. În special a făcut această Augustin. „Una Sabbati dies dominicus est; secunda Sabbati secunda feria, quam diem illi Martis vocant. Quarta ergo sabbatorum quarta feria, qui Mercurii discitur a paganis et a multis Christianis. Sed nollemus; atque utinam corrigant et non dicant sic. Habent enim linguam suam, qua utantur.... Melius ergo de ore christiano ritus loquendi ecclesiasticus procedit“. (Enarr. in psalm. 93).

cunoscut într'o predică din vécul al IV-lea și pe care unii o atribuie sf. Atanasie. «Ne am adunat în ziua de Sabat, nu pentru că am pătimi de bóla Judaismului, căci nici nu ne trece prin minte să ne gândim la falșul Sabat; noi ne am întrunit din contră în acéstă zi spre a adora pe Domnul Sabatului. Fiind că odiniórá Sabatul era în cinste la cei vechi, Domnul a schimbat Sabatul într'o zi domnescă». Prin urmare a considera Dumineca ca o continuare a Sabatului ebraic saú a o numi chiar Sabat nici nu póte fi vorbă că s'a gândit vre-un creștin în cele d'intăi vécuri. Dumineca din contră era considerată ca o creațiune creștină numită chiar cu numele Domnului pe care evreii 'l detestaú cu desăvîrșire.

Să vedem acum pentru ce anume serbaú cei d'intăi creștini Dumineca și cum o serbaú?

G....

(Va urma).

INVĚTATURA SFĀNTULUI ATANASIE DESPRE MĀNTUIRE.

(Veđi Biserica Ortodoxă Română, No. 12).

Continuând mai departe cestiunea mântuirii prin întruparea Cuvintului și arătând necesitatea acestei întrupări, Sf. Atanasie probază, că pentru ca omul să fie ridicat din starea de corupțiune în care se afla, Cuvintul a trebuit să ia natura omenescă și să o sfințească pe ea prin sine. Acei carl ȃic, că Dumneđeu ar fi putut mântui lumea prin un semn al seũ se înșală, căci ei trebuesc să aibă în vedere ceea ce e folositor omului și să nu caute a scruta puterea lui Dumneđeu; el putea să sfărâme pe omeni înainte de arca lui Noe și totuși n'a făcut acesta. El ar fi putut numai să poruncescă și să scólă pe Iudei din Egipt și fără Moise, însă n'a cređut că așa e bine. Ar fi putut să conducă poporul ales și fără judecători, însă 'l a însărcinat pe aceștia ca să'l redeștepte. El a venit pentru ca să ne mântuiască și în acesta constă necesitatea și rațiunea întrupării Cuvintului. «Odinióră, când nu era nimic, era deajuns un semn și voința lui Dumneđeu pentru crearea lumii. După ce omul a fost creat și necesitatea cerea ca să fie mântuit.

nu aceea ce nu era, ci aceea ce deja era creat, acum se simțea potrivit ca să vie doctorul și mântuitorul la lumea creată, pentru ca să mântuiască ceea ce era. Fusese creat omul, de aceea Cuvîntul pentru ca să-l mântuiască a trebuit să se servescă de corp omenesc. Nu aceea ce nu era avea necesitate de mântuire, ca ast-fel să fie deajuns numai un ordin, ci omul deja creat căduse în corupțiune și mergea spre peire». Mai departe tot în sensul acesta continuă Sf. Atanasie: «Corupțiunea nu era în afară de corp, ci în el, și de aici necesitatea ca cu el să se unescă viața, și ast-fel, după cum mórtea a luat naștere în corp, tot în el să ia naștere și viața. Dacă mórtea ar fi fost în afară de corp, și viața ar fi trebuit să fie în afară de el. Lipindu-se însă mórtea de corp și avînd putere asupra lui, pentru că era unită cu el, a trebuit ca și viața să se unescă cu corpul, ca ast-fel corpul să nu mai fie îmbrăcat cu mórtea, ci cu viața și să pólă să lepede de la sine caducitatea. Dacă viața ar fi voit să nu fie în corp, ci în afară de corp, fără îndoială că mórtea ar fi fost învinsă, pentru că mórtea nu pólă nimic contra vieții; în acest cas corupțiunea, care se afla în corp, ar fi rămas într'însul». Afară de acesta: «Se pólă ca mórtea, pentru sine însăși, să nu apară de cît în corp; de aceea Cuvîntul a luat corp, pentru ca să sfărâme mórtea care a găsit-o în corp. Cum s'ar fi putut arăta Mântuitorul ca vieță, dacă n'ar fi vivificat ceea ce era mort? Și după cum, cînd cine-va ține un mánuchiul de pae, care, conform naturei sale, pólă să fie consumat de foc, îl ține depărtat de foc ast-fel, că acest mánuchiul nu arde însă tot mánuchiul de pae rămîne și conform naturei sale pólă să fie distrus de puterea focului, cum însă cînd cine-va mánjășce mánuchiul de pae cu amiant, care resistă focului, acesta asigurat prin acoperișul, care nu arde, nu se mai teme de foc, tot așa este cu corpul și cu mórtea. Dacă mórtea ar fi fost înlăturată de la corp numai prin o po-

runcă, acesta totuși ar fi rămas conform naturei sale, muritor și coruptibil; pentru ca să nu se întâmple acesta, a trebuit ca un corp ca și al nostru să îmbrace pe Cuvîntul lui Dumnezeu cel fără de corp. Dacă Dumnezeu ar fi poruncit și ar fi ridicat blestemul, omul totuși ar fi devenit ast-fel cum era Adam înainte de a păcălui, care primea grația din afară și nu o poseda în legătură cu corpul, sau chiar mai puțin bun, fiind-că învățase să păcătuiască. Dacă omul ar fi păcătuia iarăși, Dumnezeu din nou ar fi poruncit și ar fi trebuit să ridice blestemul și ast-fel această necesitate s'ar fi simțit în tot-d'auna și omenii cu toate acestea ar fi rămas încărcăți de greșale și sclavi ai păcatului. Păcătuind în tot-d'auna ar fi avut mereu nevoie de ertare și nici odată n'ar fi dobândit libertatea, pentru că ar fi fost numai carne și din cauza slăbiciunii cărnii ar fi fost în tot momentul supuși legii ¹⁾».

De acea, tocmai pentru că mórtea era inerentă naturii umane, a trebuit ca Cuvîntul, principiul vieții, să ia natura omenescă pentru ca să distrugă mórtea. Chiar dacă Dumnezeu ar fi înlăturat blestemul, omul ar fi învățat să păcătuiască și Dumnezeu ar fi trebuit la infinit să înlătore blestemul de la dînsul și ast-fel ar fi rămas în tot-d'auna plin de păcate și nici odată în deplină libertate. Până la întruparea Cuvîntului, după cum am arătat mai sus, mórtea era stăpână în lume, iar cunoștința de Dumnezeu era mărginită numai la poporul lui Israil; Fiul lui Dumnezeu a învins mórtea și a răspândit lumina adevărului la toate popóarele.

Dacă cuvîntul a luat corp omenesc și a mântuit omenirea n'a făcut acesta pentru că Dumnezeu era obligat către creaturi, ci pentru onórea sa de creator, căci nu voia ca creaturile să fie expuse peirii și să rămâie în puterea dia-

---

¹⁾ Böhringer Kirchengeschichte in Biographien pag. 107.

volului; nu voia peirea ómenilor, cari odinióră posedaseră cunoscința de Dumneđeũ. Fără ajutorul divin ei ar fi rãmas în puterea diavolului. «Ast-fel némul omenesc mergea spre peire. Omul, creat de Cuvîntul dupě chipul și asemănarea lui Dumneđeũ, nu mař valora nimic și opera lui Dumneđeũ era distrusă». «Nu era posibil ca ființele care aũ fost creat de cuvînt să móră» «Nu era demn de bunãtatea lui Dumneđeũ ca opera sa să fie distrusă prin înșelãciunea diavolului». «Ar fi fost fórte nepotrivit când arta divină s'ar fi distrus în ómenĩ saũ prin neîngrijirea lor, saũ prin înșelãciunea diavolului». «Ar fi fost o probă de slãbiciune și nicĩ de cum de bunãtate, când el, Creatorul, ar fi lãsat să perã opera sa». Sub bunãtatea lui Dumneđeũ trebuie să se înțelegã o proprietate în basa cãreia Dumneđeũ nu privesce la neîngrijirea ómenilor, ci la aceea ce 'i să cuvine lui. Ómenĩi nu avẽu dreptul să pretindã ca să fie mântuiți și să socotescã acẽsta ca o datorie din partea lui Dumneđeũ. Necesitatea mântuirii ómenirii nu e altceva de cãt indentitatea constantã a voinței divine saũ a planului mântuirii, care plan a fost proiectat de însuși Dumneđeũ și a cãrui esecutare o datora onórei sale. «Dupě cum un architect înțelept, care voesce să construescã o casã, se consultã în același timp cu sine însuși, ca în casul când s'ar produce vre-o stricãciune să o reînoiascã și pe basa acesteĩ considerãțiunii ia mãsuri și dã maestrului mijlõcele pentru reinnoire și ast-fel înainte de construire pòrtã grijã pentru îmbunãtãțirile ce ar avea póte să facã, tot așã s'a hotãrit înainte de creațiunea nóstrã restabilirea mântuirii nóstre în Iisus Christos, ca cu modul acesta să putem fi reinnoiți iarășĩ într'însul. Sfatul și planul erau pregãtite înainte de timp; esecutarea s'a efectuat când a fost nevoie și a apãrut Mântuitorul ¹⁾).

¹⁾ Strãter die Erlõsonigslehre Atanasius pag. 61—64. ~

Pentru lămurirea celor arătate până acum, trebuie să vedem părerile Sf. Atanasie și în ce privește unirea celor două naturi în Iisus Christos.

«Când cine-va citește Sf. Scriptură trebuie să examineze și să deosibescă când se spune despre divinitatea Cuvîntului și când despre partea sa omenescă, ca nu cum-va să socotescă una drept alta și ast-fel să vorbescă în mod greșit. După cum noi scim, când îl privim pe el ca pe Cuvîntul, că prin el toate s'a făcut și fără el nimic nu s'a făcut, ce s'a făcut etc. etc., tot așa nu negăm, căci noi scim că a devenit om, nu negăm ceea ce s'a ținut despre el ca ceva omenesc, așa: că a flămândit, a însetoșat, a fost bătut, a plâns, a dormit și în fine a murit pe cruce». El, care a fost și Dumnezeu și om, ca Dumnezeu a înviat morții, a tămăduit pe toți cu cuvîntul său, a schimbat apa în vin; acestea nu era opera unui om. Intru cât el însă a avut un corp (era om) a flămândit, a însetoșat și a suferit; aceste nu erau lucrurile divinității». Mai departe: «Căci ceea ce suferea corpul omenesc al Cuvîntului, acesta, Cuvîntul cel unit cu el, o transmitea asupra sa, ca ast-fel noi să putem lua parte la divinitatea Cuvîntului. Era de mirat că chiar același se afla în același timp suferind și nesuferind, suferind, fiind-că corpul său propriu suferea și el se afla în corp, ne suferind, pentru că el din natură era Dumnezeu». «Când suferea carnea, Cuvîntul nu era în afară de acesta, de aceea și suferința se numește suferința sa. Și intru cât el pe de altă parte îndeplinea într'un mod divin operile Tatălui, carnea nu era în afară de el, ci el execută toate acestea în corp, ca om; cu ocasiunea lui Lazăr, lăsă să se audă o voce omenescă, însă ca Dumnezeu îl înviază din morți. Pentru că Cuvîntul îmbrăcase carne omenescă, a trebuit ca și afectele corpului (τὰ πάθη) să fie socotite ca ale sale, intru cât ele nu atingeau divinitatea sa. Când cine-va socotesce substanța necreială a Cuvîntului ca su-

pusă suferinței injuriază divinitatea». «Christos e suferind ca om, însă ca Dumneșeu e lipsit de suferințe».

Din cele arătate se vede, că cele două naturi în Christos nu trebuiesc să fie amestecate una cu alta și atributele și funcțiunile lor de asemenea nu trebuiesc schimbate; cu toate acestea ambele naturi nu pot să fie separate în ast-fel de mod în cât să se nege cu totul participarea uneia pe lângă cea-l-altă, sau să se înțeleagă că o natură e separată de cea-l-altă ¹⁾. Cuvîntul care a devenit om, e Iisus Christos. El este om: «După cum Aaron a îmbrăcat haina cea lungă, așa și Cuvîntul a luat carne pămîntescă și ca mamă a corpului seü a ales pe Maria în loc de pămînt nelucrat»; el este Cuvîntul: «de și Cuvîntul a devenit om și a fost numit Iisus, el are însă întréga creațiune sub picioarele sale». Tóte espresiunile de schimbăciune, care se găsesc în Sf. Scriptură, sunt proprii naturei sale omenesci, sau trebuiesc să se înțeleagă în raportul lui Christos cu noi, căci acesta este și motivul pentru care Cuvîntul a devenit om: «a fi creat, a se nasce, a suferi, a muri, a învia din morți este propriu carnei». Tot așa de puțin și natura lui divină în legătură cu carnea s'a micșorat, s'aü s'a schimbat. «Fiul lui Dumneșeu n'a fost ast-fel în corp în cât el să nu fie și în altă parte, sau că universul să rămăie gol de puterea și îngrijirea sa. Cuvîntul coprinde în sine totul, pe dînsul însă nimeni nu'l póte coprinde. El a fost în corp omenesc și 'i a dat viéța; dar în același timp a dat viéța universului întreg și a fost atât în el, cât și în afară de el. Omul cugetă numai asupra lucrurilor, cugetările sale însă nu aü nici o putere în afară de corp; alt-fel este cu Cuvîntul: El era în corp omenesc și în același timp peste tot era activ și se repausa în Tatăl» ²⁾.

¹⁾ Voigt. Athanasius pag. 136, 137.

²⁾ Böhringer Die Kizche Christi und ihre Zeugen pag. 109.

«Prin urmare Christos e Dumneđeũ deplin și om deplin: nu ca și cum deplinătatea divină ar fi fost schimbată în cea omenescă; nu și ca cum cine-va ar trebui să recunoscă două deplinătăți separate; ambele sunt un subject deplin în totul, unul și același este Dumneđeũ și om».

Cuvîntul care a creat lumea, și care a venit în lume pentru ca să mîntuiască pe ómenî este unul și același, de aceea în scrierile sale Sf. Atanasie demonstră însemnătatea atît cosmologică cît și soteriologică a Cuvîntului. El arată că numai Cuvîntul care a efectuat creațiunea, numai el pôte să mîntuască pe creaturi. Atît prima cît și a doua creațiune constă în distribuirea vieței și a existenței, care n'ar putea să provie de cît de la cine-va care posedă acestea, decî de la Cuvîntul: «Nu era posibil ca mîntuirea să se efectueze de un altul, de cît de acela care prin natura sa este Dumneđeũ, ca nu cum-va prin acésta noi cei creați prin Fiul să recunoscem un alt mîntuitor și să cãdem în nebunia arianilor și a pãgãnilor servind unei creaturi în loc de a servi lui Dumneđeũ, care a creat totul». «Cuvîntul a luat corp omenesc, ca cu modul acesta să 'l reînviiască ca cãreator și să 'l divinizeze în sine» ¹⁾).

Natura umană în Iisus Christos a fost întocmai ca și a noastră și cu tóte că era unită cu cea divină totuși nu 'și pierduse caracterul de creatură; posibilitatea de a muri nu fusese înlăturată. Slãbiciunile naturei umane însă erau dependente de puterea sa divină, el le ar fi putut înlătura pe tóte, dar nu a voit, cãci scopul mîntuirii era ca el să sufere mórtea și slãbiciunile omenesci. Blestemul păcatului și al morții plana asupra întregii ómeniri și de aceea Iisus Christos spre a mîntui ómenirea a suferit mórtea. Legea morții nu putea fi ridicată de cît prin o mórte deplină și Mîntuitorul s'a sacrificat pentru toți, pentru ca să mîntuiască

¹⁾ Sträter Die Erlösungslehre des heiligen Atanasius pag. 119.

tuiască pe toți de păcate. Acesta a fost și motivul pentru care Cuvîntul a luat corp omenesc ca ast-fel printr'însul mórtea să 'și pèrdă puterea ce o avea asupra ómenilor.

El s'a născut din fecióra Maria, a devenit om și în corp omenesc a suferit pentru noi, de acea și Sf. Fecióră Maria pòrtă numirea de *Născétóre de Dumneđeű*. În acéstă constituire a persónei lui Christos se află după pàrerea Sf. Atanasie, centru de gravitate al mântuirii: Cuvîntul locuind în omenire, acésta a fost pătrunsă de vieța dumneđeéscă. În acéstă privință se exprimă ast-fel: «Corupțiunea care a intrat prin păcat, n'a fost în afară din corp, ci unită cu el și în locul corupțiunii el trebuie să ia în sine vieța, ca ast-fel după cum mórtea a pătruns în corp, tot ast-fel și vieța. Dacă mórtea ar fi fost în afară de corp și vieța ar fi trebuit să fie în afară de dînsul. A pătruns însă mórtea în corp, trebuie ca și vieța să pătrundă într'însul, ca ast-fel el să atragă vieța și să o libereze de corupțiune. De aceea s'a îmbrăcat Mântuitorul cu un corp care fiind strâns unit cu vieța, să nu mai rămăie ca muritor în puterea morții, ci îmbrăcat cu nemurirea să învieze și să rămăie nemuritor».

Așa dar Cuvîntul, locuind în carne, a gonit din acésta păcatul și pe noi ne a lăsat liberi. Numai Fiul lui Dumneđeű putea să aibă acéstă putere și nici de cum o creatură a sa: «Dacă un Cuvînt *creat* ar fi devenit om, atunci omul ar fi rămas cum era și nici de cum unit cu D-đeű, căci cum ar fi putut el ca creatură să fie unit cu Dumneđeű prin o altă creatură?» «Cuvîntul a luat corp omenesc creat, ca ast-fel reînoindu'l pe acesta ca Creator să'l divinizeze în sine și pe noi pe toți, pe basa asemnării cu dînsul, să ne conducă în cer. Unit cu o creatură omul n'ar fi fost divinizat, dacă Fiul n'ar fi fost Dumneđeű adevărat; omul n'ar fi fost ridicat la Tatăl, dacă acela care a luat corp n'ar fi fost din natură și adevărat Cuvîntul Tatălui.

După cum noi n'am fi fost liberați de păcat și blestem, dacă carnea, pe care a luat-o Cuvîntul, n'ar fi fost de natură omenescă (căci cu ceea ce este străin de noi nu avem nimic comun), tot așa omul n'ar fi fost divinizat, dacă Cuvîntul, care a luat corp, n'ar fi fost după natură din Tatăl și Fiul adevărat și propriu al acestuia. Pentru acest motiv a avut loc această unire, ca acela care după natură este om unit cu acela care după natură este Dumnezeu să asigure mântuirea și divinizarea omului».

Iisus Christos a divinizat întreaga omenire, ȳice Sf. Atanasie. El probază acesta arătând că după cum Adam a fost capul n mului omenesc, tot ast-fel este și Christos capul omenirei scăpată însă printr'insul de păcat și mórte. «Cuvintul, ȳice Sf. Atanasie, lu  un corp muritor, pentru ca acesta, prin participarea în Cuvintul, care coprinde t te, să divină apt a muri pentru toți, să r m ie incoruptibil și să  ndulc sc , prin grația  nvierii, corupțiunea tuturor. De aceea oferi el morții, ca sacrifici  curat, corpul pe care'l luase și liberă ast-fel de mórte t te corpurile asemenea, prin sacrificiul adus. Pentru că Cuvintul peste t te este mai sublim, ast-fel a putut el să plătéscă datoria adică prin mórtea sa, aduc nd corpul se  ca sacrifici  pentru vieța tuturor și prin urmare Fiul nemuritor al Tatălui s'a unit cu toți prin asemănare, a îmbrăcat pe toți cu nemurirea prin promiterea  nvierii, lucru care se p te înțelege: căci corupțiunea morții, din cauza Cuvintului, nu mai p te avea nici o putere asupra ómenilor, de oare ce acesta a locuit între d nșii în corp».

Cuvintul este idea universală a  ntregeii existenței și vieții în lume și în omenire și la ac st  universalitate a Cuvintului a participat și natura sa umană. «Cel neschimb cios a luat carnea cea schimb cios , condamnă păcatul în ea și o m ntui, pentru ca dreptatea legii să se  mplinesc  și să p t  ȳice: «Noi însă nu suntem în carne, ci în Spirit

și Spiritul Domnului locuesce în noi (Rom. 8, 9). «In noi s'a manifestat Cuvîntul, căci el a luat corpul nostru. Și tu în mine Părinte (Ión 17, 23), ȕice el; căci Cuvîntul t   sunt e  și pentru că tu e ti ast-fel în mine, e  însă după corp sunt în e și prin tine s'a îndeplinit în mine m ntuirea ómenilor, a a te rog ca și ei una să fie în mine potrivit corpului și deplinătății sale; ca și ei să devină perfecți, pentru că a  unitate cu acesta și în el sunt una: ast-fel sunt ei, ca copil a  tost purtați de mine, toți un corp și un spirit și ajung un bărbat des v rșit (Ef. 4, 13). Căci noi toți cari participăm în el devenim un corp, de óre-ce avem în el pe unul domn» ¹⁾.

Cuv ntul, după cum am v duț mai sus, pe lângă celelalte slăbiciuni  menesci a primit și mórtea, căci mórtea era ped psa recunoscută de Dumne e , care se aplicase neamului  menesc pentru neascultare și pentru ca să fie ridicată ac st  pedépsă trebuia să 'i se aducă lui Dumne e  o deplină satisfacție. Ac st  satisfacție s'a dat lui Dumne e  de însuși Fiul s e , care luase corp  menesc. Prin mórtea sa a îndeplinit Iisus Christos opera m ntuir i. Acest sacrifici  a fost adus pentru m ntuirea tuturor și în locul tuturor. Din partea ómenilor mórtea era o datorie, pe care ei trebuiau să o îndeplinească și de aceea sacrificiul Domnului era un sacrifici  datorit. Din partea legii ped psa ținea pe ómeni captivi și de ac sta trebuiau ei să fie liberați; a a dar mórtea Domnului era rescumpărarea care ne a dat'o. «Ast-fel s'a sfirșit legea morții după ce toți a  murit în Christos, căci ea 'și-a epiuisat puterea sa fața de corpul Domnului și pentru ac sta nu 'i a mai rămas nici o putere asupra celor-l-alți ómeni. Cuv ntul a făcut nemuritorii pe ómenii cari c duser  în corupțiune și 'i a chemat de la mórte la vi t , după cum focul distruge paele

¹⁾ Str ter. Die Erl songslehre, pag. 140—146.

ast-fel a distrus mórtea dintre ómení prin aceea că a luat corp și le-a acordat grația învierii. Pentru că Cuvîntul a recunoscut că numai prin mórtea sa póte să fie înlăturată corupțiunea dintre ómení și pentru că nu era posibil ca Cuvîntul, Fiul nemuritor al Tatălui, să móră, din acéstă cauză, luă un corp muritor, pentru ca acesta, prin participarea în Cuvîntul, care coprinde tóte, să devină apt a muri pentru toți și prin Cuvîntul, care locuia într'însul, să rămâie ne supus stricăciunii și să înlătore de la toți stricăciunea prin grația învierii ¹⁾ .

Sf. Atanasie privesce în opera lui Christos îndeplinirea funcțiunilor Vechiului Testament adică, de profet, mare preot și rege. Iudeii nu mai aveaū nici rege, nici profeți, nici Ierusalem, nici sacrificii; Cuvîntul lui Dumnezeu trebuia să vie să îndeplinescă aceste funcțiuni. Prin sacrificiul său probă îndatorirea sa de mare preot. El aduse un sacrificiu neperitor și etern, care are o valóre universală și absolută. Pe călă vreme Aaron a avut succesori după dînsul Christos a rămas același în veci, îndeplinind funcțiunea de mare preot și neavînd nevoe de succesori, căci el sacrificiul 'l a îndeplinit asupra sa și prin sîngele său cel vîrsat pe cruce ne-a curățat pe toți de păcat. Acest sacrificiu de mîntuire nu putea să 'l aducă de căt Cuvîntul, pentru că trebuia să fie adus pentru toți și numai el putea să facă acésta, căci corpul pe care 'l a luat ca corp al său, era *σῶμα ζωῶν* ²⁾).

Iisus Christos ar fi putut să înlătore mórtea de la sine dacă ar fi voit însă pentru ca să pótă îndeplini scopul venirii sale pe pămînt a căutat să móră, ca să pótă învia. Probă este că singur s'a lăsat să fie prins, umilit și batjocorit de Iudei. El n'a murit de bóle, căci la dînsul mór-

1) Sträter Die Erlösungslehre pag. 148.

2) Voigt: Athanasius pag. 151.

tea nu putea să provină din cauza slăbiciunii naturii ca la cei-l-alți oameni. Mórtea pe cruce, care era considerată ca cea mai înjositóre, nu 'și a ales-o singur, de óre-ce nu avea să se témă de nimic; acest fel de mórte a fost stabilită de dușmanii săi și el a primit-o, ca prin înviere să pară mult mai puternic. A murit cu mâinile întinse în semn că cu una voia să tragă la sine pe Iudei, iar cu cea-l-altă pe păgâni. A murit în înălțime, atârnat pe cruce, pe strada să curețe aerul de demoni și să ne libereze drumul către cer: «Ridicați porțile vóstre principilor, deschideți-vă porți eterne». Aceste cuvinte nu erau ținute pentru dînsul, căci pentru el, ca stăpân și creator, nu existau porți, ci erau ținute pentru noi. căci după cum ne mântuise de mórte prin corpul său, tot așa voia să ne învețe, și calea către cer.

După mórte corpul lui Christos fu pus în mormînt, iar sufletul său se duse în iad. Cuvîntul însă a rămas unit cu ambele părți, căci mórtea a despărțit numai sufletul de corp și nici de cum dumnezeirea de omenire. «Unde corpul omenesc era supus stricăciunii, acolo trimise Christos corpul său și unde sufletul omenesc se afla în puterea morții, trimise el sufletul său omenesc, pentru ca acolo să se arate ca om, pe care mórtea nu 'l póte ține și ca Dumnezeu să sfărâme puterea morții, ca prin acesta unde era semănată stricăciunea să se ridice nestricăciunea și acolo unde mórtea domnea ca rege cel nemuritor, apărând în forma sufletului omenesc, să anunțe nemurirea și în ast-fel de mod să ne facă părtași nestricăciunii și nemuririi sale, după cum stă scris, că stricăciunea atrage nestricăciunea și mórtea atrage nemurirea. El a oferit corp pentru corp și suflet pentru suflet; cu alte cuvinte ființa omenescă complectă pentru omul complect». Ast-fel prin suferințele sale Fiul lui Dumnezeu liberă omenirea de puterea legii și prin activitatea sa creatóre de mórtea fizică;

iar întru cât diavolul exercită această corupțiune fizică, mórtea Domnului este asemenea o victorie, repurtată asupra diavolului și a imperiului său ¹⁾.

Mórtea lui Christos ne-a asigurat și nouă învierea, căci printr'însul toți vom învia. Sf. Atanasie în această privință se exprimă ast-fel: «Christos s'a îngrijit de învierea corpului său, căci era semnul victoriei lui asupra morții, pe care voia să 'l arate tuturor și lumea să o convingă, că a sfârșit stricăciunea și de acum s'a dobândit pentru corp nestricăciunea și ca o probă pentru învierea viitoare a tuturor el 'și a conservat corpul său nestricat».

«Prin promisiunea învierii el a împrumutat tuturor nestricăciunea; ca cel dintâiu care a înviat. învie din morți corpul său propriu și prin semnul crucii îl transformă în trofeu asupra morții și a stricăciunii ²⁾». Aș trecut trei zile de la mórte până la învierea Mântuitorului și el singur a voit acesta, pentru ca să nu se dică că el nu a murit. După ce a înviat s'a arătat discipolilor săi și la mulți alții, pentru ca cu toții să se convingă, că mórtea a fost învinsă, și că corpul său n'a rămas supus stricăciunii. Atât mórtea cât și învierea sa au fost recunoscute și de inamicii săi, și de acei ce 'l iubeau, căci el nu s'a ascuns de nimeni pentru ca pe toți să 'l convingă de puterea sa și de schimbarea ce o provocase în omenire prin sacrificiul adus.

Opera întregă a mântuirii a fost îndeplinită prin înălțarea la cer a lui Iisus Christos. Acest proces al mântuirii și al înălțării naturii umane, sub influența naturii ³⁾divine, s'a terminat cu acesta. Natura umană s'a divinizat prin nemurirea acordată. Drumul către cer ni s'a pregătit, căci Mântuitorul, ca înainte mergător, se înălțase cu corpul său în ceruri. El era conducătorul nostru către imperiul ceru-

¹⁾ Voigt: Athanasius pag. 154.

²⁾ Sträter. Die Erlösungslehre pag. 152.

lui și către Tatăl său: «Eu sunt drumul și porța; prin mine de va intra cine-va se va mântui».

Noi știm mai dinainte ceea ce pierduse omul prin căderea sa și prin urmare cunoștem de ceea ce avea nevoie. Deci Fiul lui Dumnezeu trebuia să înlăture de la noi consecințele căderii, adică păcatul și pedeapsa, legea corupțiunii și a morții; să redea oamenilor starea de nesticăciune de mai înainte și să 'i conducă iarăși la cunoștința Tatălui; să reînnoască și să restabilească asemănarea după chip și să 'i divinizeze. Tote acestea le a îndeplinit Mântuitorul prin bunătatea sa. El a gonit mărta de la noi și ne-a reînnoit; s'a arătat nouă, cel care după natura sa era invizibil, prin operele sale, ca Cuvântul Tatălui, lumina și conducătorul lumii. Cuvântul vorbea prin Christos nu ca printr'un profet, ci el însuși predică și deveni om; se arată nouă prin viața și minunile sale și redete oamenilor posibilitatea ca să reînnoască și să restabilească într'înși chipul lui Dumnezeu ¹⁾).

Prin venirea sa pe pământ păgânismul a fost sfărâmat. El probă netemeinicia celor-l-alte religii și stabili universalitatea învățăturilor sale; mântui nu un om ci întreaga omenire; nu a învins și nici nu a ucis animale sălbatice, ci pe diavol precum și mărta; a învățat pre oameni prin exemplul său, calea pe care trebuie să meargă, spre a putea dobândi fericirea eternă. Prin toate acestea temeliile păgânismului cădură de la sine și învățătura Mântuitorului, triumfă. Minunile pe care le executa înaintea întregului popor dovedea tuturor că el e Fiul lui Dumnezeu și prin urmare stăpânul universului. El a arătat puterea sa creatoare, cu care conducea totul, pentru ca să dovedască dumnezeirea sa. Deci minunile Mântuitorului trebuiesc considerate ca o continuare a activității sale creatoare, cu care

¹⁾ Böhringer Die Kirche Christi und ihre Zengen pag. 110.

creare lumea, numai că această activitate a sa se arăta acum în o altă relațiune către lucrurile create, de cât atunci când încă nu exista nimic ¹⁾. Așa el curăți pe leproși, făcu pe paralizici să meargă, deschise surdilor urechile și în genere tămădui pe ómenii de orii ce bólă și infirmitate; din acestea se putea cunoște divinitatea sa. Când cine-va vede cum a împlinit el lipsurile nasterii la cel ce se născuse orb, cum n'ar cunoște că născerea ómenilor se află în puterea sa și că el a stabilit'o? Căci cine dă ómenilor aceea ce le lipsește din născere, acela trebuie să fie stăpân peste născerea lor. Născerea sa din fecióră, schimbarea apei în vin, umbletul pe mare, ospătarea și săturarea mulțimii cu puțină pâine, victoria sa asupra diavolului, învierea din morții, toate acestea descoperiră puterea sa divină, creatóre a lumii și a ființelor după dinsa. Chiar la mórtea sa pe cruce întréga natură 'i anunță dumnezeirea: Sórele se întunecă de această priveriște nedemnă, pămîntul se cutremurá, stâncele se sfărâmară și totul se înspăimântă. Ce anunțau acestea toate? De cât că cel care murea era adevératul Dumneđeú și că lui 'i era supusă întréga natură care prin téma ce o arăta proba acesta ²⁾.

Iisus Christos a servit pentru ómenire și ca ideal al sfințeniei și al perfecțiunii iar Sf. Atanasie ne îndemná să căutăm a tinde către acest ideal. Pentru că arienii căutau să scótă în evidență mai mult caracterul de creaturá al Cuvîntului, de aceea el arată că virtuțile și sfințenia pe care Mântuitorul le posedă, basa naturii sale divine, să ne serve nouă de exemplu și să tindem către dinsele întru cât nouă ca creaturi ne este posibil. «Pentru că natura creaturilor, ȓice Sf. Atanasie, este schimbăciósă, unii s'aú abátut, alții aú păcătuit și purtarea lor morală nu este sigură și adesea

¹⁾ Ritter, H. Geschichte der christlichen Philosophie V. II pag. 57.

²⁾ Sträter pag. 155.

se întâmplă că unul care cugetă drept se schimbă și devine alt-fel, așa că cel care acum e bun după puțin timp se arată ca rău, de aceea noi avem nevoie de cine-va neschimbăcios, și ast-fel, dreptatea cea neschimbăciosă a cuvîntului să serve ómenilor ca model și ideal de virtute. Nu mai puțin însă întonează el și caracterul omenesc al lui Iisus Christos, pe care 'l dă de exemplu ómenilor: «Nici o morală nu este mai perfectă ca aceea pe care însuși Domnul ne-o represintă. La el aflăm răbdare în suferințe, iubire de ómeni, bunătate, curaj, milostivire, dreptate, așa că acela care observă viața omenescă a Mântuitorului, află într'însa orî-ce virtute». Iar în altă parte se exprimă astfel: «Noi nu trebuie să trăim numai în chipul sėu, ci să luăm exemplu de la viața sa cea cerescă, ca noi să răbdăm ca și dînsul, să nu amenințăm când suferim, când suntem batjocoriți să nu batjocorim, să bine-cuvîntăm pe cei ce ne blestémă și să avem în vedere pe Dumneđeu, care judecă drept. Aceia care vor lua acéstă hotărîre și căroro Evangelia le va servi de model, vor deveni tovarășii lui Iisus Christos și următorii Apostolilor ¹⁾»

M. P.

(Va urma)

¹⁾ Sträter die Erlösungslehre pag. 150,

Evangeliile și mărturiile ereticilor celor d'întăiū două secole primare ¹⁾.

Mărturiile ereticilor celor d'întăiū două secole, în special despre Iisus Christos și cele coprinse în Sf. Evangeliū, sunt una din probele cele mai puternice, despre faptele săvîrșite de Mântuitorul Nostru Iisus Christos și istorisite de Evangeliști.

Apologia creștină și în special aceea din timpurile noastre, a ridicat la adevărata ei valoare această probă testimonială și istorică.

Toți acești eretici, în mare parte aprópe contimporani cu aparițiunea istorisirilor Evangelice și mai toți, la început membri ai bisericii lui Christos au cunoscut mai bine decît orî-cine altul adevărul lucrurilor. Când ei în urmă des-

---

¹⁾ În acest studiū apologetic, prin mărturiile ereticilor celor d'întăiū două secole, voim a proba:

a) Că cele coprinse în Evangeliū sunt adevărata istorie a faptelor și minunilor săvîrșite de Domnul Nostru Iisus Christos, și

b) Că ele s'au scris în epoca apostolică de aceia, cari au fost martori oculari, servitori ai Cuvîntului, precum 'i numesce Sf. Evangelist Luca în evangeliul său, și sunt opere acelor persoane, cărora biserica le a atribuit și le atribue până în ziua de astă-zi.

binați de această biserică și inimizii neîmpăcați ai creștinilor celor adevărați, mărturisesc chiar în ura lor cele ce Evangeliștii ne au transmis prin scrierile lor, să înțelege de la sine, că mărturia lor acesta este de mare importanță, pentru stabilirea adevărului celor coprinse în Evangeliile.

Ereticii celor d'întăiu secole, mai toți primeau și recunoscă scrierile sfinte ale Noului Testament. Vina lor consta în faptul, că ei le mutilau, unii prin tot felul de adaose, alții prin suprimarea unora din părțile acestor scrieri. Se observă însă, că ei, cu toate aceste suprimări și adaose, se sileau mai mult să corupă și să falsifice învățătura coprinsă în aceste scrieri, de-cât faptele istorisite.

În delirul și pasiunea lor, concepeau tot felul de sisteme extravagante și, pentru a le justifica cu autoritatea sfintelor scripturi, unii lăsaă la o parte tot ce nu se concorda cu ideile și învățătura lor, alții înlocuiaă aceste părți prin adaose făcute de ei. Mai toți însă admiteau ordinea istorică a faptelor coprinse în Evangelie și a minunilor săvârșite de Iisus Christos. Ast-fel cu toți acești eretici, începând de la Simon Magul, Basilide, Marcion și până la următorii lui Tațian, ei în privința faptelor coprinse în Evangeliile, și per-miteauă prea puține schimbări. Rațiunea este simplă: Ei sunt foarte apropiați și am putea dice chiar contemporani cu aceste fapte, căci trăesc în acele timpuri, când amintirea și tradițiunea despre ele, era recentă și toți încă 'și aduceauă aminte cu admirațiune despre faptele și minunile săvârșite de Iisus Christos și Sfinții săi Apostoli. Ei nu le puteau dar tăgădui cu ușurință.

Pentru acesta vedem acești eretici, inimizii neîmpăcați ai creștinilor celor adevărați, scoși și condamnați din sinul bisericii, totuși mărturisesc, în credința și scrierile venerate de ei, faptele și minunile Domnului Nostru Iisus Christos. Se înțelege de la sine, cât de prețioasă este mărturia lor, în favoarea celor coprinse în Evangelie.

Din atestațiunile lor se risipesce cele susținute de foarte mulți teologi protestanți, cărora le place a crede și a susține, prin tot felul de argumente, că Evangeliile au fost scrise către finele secolului al II-lea. De asemenea din mărturiile acestor eretici reiese, că cele cuprinse în Evangelii sunt adevărata istorie a Domnului și Mântuitorului Nostru Iisus Christos.

Vom examina dar aceste atestațiuni din acest punct de vedere: I) Spre a învedera, că Evangeliile nu s'au compus la finele secolului II-lea. II) Că atestațiunile ereticilor cuprind o mărturie de mare valoare, asupra adevăratei istorii a celor cuprinse în Evangelii. și III) Acest din urmă punct, îl confirmă în deosebi evangeliul lui Marcion.

I. Evangeliile au fost ele scrise la finele sec. II-lea?

Pentru a arăta cât de greșită este părerea celor ce susțin, că Evangeliile au fost scrise la finele sec. II-lea, dăm preferință mărturiilor diferitelor secte eretice, din secolul I-iu și al II-lea, ca fiind cele mai apropiate de timpurile, când a trăit Domnul Nostru și Sfinții săi Apostoli, pe cari mulți din acești eretici îi au cunoscut chiar personal. Pentru această mărturie lor este de mare autoritate și valoare, căci prin ea se restornă din temelie opiniunea formulată, cu atâta răutate contra scrierilor Noului Testament.

Vom da cuvântul mai întâiu la două grupe de eretici, Nazoreilor și Ebionișilor, cari saū deosebit foarte puțin între dinșii și după aceea a Marcionișilor.

Nazorei sunt sectă eretică iudaizătoare, care se afla chiar în rindurile primilor creștini și pe cari apostolul Petru îi apără, iar Pavel îi condamnă în epistolele sale către Galateni și Corinteni, arătând pericolele ideilor profesate de dinșii. La început chiar creștinii fură numiți Nazorei, cu timpul însă prevalând în mol hotărîtor numele de creștinii,

pentru acei cari credeaū și confesaū adevărata credință în Iisus Christos, numele de Nazorei a rămas pentru creștinii iudaizatori, cari aū căduț mai întâiū în schismă și mai în urmă în eresie, negând Dumneșeirea lui Iisus Christos, nascerea sa miraculoasă și altele, dar recunoscēnd pe Iisus Christos de Mesia cel promis și așteptat.

De la acēstă sectă eretică, am putea șice cea mai veche, avem atestațiuni, despre scrierile timpurilor apostolice, despre ceea ce se petrecea în biserica lui Iisus Christos și chiar despre vieța lui Iisus. Când aceste mărturii sunt favorabile, valoarea lor este neprețuită, căci ele datēză chiar din acele timpuri, când faptele s'aū petrecuț și se scrieaū de apostoli lui Iisus.

Ebion saū născuț la 48 de ani, după mórtea lui Iisus Christos; iar ebionișii nu sunt alt-ceva, de cât niște continuatori ai sectei Nazoreilor. Este sciut, că Ión Evangelistul contra acestuī eretic și contra lui Cerint, a compus evangeliul sēu. Sf. Epifaniū ne spune, că Ión Evangelistul a întâlnit pe acest eresiarh la Efes ¹⁾, ei eraū dar contemporani ai apostolilor; aū trăit în secolul I, când fie-care discuta cele săvirșite și întâmplate cu Iisus Christos și Apostolii sēi.

Ebion și Cerint aū făcuț numeroșe adaose la ideile și învățatura profesată de Nazorei și dacă urma să fie consecinți, întru toate către ei însuși, trebuia să lepede de tot Vechiul Testament, căci fie-care din aceste scrieri condamna ideile și învățatura profesată de ei.

Ei n'aū făcuț'o și faptul este însemnat. Ei aū falsificat sfintele scripturi, dar nu le aū lepădat cu desăvirșire. Ei aū creduț, că le îndreptă în sensul vederilor doctrinii lor și cu toșii aū admis, cel puțin un Evangelist, cu óre-care modificări și corecțiuni, iar cel d'intăi dintre ei le admi-

---

¹⁾ Epifanie 30, cap. 24.

teaŃ nemodificate; abia catre finele secolului I i începutul secolului II aŃ ndrsnit a le modifica. Ei dar aŃ conservat tota partea istorica a Evangeliilor i mare parte din nvtatura dogmatica. EraŃ de altmintrelea i obligai de necesitate la acesta, caci scrierile sfinte eraŃ forte respectate i venerate de creștinii, iar faptele coprinse în ele, impuneau respect chiar i iudeilor i paganilor.

Proba despre acest adever este faptul, ca Evangeliul lui MateiŃ, priimit de Ebionii i Cerinteni i Evangeliul lui Luca, priimit de Marcionii, cu tote modificarile ce i aŃ permis acești eretici a întroduce în ele, conineaŃ nca forte multe texte, fapte i nvtaturi, prin cari se combatea i se arata nvtatura lor ca greita. Se ntelege de la sine, ca daca aceste Evangelii, eraŃ fabricate de acești eretici, ele ar fi fost întocmite în sensul doctrinei i al nvtaturei, ce ei profesaŃ, ele nu ar fi fost, de cat o simpla marturisire a credinei lor. Ei nsa aŃ fost nevoii ca sa primesca Evangeliile, cari eraŃ în us tuturor creștinilor, pentru ca pe pe o parte voiaŃ sa se conformeze cu contemporanii lor; sa treca în faa lor de creștini i ca se in de Evangelitii Luca, Marcu, etc. pe cari în fond de fapt 'l respectau, afara de modificarile, adaoasele i omisiunile ce le faceaŃ.

Sf. Epifanie ne incredineza, ca Evangeliile lui MateiŃ i Marcu, aa precum le ntrebuintaŃ acești eretici, ele conineaŃ îndestule probe, pentru a combate eresilor lor. Chiar în timpul seŃu, acest parinte bisericesc se serva de texte a acestor Evangelii, luate chiar din scrierile lor, pentru a-i combate. Se ntelege de la sine, ca aceste Evangelii, de ar fi fost proprii a le lor i facute de ei, nu ar fi coprins ast-fel de pari. Acela lucru 'l afirma i Sf. IrineŃ, cu două secole înainte de Epifaniu.

Un alt fapt de asemenea caracteriatic este urmetorul:

Nu trebuie a crede, ca Ebion i Marcion lepadaŃ tote scrierile, cari nu faceaŃ parte din canonul lor. Pentru ei

cele patru Evanghelii, Feptele Apostolilor și Epistolele erau singurele scrieri sfinte, adevărate și Apostolice, atribuite apostolilor și discipolilor lor ¹⁾).

Eusebiu ²⁾ în istoria sa bisericească ne spune, că ebionitul Simach, făcuse un comentariu asupra Evangelistului Mateiu. Că în acest comentariu el multe texte sacre le aproba, pe altele le critica și în desaprobările sale Simach susținea, că Evangelistul Mateiu avea greșeli în Evangeliul său și că el nu cunoscuse bine învățătura lui Iisus Christos, nu tăgăduia însă buna credință a textului priimitiv al Evangeliilor.

Sf. Irineu, care trăia chiar în aceste timpuri, ne spune: «Autoritatea Evangeliilor era așa de comună și netăgăduită, în cât chiar și ereticii o mărturiseau. Fie-care din ei se întrecea să-și întărească ideile și doctrina sa, prin texte din Sf. Scriptură. Fie că Ebioniții, cari priimeau Evangeliul lui Mateiu, erau convinși despre erorile învățăturai lor, prin chiar acest Evangeliu» ³⁾).

Sf. Epifaniu ⁴⁾ ne spune, că gnosticii admiteau întreg Vechiul și Noul Testament după textele, cari erau în us și se sileau din toate puterile, ca sub vëlul literei, să-și introducă erorile lor.

Iată ce ne spune acest părinte bisericesc despre Nazorei: ⁵⁾. «Ei se serveau nu numai de Vechiul dar și de Noul Testament. Vechiul Testament 'l primeau întocmai, după cum 'l aveau Iudeii, ast-fel ei aveau, ca și Iudei, cartea Legii, a Profeților și Aghiografele. Ei nu se deosibeau de aceștia, de cât numai prin faptul, că credeau și în Iisus Christos. Credeau în învierea morților, și că Dumnezeu este Crea-

¹⁾ Epifaniu, locul citat.

²⁾ Ist. Biser. cartea 6, cap. 17.

³⁾ Sf. Irineu. Adversus Haeres. 3, 5.

⁴⁾ Haeres. 24 cap. 5.

⁵⁾ Haeres. 29 cap. 7.

torul a tóte. Mărturiseaŭ un singur Dumneșeu și pre Iisus Christos de Fiŭ al sėu. Ei citeaŭ în textul Hebraic scrieri sfinte și Profeși, așa cum sunt împărșiți în versuri; cartea Esterei, Cronicile și cele-l-alte scrieri, căci eraŭ fórte cunosćtori ai limbei Hebraice. Se deosibeaŭ de creștinii prin aceea, că admiteaŭ riturile Iudaice: circumcisiunea, Sâmbăta și cele-l-alte ceremonii. Nu se deosibeaŭ de Iudei, de cât prin credința în Iisus Christos. Nu am putut însă să aflu dacă ei, înșelați de Cerinteni, credeaŭ pe Iisus Christos numai ca om, saŭ ca născut cu adevărat din sfânta Fecióră și sf. Spirit. Acésă sectă a Nazoreilor este fórte răspândită în Bereea, Celesiria, Decapoli, pe lângă Pela și în Basanitide. Acolo se adunase fórte mulți, cu ocasiunea distrugerii Ierusalimului».

Iată dar o probă, din cele d'întăiŭ secole, prin care se învederează, că inimizii creștinismului, chiar în sec. I aveaŭ în mâinile lor și citeaŭ în tóte Sâmbetele și sėrbătorile în templu, scrierile Noului Testament acelea, pe cari le veneraŭ creștinii cei adeverați. Față dar cu acésă atestațiune, nu este absurdă susținerea acelor critici și teologi protestanți germani, cari afirmă, dar fără a putea dovedi, că scrierile Noului Testament s'aŭ compus la finele secolului al II-lea.

Dar iată ce ne mai spune Sf. Epifaniŭ: ¹⁾ «La ei se găsesce (la Nazoreii cei fórte cunosćtori ai limbei Ebraice) Evangelia Sf. Mateiŭ, scrisă cu litere ebreesci, așa precum a compus'o la început acest autor și se conservă de ei cu sfințenie, chiar până în ziua de astă-zi. Din acésă atestațiune a lui Epifaniu rezultă, că textul Hebraic al Evangheliei lui Mateiŭ se păstra până în secolul IV cu, saŭ fără adaose, de către acești eretici. El face istoricul acestei conservări public și în fața inimicilor, celor mai neîmpējați ai creștinilor și nimeni nu'l a contra șis nici odată cu nimic.

¹⁾ Sf. Epifaniu. Ibidem c. 9.

Cuvintele Sf. Epifaniu și faptul, că acești eretici păstraū cu sfințenie textul Evangeliilor și al scrierilor sfinte, păzindu-le chiar de ori și ce corectări, adaoșe saū omisiurī. Și acēstā păstrare se făcea chiar în secolul I, în timpurile apostolilor și în epoca cea mai apropiatā de timpul, cānd s'aū intāmplat tōte minunile sāvırșite de Iisus Christos, sunt cea mai puternicā probā, cā Evangeliile și scrierile Noului Testament aū luat naștere în secolul I, la finele jumētāții I și începutul jumētāții II a acestui secol. Din contrā, în timpul cānd criticiī germani pun alcātuirea acestor scrierī (finele sec. II), atunci ereticiī degenerānd în tot felul de secte, aū început sā falsifice scrierile sfinte. Decī, ca sā pōtā fi conservate în secolul I și falsificate mai tārđiū, a trebuit fārā indoialā, ca tōte aceste scrierī sā fi fost compuse mai 'nainte și tocmai acēstā este ceea ce afirmā biserica, cā scrierile Noului Testament s'aū compus de apostoli și lucrātōrii lor în secolul I.

Cum cā susținerea criticilor și teologilor protestanți germani este nefondatā, se constată și din faptul: Cele patru Evangeliī și Epistolele Apostolice aū fost citate textual și comentate, de mai tōți pārințiī celor d'intāiū douē secole. Scrierile Sf. Iustin martirul, a le lui Irineū și Climent de Alexandria sunt cea mai puternicā dovadā despre acēstā. Mai mult chiar, din scrierile acestor pārinți aflām, cā scrierī sfinte în aceste timpuri se mărturiseaū de martiriī înainte persecutatorilor, se citeaū în conciliū, în adunările credincioșilor, în liturgiī, în discuțiunile lor cu filosofiī și cu pāgāniī, le vedem în gura lui Cels, inimicul neimpācat al creștinilor și pretutindenī, în tōtā lumea creștinā sunt mărturisite de tōți creștiniī și chiar de vrājmașiī lor. Se știe de asemenea cu certitudine timpul și ocașiunea, ce a dat naștere la fie-care din aceste scrierī.

Față dar cu acestea, pretinsa criticā modernā, în special a secolului nostru, susținēnd, cā scrierile Sfinte ale Noului

Testament s'aŭ compus la finele secolului al II-lea, nu are alt scop, de cât de a slăbi temeliele eternului edificiu al creștinismului.

Contra ei însă, osebit de atestațiunile puternice a le lui Iustin, Irineu, Climent și Tertulian, următori ai Apostolilor, stă și mărturia Nazoreilor, Cerintenilor, Ebioniților și Marcioniților. Dacă atestațiunile celor d'întăiu sunt bănuite a acestor din urmă, unite cu a le lui Cels, Trifon și altor inimiți neîmpăcați ai creștinilor, nimicesc ori-ce bănuială despre existența scrierilor Noului Testament în secolul I și spulberă din temelie toate argumentele criticei moderne pasionate.

Evangeliiile apocrife a le secolilor I și II, coprindeând cea mai mare parte din Evangeliile noastre, sunt cea mai puternică probă, despre o vechime anterioră a acestor din urmă.

II. Atestațiunile ereticilor coprinde o mărturie de mare valoare, asupra adevărurilor coprinse în Evangeliile.

Observațiunile de mai sus ne aŭ convins, în modul cel mai evident, despre valoarea mărturisirilor coprinse în scrierile ereticilor. Cunoșcerea și enumerarea lor, conving și pe cei mai disperați vrăjmași ai adevărurilor Evangelice din zilele noastre, despre adevărul celor coprinse în sfințele noastre scrieri.

Iată și mărturisirile Ebioniților: Ebion a fost contimporan, cu sf. Evangelist Ión. Tradiția ne spune, că prezența acestuia într'un local public, a făcut pe Evangelist să fugă d'acolo, temându-se de resbunarea Dumnezească, dacă s'ar afla la un loc cu acela, care hulea contra lui Christos.

Eresiile Ebioniților am vădit, că nu era alt de cât o dezvoltare a erezii Nazoreilor, erezii Iudaizătoare, care s'a separat încetul cu încetul de creștinii cei adeverați.

Să nu uităm însă, că ei se pretindeau de creștini și căutați a se edifica prin citirea și observarea celor coprinse în Evangelie și în scrierile sfinte. Dacă Ebioniții preferau mai mult Evangeliul lui Matei, nu însemnă, că ei considerau ca false și neadevărate pe celelalte, dar că li se părea acest Evangeliu, care fusese adresat către creștinii dintre Iudei, ca mai apropiat de vederile și credința lor. De aci deosebitul lor respect către acest Evangeliu, pe care îl considerau ca Evangeliul lor chiar.

Sf. Epifaniu ¹⁾ ne spune, că Evangeliul Ebioniților se începea cu aceste cuvinte: «In zilele lui Irod, regele Iudeei, s-a venit Ioan, predicând botezul pocăinței pe malurile Iordanului. Se zicea a fi din neamul preotesc al lui Aaron; el era fiul lui Zaharia și al Elisabetei și totă lumea venea, pentru a fi botezați de el». Iar după aceste cuvinte Evangeliul adaugă: «Iar după ce poporul a fost botezat, a venit și Iisus, pentru a fi botezat de Ioan. Când el a ieșit din apă rîului, s-a deschis cerurile și a vădut pe Sf. Spirit al lui Dumnezeu pogorându-se în chip de porumb; El a intrat întru dinsul și s-a auzit o voce, care zicea: Tu ești Fiul meu cel iubit întru carele bine am voit. Eu astăzi te am născut. Indată tot locul acesta fu coprins de lumină; iar Ión vădându-l a zis astfel: Cine ești Tu, Dómnne? Iar vocea cerescă i a răspuns: Iată Fiul meu cel iubit, întru carele bine am voit. Ión aruncându-se la picioarele lui, a zis: Te rog, boteză-mă tu pe mine. Iar Iisus oprindu-l pe el, i a zis: Opresce-te, trebuie ca să împlinim astfel toate lucrurile».

Un alt loc din scrierile Ebioniților, conservat de Sf. Epifaniu ²⁾, ne vorbește despre Ión Botezătorul și celălalt Apostol:

¹⁾ Sf. Epifaniu tom. I pag. 430.

²⁾ Sf. Epifaniu tom. IV, pag. 427.

«Era un om, numit Iisus, în vîrstă ca de 30 ani, care a venit la Capernaum, în casa lui Simon, supra-numit Petru. El a pronunțat clar următoarele cuvinte: Când am trecut d'alungul lacului Tiberiadei, am ales pre Ión și Iacob, fiu lui Zevedei, pe Simon și Andrei, pe Tateu, Simon Zelotul, Iuda Iscariotul și pe tine Mateiu, când tu stătea acolo. Eu voesc, ca voi să fiți 12 Apostoli, pentru a mărturisi înaintea întregului Israel. Și era Ioan, carele boteza și Fariseii veneau, pentru a-l găsi și au fost botezați de el și tot orașul Ierusalimului. Iar Ioan avea îmbrăcăminte de pînă de cămilă și purta încingătoare de curea pe cîmpurile sale. Hrana lui era miere sălbatică, care avea gustul baigetului (langani frixi)».

Sf. Epifanie nu ne-a transmis, de cît aceste două pericope din scrierile Ebioniților; dar nu mai încapă nici o îndoială, că el cunoscuse toată viața și istoria lui Iisus Christos, după cărțile și scrierile acestora, ceea ce probază vechimea anterioară a alcătuirii sfintelor noastre Evangeliilor și a celor-lalte scrieri a le Noului Testament.

III. *Evangeliul lui Marcion.*

Acelaș părinte bisericesc a studiat mai de aproape pe Marcioniști. Aceea, ce el ne comunică despre aceștia, merită o deosebită atențiune și sunt de cea mai mare importanță, pentru scrierile Noului Testament și pentru viața și faptele săvîrșite de Domnul Nostru Iisus Christos.

Din cele raportate de Sf. Epifaniu rezultă evident, cît de prețioasă este mărturia, estrasă din scrierile adversarilor creștinismului. Nimeni nu pôte avea cea mai mică îndoială, despre cele raportate de acest sf. părinte, căci el are toate aceste date într'un exemplar, în adevăr mutilat, dar dintr'un Evangeliu, care conținea Evangeliul Sf. Luca, în us la Marcioniști, și carele conținea toate faptele și minunile

săvârșite de Mântuitorul nostru. Nimeni nu poate pune în îndoială valoarea acestei mărturii. Ea este clară, certă, categorică și ne face cunoscut o mulțime de lucruri, cari s'au întâmplat în diferitele părți ale imperiului Roman în Roma, Palestina, Persia, Egipt, Arabia și alte locuri.

Lucrarea acestui Sf. părinte constă dintr'o refutare sistematică a tuturor sholiilor, pe care Marcion le făcuse asupra Evangeliului Sf. Luca. El a cunoscut tot Evangeliul, pe care acest eresiarh l' mutilase, dar în părțile, de cari el nu se atinsese n'aveau nevoie d'a fi raportate, le lasă la o parte și raportează numai pe cele falsificate.

Insuși Epifaniu explică metoda întrebuintată de el ¹⁾; El dice: «Pentru ca nimeni să nu întâmpine vre-o dificultate, în combaterea ce am a face, fie-care punct discutat, va fi însemnat în ordinea sa și cu numărul său; voiți arăta și rațiunea pentru care Marcion a schimbat unele cuvinte».

Marcion dar se vede, că făcuse sholii asupra Evangeliului Sf. Luca și aceste scoliile cuprind învățătura sa eronată. Pe acestea le reproduce Sf. Epifaniu în combaterea sa, sub titlul: *Σχόλιον ἐκ τοῦ κατὰ Μαρκίον ἐναγγέλιον* (Sholion ex Evangelio quo Marcion utitur).

Acest mod de a proceda al Sf. Epifaniu, are avantajul, că tot ce el lasă neamintit din sf. Evanghelie a lui Luca, în us la Marcioniști, este sau era întru totul perfect, cu exemplarele în us la creștinii cei adevărați. Iar pe de altă parte locurile citate, cuprind cea mai mare parte din faptele și minunile săvârșite de Iisus Christos, fie că multe dintr'insele, din cauza adaoselor făcute, abia se mai pot cunoaște și deosebi. Vom urma ordinea păstată de Sf. Epifaniu.

1.

Vindecarea Leprosului.

1) «Du-te și te arată preotului și adu dar, pentru vindecarea.

¹⁾ Tom. I pag. 727.

ta, precum ordonă Moisi, pentru ca acesta să fie mărturie pentru voi».

În textul cel adevărat al Evangeliului lui Luca, se află cuvintele: εις μαρτύριον αὐτοῖς, (în testimonium illis).

Sf. Epifaniu observă falsificarea, făcută de Marcion și 'i aduce acușățiunii pentru acesta.

2.

Vindecarea Paraliticului.

«Pentru ca să cunoșceți, că Fiul omului are puterea d'arta păcatele....

Sf. Epifaniu incriminează, cu drept cuvânt pe Marcion, că a adăugat la textul cel adevărat cuvîntul: ἐπὶ τῆς γῆς (în terra).

Faptul este foarte însemnat în sine, căci el denotă câtă îngrijire punea biserica, în păstrarea purității textului sacru al scrierilor sfinte. Orî cum ar fi însă lucrul, se constată, că de și Marcion nu admitea în totul descrierea, despre vindecarea leprosului și a paraliticului, el însă nu nega faptele istorice a vindecărilor. Tot ast-fel Sf. Epifaniu, enumerând mai departe modificările făcute de Marcion, el se mulțumesc pur și simplu a le cita, reproducînd ast-fel un sumar al istoriei evangelice. Căci, un verset sau câte-va cuvinte luate dintr'o istorisire, învățătură sau parabolă a Mântuitorului ne învederează, că acel eresiarh admitea întreaga istorisire, învățătură sau parabolă.

3.

Iisus Christos amintesce, că David a mâncat pâinile punerii înainte.

«Domnul este Fiul omului chiar și în ziua Sâmbetei».

5.

Mulțime urmază lui Iisus în locul muntos, unde el predica Fericirile.

(Luca 6; 14). «Și totă mulțimea se silea a se atinge de

el, căci putere eșea din el și vindeca pre toți. (vers 15). «Și ridicându-și ochii asupra discipolilor săi le a ȓis: Fericiți sunteți voi cei săraci, căci a vóstră este împărăția lui Dumnezeu». (vers. 22, 23). «Fericiți veți fi, când vė vor ocără pre voi ómenii..... (vers. 23). «Bucurați-vė în acea ȓi și tresăltați de bucurie, căci multă este recompensa vóstră în ceruri, căci așa aũ tratat pre profeți părinții lor». Aci Marcion n'a făcut altă schimbare, de cât a omis cuvintele: *părinții voștri*.

7.

Credința Sutașului.

(Luca 7; 7). «Căci ȓic vouė: nu am găsit așa mare credință nici chiar în Israil».

8.

Marcion după ce reproduce faptul trimiterei discipolilor lui Ioan Botezătorul către Iisus, adaogă: «Mântuitorul ȓise a raporta învățătorului lor: «Orbii vėd, ologii umblă».

(Luca 8; 23). Și a terminat cu aceste cuvinte: «Fericit acela, care nu se va scandalisa întru mine». Fie că ere-siarhul a schimbat frasa Evangelistului, el însă n'a putut tăgădui faptul trimiterii discipolilor lui Ioan către Iisus.

9.

Mărturia lui Iisus despre Ioan Botezătorul.

(Luca 7; 27). «Iată acela, despre care este scris: iată eũ trimit pre ingerul meũ înaintea feții sale; în loc de: *carele va prepara calea*.

10.

Femeia cea păcătósă la picióarele lui Iisus.

(Luca) 7; 36, 37). «Iar Iisus, intrând în casa lui Simon, s'a pus la masă. Indată o femeie din oraș, care avea o vieță rea, s'a apropiat de el pe dinapoı, 'l uda cu lacră-mile sale și'l ștergea cu perii capului său».

Este foarte mică schimbarea făcută de Marcion și am putea dice chiar neînsemnată, față de enorma însemnatate a narațiunii, coprinsă în textul cel adevărat al Evangelistului.

În a XII sholie este coprinsă istorisirea, cum părinții lui Iisus 'l căutaă și nu'l puteaă găsi din cauza mulțimei.

În a XIII se raportă tempesta întâmplată pe lacul Genisaret. (Luca 8, 23, 24). «Pe când ei se aflaă în corabie (Iisus și Apostolii săi), Iisus adormise, dar deșteptându-se a certat vântul și marea. De sigur că Marcion cunosccea întręga istorisire despre pericolul, ce amenința pe Apostoli cu acea ocasiune.

14.

Femeia tămăduită de curgerea sângelui.

(Luca 8; 42 și următoarele). «Și pe când se aflaă pe cale, simți că era înghesuit de mulțime; și o femeie óre-care s'a atins de el și s'a vindecat de curgerea sângelui. Și Domnul aă đis: Cine m'a atins? Și el a adăogăt în urmă: S'a atins cine-va de mine, că putere simț, că a eșit din mine».

15.

Bine-cuvântarea pâinilor și înmulțirea lor în pustie.

(Luca 9; 16). «Și Iisus ridicându-și ochii a bine-cuvântat pâinile».

16.

Iisus pređice suterințele sale.

(Luca 9; 22). «Trebue ca Fiul omului să sufere mult; să fie dat morțiil și să învieze după trei đile.

Cu tóte omisiunile culpabile, pe cari le face Marcion, Sf. Epifaniu nu observă nimic pentru rațiunea, că eresiarhul mărturisește în esența lor cuvintele Domnului.

17.

Schimbarea la față.

Luca 9; 31: «Și iată doi ómenī aũ apãrut și vorbiaũ cu Iisus; era Moisi și Ilie întru mãrirea lor. Vers. 35: Și o voce, care venea din nori a ȃis: Iatã Fiul meũ cel iubit».

18.

În acẽstã sholie Marcion rapoartã convorbirea lui Iisus cu Apostoli, prin care le imputa, cã nu pot scóte demoni, El le ȃice: «Neam necredincios, pãnã cãnd sã vẽ tot ajut».

Dupẽ ce a scos demonul dintr'un copil, Iisus a preȃșit trãdarea, cãreia victimã urma sã fie el, ȃicẽnd: «Va veni vremea, cãnd Fiul omului va fi dat în mãinile ómenilor».

23.

Raportãnd vorbirea legiuitorului, care venise cu viclenie, spre a întreba pe Mântuitorul, ce sã facã pentru a moșteni împãrãția cerurilor? Iisus 'i respunde: «Cum este scris în cartea legei? Iar el a respuns lui Iisus: Sã iubesci pre Domnul Dumneȃeul tẽu și Iisus i-a ȃis: Fã acẽsta și vei trãi.

24.

Dupẽ ce a învẽțat pe Apostoli sãi, ca rugãndu-se sã ȃicã *Tatãl Nostru*, Iisus adaogã: «Care dintre voi avẽnd un prieten nu se va duce la el nóptea și 'i va cere trei pãini? Cereți și veți priimi. Care dintre voi este tatã și fiul sãu cerẽndu-i un pește, i-ar da un șerpe, saũ un scorpion, în loc de un ou? Decī dar, dacã voi cari nu sunteți bunī, sciți a cã lucruri bune, cu cãt mai mult scie Tatãl».

27.

Iisus Christos muștrãnd pre Farisei, pentru mãndria lor, le ȃice: «Vaī vouẽ, cari zidiți mormintele profeților, pe cari pãrinți voștri 'i aũ omorit.

28.

Aci se coprinde locul, în care Iisus îndemnă pe Apostolii săi să aibă curagiu și le ține: «Eū țic voue, prietenii mei, nu vę temeți de cei ce pot a ucide trupul, dar temeți-vę de acela, care după ce a ucis trupul are puterea de a-l arunca în gheena eternă».

31.

Marcion, raportând faimosă maximă a Domnului Nostru Iisus Christos, ține: «Căutați împărăția lui Dumnezeu și cele-l-alte se va da voue». Cu toate acestea ori-cine vede, că sunt cuvintele Domnului.

34.

Aci Marcion raportă Domnului despre grija, pe care trebuia s'o aibă servitori, spre a priveghea, când va veni stăpânul spre a lua socotela lor. În această narațiune el a înlocuit cuvintele: «Dacă ar veni în ceasul al doilea sau al treilea prin: De ar veni în ceasul întâiu al nopții». Sf. Epifaniu remarcând această schimbare adaogă, că cele-l-alte erau întocmai așa cum le aveau credincioșii în evangeliile lor.

Dar dacă acest servitor ar ține într-o sine, adaogă Marcion: Stăpânul meu nu mai vine, și s'ar pune să bată pe cei-l-alți servitori și serve, a mânca, a bea și a se îmbăta, stăpânul acestui servitor ar veni, 'l ar da afară și 'l ar face părtaș cu necredincioșii».

Marcion, după ce raportă exact cuvintele lui Iisus Christos, prin care el îndemnă de a se sili, să intre pe porța cea strimță, lasă aceste cuvinte: «Atunci veți vedea pe Avraam, Isaac și Iacob și pe toți profeții, în împărăția lui Dumnezeu și le-a înlocuit prin acestea»: «Când veți vedea pe toți dreptii în împărăția lui Dumnezeu și voi veți fi dați afară de acolo. Acolo va fi plângere și scrișnirea dinților».

Marcion, în perversitatea sa nu putea suferi nici un nume din V. Testament, care se ilustrase și ast-fel se explică, pentru ce și aci face acéstă schimbare în locul citat. El nu 'și arată însă de cât răutatea sa, căci faptul rămâne în sine constatat și cuvintele atribuite lui Iisus Christos.

45.

Intréga scenă a bogatului nemilostiv și a săracului Lazăr este reprodusă mai mult prin răspunsul, pe care Avraam 'l dă bogatului, care suferea în flacări.

El 'i ȃice: «Acum Lazăr se afiă aci în mângăere și rugăciunea, pe care bogatul nemilostiv o face către Avraam, pentru a trimite să dea de scire fraților săi, cari încă se aflaū în viață pe pămînt, spre a evita nenorocirea, este nefolositoare, căci Avraam răspunde: Ei aū pe Moisi și pe profeți, să asculte de ei. De altmintrelea chiar dacā ar în-via cine-va din morți, tot nu 'l ar crede».

48.

Aci Marcion raportă lecțiunea, pe care Mântuitorul o face despre modestie: «Când cine-va a făcut datoria sa, trebuie a ȃice: «Suntem servitori nefolositori». După acésta urméză istoria vindecării celor ȃece leproși.

49.

Marcion raportă, cu o fôrte mică schimbare, cuvintele blânde și melancolice ale Mântuitorului: «Va veni ȃiua, când ați dori să vedeți măcar o singură ȃi din acelea, când a viețuit Fiul omului».

51.

In fine, aci Marcion arată istoria orbului din Ierihon, care strigă la trecerea Mântuitorului: «Iisuse! Aibi milă de mine». Și după ce fu vindecat, Iisus 'i ȃice: Credința ta te a mântuit». Marcion suprimă cu vintele: *Fiul lui David*.

După aceea el raportă locul, unde se face mențiune, că Iuda voia a scăpa pe Iisus.

Acestea sunt locurile, pe care Sf. Epifanie le arată, că Marcion le ar fi falsificat; și cu toate acestea din ele se arată o mulțime de fapte și minuni, săvârșite de Iisus Christos, la cari adăogându-se părțile nealterate, pe cari Epifaniu le omite și cari erau comune, cu cele coprinse în scrierile ortodoxilor, rezultă că acești eretici posedau în întregimea sa Evangeliul lui Luca.

Cum dar se poate explica acest fapt alt-fel, de cât că Evangeliul cel adevărat al Apostolului, apăruse cu mult mai 'nainte, era proprietatea credincioșilor și ajunsese a fi posedat și de eretici, cari 'l alterase în sensul ideilor ce profesau. Deci existența Evangeliei la eretici și mărturisirea, ce o fac ei în Evangeliul lor alterat, despre faptele și minunile săvârșite de Iisus Christos, sunt cea mai puternică probă, pe de o parte despre vechimea anterioră a Evangeliilor, iar pe de alta, despre adevărul celor coprinse în ele.

C.

RECENSEMINTUL DIN TIMPURILE LUI QUIRINIU ȘI TETRARCHULUI ABILENEI LYSANIA ¹⁾.

III.

Relativ de a treia afirmare, a Evangelistului; *că recensământul ordonat de August, s'a făcut pe când domnea în Syria Quiriniu*, dificultatea cea mare este asupra rolului pe care Quiriniu l'a avut la facerea acestui recensământ. «Evangelistul Luca, țice Strauss, a anticipat «cu țece anī, acest eveniment, în privința timpului; pentru că Quiriniu nu s'a făcut guvernator al Syriei de cât »mulți anī în urmă, după mórtea lui Irod. Nicī odată n'a «fost mai înainte ²⁾ . La acestea Reuss, adaogă: «Quiriniu n'a fost proconsul al Syriei în timpurile lui Irod ³⁾».

Cu acéstă obiecțiune adversarii sfintului Evangelist Luca se cred fórte tari și chiar siguri de victorie și reușită. Dar Evangelistul n'a comis nicī o eróre și nicī un anahronism; căci Quiriniu a fost de douē ori proconsul al Syriei, lucru despre care astă-đi nimeni nu se mai îndoesce. Iar recen-

---

1) Urmare, veđi Bis. Ortodoxă anul XX No. 12 pag, 1081.

2) Strauss nouvelle vie de Jesus T. II p. 20—26.

3) Ed. Reuss, Histoire Evangehque pag. 144.

semîntul despre care vorbește Evangelistul a avut loc în primul său proconsulat ¹⁾.

Publiu Sulpiciu Quiriniu este una din persoanele cele mai cunoscute din timpurile lui August. În afară de amintirea ce o face Evangelistul Luca despre el, despre Quiriniu vorbește Tacit, Dion Casiu, Suetoniu, Strabon, Iosif Flavie și o mulțime de monumente epigrafice. Din mărturiile diferiților autori clasici, rezultă că el se trăgea din familie de jos, originară din Lanuvium și n'avea nici o legătură de înrudire cu vechea familie a Sulpiciilor. Dar cu totă născerea sa obscură, talentele sale militare l'au făcut să ajungă în cele mai înalte demnități. Sub domnia lui August, în al doi-spre-decelea an al erei vulgare, (742 de la fondarea Romei) fu consul împreună cu Valeriu Mesala. Cu puțin înainte el supusese, precum ne spune istoricul Floru, pre Marmarinzi și Garamanzi. Mommsen a stabilit bine faptul că el a făcut acest război fiind ca propretor al provinciilor senatoriale Creta și Chirinea ²⁾. După ce fu consul, în ce epocă însă nu se știe cu ce precizie, fu trimis în Asia și supuse populațiunea resboinică a Homonazilor, care locuia muntele Taurului ³⁾. În această campanie Quiriniu avu atâta succes, în cât, reîntorcându-se la Roma, fu primit cu triumf.

În anul 759, de la fondarea Romei, al șaselea al erei vulgare, după atestățiunea tuturilor, fu trimis de August în Siria ca propretor și legat al său. El muri în anul 774 de la fondarea Romei, său 21 al erei vulgare.

Dintre scriitorii vechi, Iosif Flaviu este singurul care vorbește despre un recensământ sub Quiriniu în anul al șaselea al erei noastre; precum și Evangelistul Luca este singurul care vorbește despre un recensământ sub Irod. De

¹⁾ Mommsen: Res gestae divi Augusti pag. 175, 176.

²⁾ Th. Mommsen, Res gestae divi Augusti pag. 170.

³⁾ Tacit annal. III, 43.

altmintrelea, este necontestat că Evangelistul cunoscea recensemîntul făcut în Iudea, după depunerea lui Archelaù; căci 'l menționază în faptele Apostolilor ¹⁾. Dar când Evangelistul nunesce recensemîntul din timpurile lui Irod *primul*, se presupune că el cunoscea și un altul, făcut mai în urmă. Decî atestațiunea sa este *clară, formală și pozitivă*.

Singurul sprijn, dar, al adversarilor nu este de cât autoritatea lui Iosif Flavie. Ei susțin că, nici acest autor nici nimeni dintre clasicii vechi, nu vorbesc despre un îndoit proconsulat al lui Quiriniu în Syria. Ei admit dar, un singur proconsulat al său, într'un timp cu totul posterior de cel presupus de Evangelistul, și că în această epocă a avut loc recensemîntul în Iudea. Ast-fel, după datele scriitorului Iudaic, recensemîntul ar fi avut loc, după depunerea lui Archelaù, zece ani după mórtea lui Irod, și cam tot atît, după nascerea lui Iisus Christos, adică pe la anul 759 de la fondarea Romei, sau șese al erei vulgare.

Acest mod de argumentare s'a părut multora așa de judicios, în cât mulți dintre apologeți și scriitorii creștini l'aù admis, fie că pe de altă parte, susțineau ca fapt cert și incontestabil că recensemîntul s'a făcut în ȕilele lui Irod, iar pe de alta că Quiriniu a fost legat al Syriei, cu mulți ani în urma recensemîntului, de care vorbesce Evangelistul. Pentru a concilia însă cele ȕise de Evangelistul cu cele susținute de Iosif Flavie, aù inventat două genuri de explicațiuni. După prima, Evangelistul n'a înțeles un guvernămînt propriu al Syriei de către Quiriniu, ci o simplă însărcinare a acestuia din partea imperatorului pentru a face recensemîntul Iudeei ²⁾. Ast fel cuvintele întrebunțate de Evangelist nu denotă, strict vorbind, pre un proconsul

---

¹⁾ Comp. Faptele Apostolilor V, 37.

²⁾ Cardinalul H. Noris Cenotaphia Pisana.

real al Syriei, ci se iaă în înțelesul cel mai larg al însemnării, și denotă pe un oficer trimis de Cesarul August spre a presida recensemîntul ¹⁾).

Alții considerând această esplicare ca nesatisfăcătoare, susțin că, cel ce a executat recensemîntul în Iudeea în numele Romei, pe la anul 6 al erei vulgare, n'a luat parte în nici un mod la recensemîntul făcut în timpul nasterii Domnului nostru Iisus Christos.

După acești critici, Evangelistul n'a înțeles că recensemîntul făcut la finele domniei lui Irod, s'a făcut de Quiriniu. Ei susțin că cuvintele Evangelistului sunt rău traduse și că, după adevăratul înțeles al frazei, recensemîntul a avut loc, înainte de a fi Quiriniu proconsul al Syriei. Această intreprtare propusă de Herrwart, a fost admisă de Olshausen, Tholuck, Lange, Krabbe, Lichtenstein, Viesseler, Ewald, M. Wallon și de alți mulți ²⁾. Ea se întemeiază pe un idiotism al limbii grece. Cuvîntul *πρῶτος*, *primul*, în grecesce și în special în dialecta attică, pôte să însemne comparativul, și să se întrebuițeze, în loc de *πρότερος*, *anterior*, *mai d'inainte* ³⁾, și că în acest sens, 'l ar fi întrebuițat Evangelistul Luca. Cu alte cuvinte, ei susțin că Evangelistul a voit a dice că recensemîntul făcut înaintea morții lui Irod, a fost făcut, înaintea aceuia pe care 'l a făcut mai târziu Quiriniu; și că acest din urmă recensemînt din timpurile lui Quiriniu, făcut după unirea Iudeei cu imperiul, fiind mai renumit și mai bine cunos-

¹⁾ E, Egger Examen critique des historiens d'Auguste pag. 41 Huschke Ueber den zur zeit der Geburt Iesu Christi gehaltenen Census p. 64. K. Wieseler Chronologische Synopsis pag. 112.

²⁾ I. G. Herrwart, Novae vere et ad calculum astronomicum revocatae chronologiae capita praecipua pag. 182.—Garriucci Nouvi studii chronologici pag. 222.

³⁾ L. Ph. d'Orville, Chardtonis de Chaerea et Calliroe pag. 478.—Fr. Viger, de praecipuis graecae dictionis idiotismis.—Schleusner Thesaurus philologico criticus Tom. I. pag. 518.

cut, Evangelistul a crezut de cuviință să facă alusiune la el, fără însă a 'l confunda cu recensimîntul ce a adus pe Iosif și Maria la Betleem.

Acastă interpretare, cu tótă valóre eî filologică ¹⁾ este silită. Și care este nevoia d'a recurge la ea și a nu lua cuvintele evangelistului în însemnarea lor proprie și naturală, când ele dau un sens clar și probat istoricesce? Când se scie că Quiriniu a fost de douë orî legat al Síriei, și în-tâiul seü proconsulat concade chiar cu timpul ultimilor ani ai domniei lui Irod, atunci care este nevoia a recurge la idiotisme și la interpretări silite?

Că Quiriniu a fost în douë rînduri legat saü proconsul al Síriei, astă-dî lucrul este atît de dovedit în cât nimeni nu se mai îndoiesce de acéta.

Încă din secolul al XVIII, s'a emis ideea despre un îndoit proconsulat al lui Quiriniu în Syria. Cel întâiü care a emis'o fu Sanclemente (1793). În favórea acestei idei s'aü invocat o mulțime de argumente. Cestiunea însă a fost lucidată prin diferite inscripții.

În special în favórea îndoitului proconsulat al lui Quiriniu în Syria, s'a invocat inscripția raportată de Hanzen ²⁾.

¹⁾ Comp. Ión I, 30; XV, 18, Hebr. VIII, 7, etc. unde cuvîntul *πρωτος* se ia în însemnarea de *πρωτερος*.

²⁾ Textul acestei inscripțiuni scris cu litere capitale este următorul:

Q. Aemilus Q. F.

Pal. Secundus

(in) Castris Divi Augusti

(sub) P. Sulpicio Quirinio Leg. Aug.

Caesaris Syriae honori

Bus. decoratus praefectus

Cohortis 11. Classicae. idem

Iussu. Quirini Censum Egi

Apam Enae. Civi iatis mil

Idem missu Quirini adversus

Ituraeos in Libano monte

Castillum eorum cepi et ante

Militem praefect fabrum.

Asupra acestei inscripțiuni, s'a discutat foarte mult. Și fiind-că originalul era pierdut, mulți se îndoiau despre autenticitatea ei. Fiind găsit însă în anul 1880 la Veneția, nimeni nu s'a mai îndoit despre autenticitatea coprinsului ei, care este de o importanță capitală și hotărîtoare în chestiunea ce ne ocupă.

Quintus Aemilius Q. F. Palatinus Secundus, despre care se face mențiune în inscripțiune, a fost unul din oficerii lui Publiu Sulpiciu Quiriniu proconsulul Syriei, carele din ordinul lui Quiriniu a făcut recensemintul în Apamea. Acest recensemint de și pare a nu avea nici o legătură cu recensemintul Iudeei, el însă stă în cea mai strînsă legătură, căci se face în aceeași provincie a Syriei și sub acelaș proconsul. Acastă inscripțiune ne dă cea mai convingătoare probă că Quiriniu era atunci proconsul al Syriei și că recensemintul acestei provincii, s'a făcut sub guvernămîntul său. Faptul acesta se vede că era cunoscut și lui Iosif Flavie și nimeni dintre cei vechi nu l'a contestat. Singura îndoială ce mai rămîne, este că, textul inscripțiunii nu amintesc *despre al doilea proconsulat al lui Quiriniu*. Din fericire însă, o altă pîtră a căreia autenticitate nimeni n'a contestat'o și al căreia sens este stabilit cu cea mai mare claritate, răspunde tocmai asupra acestei îndoieli. Ast-fel chestiunea despre îndoitul proconsulat a lui Quiriniu în Syria, este pe deplin rezolvită.

Acastă piatră a fost găsită la Tivoli (1764), vechiul Tibur, în afară de porta Romana, între orașul lui Adrian și calea Tiburtina. Ea este conservată în mușeul din Latran.

Delatus. a. duobus. cos. ad. aerarium et. in. colonia.

Questor aedil. 11. duumvir. ii.

Pontifex

Ibi. positi. sunt. Q. Aemilius Q. F. Pa.

Secundus. F. et. Aemilia Chia Lib.

H. M. Amplius H. N. S.

Numele persoanei cărui acest monument a fost consacrat a dispărut din cauză că partea superioară a pietrei, este ruptă, și nu s'a putut găsi. Din această cauză, epigrafiștii au atribuit această pîtră la diferiți proconsuli ai Siriei¹⁾; dar Sanclementi de la prima vedere, s'a pronunțat cu cea mai mare perspicacitate și siguranță că ea nu se poate atribui de cît lui Publiu, Sulpiciu Quiriniu²⁾; iar Th. Mommsen a stabilit în modul cel mai pozitiv textul inscripțiunii, complectând cu ingeniositate lipsurile ei. Iată în traducere textul complet al inscripțiunii dat de Mommsen: «*P. Sulpiciu Quiriniu fiu lui Publiu, consul..... pretor. A obținut ca proconsul provincia Cretei Cyrinea..... legat propretor al divinului August pentru provincia Siriei și a Feniciei; el a făcut războiul contra națiunii Homonazilor care ucisesc pre regele Aminta. Acastă națiune fiind supusă, sub stăpânirea lui August și a poporului Roman, Senatul a decretat deilor nemuritori două suplicațiuni pentru succesele obținute, și a hotărît pentru el ornamentele triumfului. El a obținut toate acestea ca proconsul al provinciei Asiei. și ca legat și propretor al divinului August, pentru a doua oră în provincia Syria și Fenicia*»³⁾.

1) Comp. I. Henzen. Inscriptionum latinarum collectio tom. III pag. 58, 59 și 496.

2) H. Sanclemente: De Vulgaris aerae emendatione p. 414—426, La pag. 416 a scrierii sale celebrul epigrafist țice: „Beavit me ultimus versus ex quo mirifice confirmatur lectio textus divi Lucae de duplici descriptione ab eodem Quirinio in Iudaea peracta“.

3) Textul latin al inscripțiunii cu complectările făcute de Mommsen este următorul: P. Sulpicius F. Quirinius cos..... pr. pro consul cretam et Cyrineas provinciam obtinuit..... legatus pr. pro divi Augusti Syriam et Phoenicien obtinens bellum gessit cum gente homonadensium quae interfecerat Amyntam regem qua redacta in potestatem imp. Caesaris Augusti populi que Romani, Senatus diis immortalibus supplicationes binas ob res prospere gestas et ipsi ornamenta triumphalia decrevit pro consul. Asiam provinciam obtinuit legatus pr. pr. divi Augusti iterum Syriam et Phoenicien obtinuit“ (Th. Mommsen Corpus inscriptionum latinarum Tom. XIV, pag. 397).

Punctul cel mai important din acest monument epigrafic, este ultima parte în care se dice, că persoana căruia monumentul acesta a fost ridicat, a fost de două ori proconsul său legat al Syriei (iterum Syriam obtinuit) în timpul împărăției Cesarului August. Numele persoanei este adevărat, precum am arătat, lipsesce din inscripție, fiind cuprins în partea superioară a petrei, care s'a perdut; cu toate acestea, cîu textul conservat s'a putut hotărî cu cea mai mare siguranță, că nu putea fi vorba despre alt cine-va de cât despre Publiu Sulpiciu Quiriniu, singurul despre care se scie că a supus pe Homonazi, și a fost primit cu triumf la Roma pentru isbândeile sale.

Indoitul proconsulat al lui Quiriniu asupra Syriei se poate dovedi și cu lista chronologică a proconsulilor acestei provincii. Acastă listă, cu toate cercetările și studiile făcute asupra timpurilor acesteia, nu s'a putut precisa și alcătui complet. Ea este defectuoasă, tocmai în anii născerii Domnului nostru Iisus Christos.

Ordinea proconsulilor de pe la anul 30 sau 27 înainte de Christos până la al doilea proconsulat a lui Quiriniu este următoare»:

	Anii	
	de la fond. Romei	Ant. Chr.
1. Marcu Tului Ciceron fiul celebrului scriitor latin	724 sau 727	30 sau 27
2. Varon. . . . de la	729—731	25—23
3. M. Titiu	746	8
4. C. Sextio Saturnin ¹⁾ de la	746—748	8—6
5. P. Quintiliu Varu .	748—750	6—4
6.		
7. Caiu Cesar praepositus orientis	753(?)—757.	1 ante—4 după Chr.

¹⁾ Dacă între Titiu și Sextiu Saturnin a intermediaat vre-un proconsul, nu se poate scie; precum iarăși nu se scie cu siguranță, dacă Saturnin a succedat lui Titiu.

8. L. Volusiu Saturnin 757—758 4—5 după Chr.

9. P. Sulpiciu Quirinii 759—763 6—10 după Chr.

10. Q. Caeciliu Metelu Creticu Silanu ¹⁾ 763—770 10—17

Datele anterioare guvernământului lui Sextiu Saturnin, sunt cele mai nesigure. Din fericire ele sunt aproape fără nici o importanță, în cestiunea ce ne ocupă. Sextiu Saturnin a fost legat al Syriei de la anul 9 sau 8 înainte de Iisus Christos. Lui 'i a urmat Quintiliu Varu, pe la anul 6 înainte de Iisus Christos, și acesta guverna Syria, în ultimii ani ai lui Irod, până pe la anul 750 de la fundarea Romei, sau 4 al erei vulgare. De la această dată nu se mai vorbește nimic de el; dar în acelaș timp ne lipsesc scrierile cu desăvîrșire despre următorul său. Lista proconsulilor prezintă o lacună și nu se știe cine a administrat Siria, până la venirea lui Caiu Cesar, fiul lui Agripa și nepotul lui August, adică timp de patru ani, până la anul unu, înainte de era vulgară. Aceea ce știm este, că acest Caiu Cesar, din cauză că era pea tînăr, avu de consilierii pe Loliu și mai tîrziu pe Publiu Sulpiciu Quirinii ²⁾, și că, la cucerirea Armeniei, fu rănit și muri în Lymira Licei, la 21 Februarie anul 4, înainte de era vulgară.

După mórtea acestuia fu numit legat al Syriei Loliu Volusiu Saturnin. El continuă a fi în această demnitate până la anul 6 al erei vulgare, când fu înlocuit prin Sulpiciu Quirinii, căruia îi urmă Metel Cretic Silanu.

Numele legatului dar, în onórea căruia s'a ridicat pétra aflată la Tivoli, trebuie să fie al unuia din această listă,

¹⁾ Pentru a se precisa această listă chronografii, epigrafisti, au propus tot felul de ipoteze. Cele mai însemnate lucrări asupra acestei cestiuni sunt: Th. Mommsen *Res gestae divi Augusti* pag. 165, 166. W. Zumpft *das Geburtsjahr Christi* pag. 27—78. Kellner, *Die Römischen Statthalter von Syrien und Iudaea zur Zeit Christi*. W. Liebenam *Forschungen zur Verwaltungsgeschichte der Römischen Kaiserreichs* pag 359—369.

²⁾ M. Keller *Zeitschrift für kath Theologie* 1888 pag. 474.

care cu lacuna dintre anii 750 până la 753 de la fondarea Romei, coprinde pe toți legații Syriei, de la anul 30 înainte de Christos și până după mórtea lui August, care fu în anul al 13 al erei vulgare. Nicî unul din numele legaților coprinse în acéstă listă nu se repetă de două ori; dar numele legatului al șéselea este necunoscut. În acelaș timp, legatul Roman, căruia a fost dedicată. inscripțiunea, și al căruia nume este necunoscut, rezultă că a fost în două rînduri legat al Syriei. Odată dar cunoscut numele legatului al șéselea, el este cel care a fost în două rînduri și căruia s'a ridicat monumentul în cestiune. Rămâne dar, a'l afla.

Legatul al doilea, Varron, cel de al cincelea, Varu, și cel de al șeptelea, Caiu Cesar, aũ murit înainte de domnia lui Cesar. Iar monumentul în cestiune, n'a putut fi ridicat, de cît după mórtea acestui imperator, căci este numit *divinul August (divi Augusti)* și titlul de *divin (divus)*, nu se da nicî o dată unui imperator de cît după mórtea sa.

Cel d'ântiũ, M. Tului Ciceron, fiul oratorului roman, n'a putut fi legat al Syriei între anii 750 și 753 de la fondarea Romei, pentru că el era prea bătrîn, ca să fi trăit mai mult de cît August; și apoi, despre el nu se scie să fi repurtat vr'un resboiũ sau victorie, nicî să se fi învrednicit cu onorurî triumfale, pe care monumentul în cestiune le adscribe legatului roman din Syria al acestor timpurî.

Cel de al treilea, M. Titiu, fu consul la Roma pe la anul 31 înainte de era vulgară; el trebuie să fi avut decî atunci cel puțin 30 ani, așa că pe timpul nascerei Mântuitorului ar fi fost ca de 70 ani, vîrsta în care el nu putea să exercite funcțiunea de legat. Iar cel de al patrulea, Sextiu Saturnin, murise deja înainte de domnia lui August, căci altmîntrelea, nu se pôte explica faptul, ca marele istoric al romanilor Tacit, începînd analele sale cu venirea lui Tiberiu, să nu ȃică un singur cuvînt despre

acest om, care jucase un rol așa de mare. Cât despre cel al optulea, Volusiul Saturnin, era proconsul al provinciei Africei, și nu se poate confunda cu legatul Syriei, presupus de inscripțiune, ca proconsul al Asiei. În fine cel de al șaselea, Caeciliu Metellu, iarăși nu poate fi, căci el, care a supra-viețuit lui August, ca legat al Syriei, dacă monumentul ar fi fost destinat lui, trebuia să se țină: *«legat propretor al divinului August și a lui Tiberiu»*. Deci nu poate fi vorba nici despre el.

Din acestea rezultă, că monumentul în cestiune presupune pe Quiriniu, și că n'a putut fi ridicat de cât în onoarea sa.

De altminterlea și din alte isvóre se confirmă acest fapt. Tacit ne spune, că Quiriniu s'a învrednicit de onoruri triumfale, pentru că a supus pe Homonazi în Cilicia ¹⁾. Strabon adaogă că aceștia au ucis pe regele lor Aminta ²⁾. De asemenea despre el se știe, că a obținut două suplicațiuni; că a fost proconsul al Asiei și că a murit la anul 771 de la fondarea Romei ³⁾. Tóte aceste detalii, convin perfectamente lui Quiriniu. Prin urmare, el este al șaselea legat al Syriei, din lista de mai sus și el este acela care a fost de două ori legat al acestei provincii. Iar în întâiul rând a fost tocmai pe timpul nasterii Mântuitorului, când s'a făcut recensemintul, despre care vorbește Evangelistul Luca.

Faptele de mai sus privitoare pe Quiriniu, extrase de la cei mai acreditați istorici și în cea mai perfectă armonie cu cele cuprinse în monumentul aflat la Tivoli, sunt recunoscute de toți și nimeni astăzi nu se mai îndoesce despre îndoita legațiune a lui Quiriniu în Syria. Ea este

---

¹⁾ Tacit anal. III, 48.

²⁾ Strabon XII, 6, 5.

³⁾ Th. Mommsen Res gestae divi Augusti pag. 169—171.

apărată cu mult succes de Rossi, Bergmann, Henzen, Gerlach, Aberle, Mommsen, Dessau și Liebenam ¹⁾. Toți aceștia admit de exactă, certă și adevărată, relatarea Evangelistului Luca.

De altminterlea, chiar și din punctul de vedere politic se explică această îndoită legațiune a lui Quiriniu în Syria. Prima sa trimitere ne explică perfect, pentru ce a doua oră fu ales tot el. Când Iudeea fu încorporată imperiului roman, cuceritorii cunoscând caracterul violent, nesupus și schimbător al noilor supuși, împăratul prevădând dificultățile ce avea să întîmpine cu facerea recensemîntului, punerea impozitelor etc., a crezut că este bine, să trimită acolo un om capabil și experimentat, care să aducă în mod pacnic și cu bun succes la îndeplinire toate acestea, și ale cărui merite și capabilitate să fie recunoscute. Spre acest sfârșit, a ales pe Quiriniu, care deja mai fusese legat și presidase la o operațiune analogă, și pe acest Quiriniu l'a dat de consilier lui Caiu Cesar, fiul adoptiv a lui August, când acesta fu trimis în Asia. Experiența și meritele vechiului și experimentatului legat, trebuia se suplinescă, aceea ce lipsea tînerului praepositus Orientis.

Ast-fel, fiind lucidată cestiunea despre îndoita legațiune a lui Quiriniu în Syria, pentru a termina cele privitoare la timpurile când s'a născut Mântuitorul, în legătură cu epoca fixată de Evangelist, trebuie a adăoga că data precisată de era vulgară, nu este în totul și absolut certă și exactă. Unii pun nascerea Mântuitorului cu șese sau șapte ani înainte de această eră ²⁾. Alții, și aceștia sunt mai nume-

---

¹⁾ Comp. G. B. de Rossi. *Bollentino di archeologia christiana* 1877 pag. 6 ,i 7. Dessau *Corpus inscriptionum latinarum* Tom. XIV pag. 397. W, Liebenam *Forschungen zur verwaltungsgeschichte* pag. 365—367. Henzen *Inscriptiones selectae* Tom. III § 66 etc.

²⁾ H. Wallon, *De la croyance due à l'Evangile* pag. 387. A. W. Zumpt, *Das Geburtsjahr Christi* pag. 303.

roși, cu patru sau cinci ani mai înainte ¹⁾. Cu toți admit că Dionisiu cel mic, calculând era vulgară, a comis o greșală punându-o la finele anului 753, sau începutului lui 754, adică a pus data născerii Domnului cu patru ani mai târziu; Căci Mântuitorului născându-se pe când regele Irod era încă în viață ²⁾, și știut fiind că acest rege a murit în Aprilie, anul 750 de la fondarea Romei, era vulgară greșesce cel puțin cu patru ani ³⁾. Lacuna însă, din lista legaților Syriei este tocmai din aceste timpuri și probat fiind că atunci legat al Syriei era Quiriniu, *resultă cea mai perfectă armonie între datele istorice profane și cuvintele Evangelistului Luca*, care spune că: făcându-se recensământ în Iudeea, pe timpul lui Quiriniu, legatul Syriei, din ordinul cesarului August, și în zilele regelui Irod, sfântă familie a venit la Betleem, unde s'a născut Iisus.

D.

(Va urma).

¹⁾ I. Brockmann system der Chronologie pag. 101—104. V. Many, Quand a comencé l'ere Chretienne pag. 565.

²⁾ Math. II 1.

³⁾ L. Ideler Handbuch der chronologie pag. 390—393. I. Brockmann scrierea și locul citat.

SEMINARIȘTII CU 4 CLASE.

În cameră s'a depus un proiect de lege din inițiativă parlamentară prin care se cerea, ca seminariștii cu 4 clase seminariale și anume acei, cari terminaseră seminarul cu 3 ani înainte de punerea în aplicare a legii clerului din 1893, să aibă dreptul de a fi hirotonisiți precuți în comunele rurale. Față cu timpul în care trăim și cu nevoile lui s'a arătat în Cameră cu ocasiunea discuțiunii asupra acestui proiect de lege, că de îndată ce avem seminariii cu 8 clase nu ne mai e permis să se hirotonisescă seminariștii cu 4 clase, ci numai acei cu 8 clase. Din parte-ne suntem mulțămiiți de rezultatul avut în urma discuțiunii, căci biserica ca instituțiune folositore nêmului și țării trebuie să mêrgă și ea tot înainte! Reproducem aici cuvântarea ținută cu acêstă ocașiune de către D-l deputat *P. Gârbovicenu*, cum și pe aceea a D-lui *G. Mârzescu*, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii publice.

D. P. Gârbovicenu: D-lor deputați, proiectul de lege, din inițiativă parlamentară, ce se presintă discuțiunii d-vos-

tre, e de cea mai mare importanță prin dispozițiunile ce conține, și de aceea vă rog să 'l studiem cu cea mai mare atențiune spre a vedea, dacă timpul în care trăim și nevoile lui mai permit să admitem ceea ce ni se cere prin acest proiect de lege sau nu. Din parte-'mi nădăjduesc că voi putea să dovedesc înaintea d-văstre, că nu e nevoie de acest proiect de lege, și că dacă d-văstre 'l veți aproba, atunci nu veți da satisfacțiune trebuințelor generale ale bisericii, și prin acésta și ale Statului român, ci veți da satisfacțiune numai unor trebuințe curat personale.

D-lor deputați, în timpul din urmă mai aprópe tóte instituțiunile Statului român au mers cu pași repezi spre dezvoltare și înflorire.

A tágădui acésta ar însemna că nu cunóscem istoria cea mai apropiată de noi a Statului Român.

Și prin ce mijlóce s'a putut petrece o asemenea repede-transformare în bine, D-lor deputați? Numai și numai prin șcôla, în cari s'au format diferiți bărbați, meniți de a sta în fruntea unor asemenea instituțiuni. Numai grație priceperii și zelului unor asemenea bărbați s'a putut petrece transformarea instituțiilor noastre și s'au putut crea și altele și ne-au dat nouă ast-fel locul de onóre între popórelle de la gurile Dunării de a fi înainte mergători ai civilizațiunii europene și străjă neadormită pentru apărarea intereselor ei.

Singura instituțiune însă, D-lor deputați, care a scăpat preocupărilor noastre și de aceea a rămas aprópe și cea mai din urmă între instituțiunile de frunte ale Statului român, nu e de cât *biserica*. Multe sunt cauzele cari au determinat acésta și unele din ele sunt chiar scusabile, căci tóte tendințele bărbaților noștri de Stat erau îndreptate mai întâiu *in a stabili rostul politic al Statului român*, și în urmă să caute să 'i creeze mijlóce de apărare și de înavuțire, spre a nu eși biruit în lupta de concurență dintre némuri! (Aplause).

Cu tóte acestea, D-lor deputații, cel mai însemnat institut într'un Stat, alături de școlă, e biserica. E un adevăr mărturisit de tótă lumea: că Stat fără religione nu se póte și că acel Stat care ar cuteza să înlătore religionea, sau cel puțin prin indiferența sa să contribue la slăbirea sentimentelor religioase, acel Stat 'și ar da singur, încetul cu încetul, lovitura de grație!

La noi în deosebă, póte ca nicăeri aiurea, biserica a format cu Statul un trup și un suflet! Ea s'a bucurat și întristat de câte oră s'a bucurat și întristat Statul român.

Ba ce e și mai mult: ea a stat în frunte când a fost vorba de evenimente dătătoare de ton pentru binele némului românesc. (Aplause).

De aceea și în Constituțiunea noastră stă scris: că Statul român are religione și că acéstă religione e cea *creștină-ortodoxă*.

Ei bine, D-lor deputații, dacă așa staă lucrurile, atunci nu ne mai era permis, când rostul Statului român era odată stabilit, să nu ne mai îngrijim de *biserica noastră*, ci trebuia s'o scótem de sub cârma întâmplătoare a vremurilor și să o punem sub cârma rațională a omului, ca astfel să pótă merge și ea tot înainte alături de cele-alte instituțiuni și acésta spre binele și fericirea poporului nostru!

Din tóte părțile se cerea îndreptarea stării în care se găsea biserica. Prelații, preoții, bărbații [de Stat, creștinii în genere: cu toți într'un gând mărturiseau că cu starea deplorabilă în care se găsește biserica română nu mai merge și acésta și pentru *demnitatea regatului român*, cum și pentru binele lui. O îndreptare trebuia să se facă! În ce constaă însă măsurile de îndreptare a unei stări intolerabile ce se cerea?

Se recunosea, că preoții hirotonisiți, după 2—3 ani de la hirotonisirea lor nici mai sémână să fi învățat în veri-o școlă, căci din cauza sărăciei și a ocupațiunei numai pen-

tru procurarea existenței dîlnice părăsesc cu totul studiul și învățătura și rămân în aceeași stare ca și simplii credincioși, cari n'au primit nici o cultură. Se recunoscea încă că dacă preotul trăesce numai din mila credincioșilor și din munca sa brută, atunci Statul trebuie să intervină spre a 'l asigura existența necesară! Se recunoscea însă în acelaș timp, că un preot spre a 'și îndeplini în mod conștiincios sfînta lui chemare, are nevoie de o cultură superiôră; că cu nivelul de cultură actual nu mai merge! (Aplause).

Sf. Sinod al bisericii nîstre, din îndemnul datoriei, cum și al opiniunii publice, s'a ocupat neîncetat cu această cesiune de vieță pentru poporul român. Așa în sesiunile din 1873 și 1875. În 1880 Camera liberală, la rîndul sîu, votează următoarea moțiune: „*Se recomandă onor. guvern ca de urgență să supună Corpurilor legiuitoare un proiect de lege pentru îmbunătățirea sôrteii preoților și remunerarea lor în raport cu serviciile ce aduc societății și cerințele de viațuire*“.

Prelații presintă în ședința Senatului din 27 Februarie 1882 un proiect de lege în sensul acesta însoțit de o espunere de motive demnă de cunoscut, în care declară între altele: „*că starea clerului nostru, mai ales la țară, e demnă de plîns, și că una din cauzele acestei stări e că după vechia și tradiționala pietate a străbunilor noștri se află biserici prea multe după necesitatea de astă-zi și clerul mai numeros de cât se pôte întreține mai convenabil*“.

Iată, D-lor deputați, o stare de lucruri zugrăvită în mod oficial de însuși reprezentanții superiori ai bisericii. De aceea se hotărăsce că să se formeze circumscripțiuni parohiale, așa în cât dacă în coprinsul unei parohii vor fi două sau mai multe biserici, acelaș preot va servi pe rînd la tôte acele biserici. Sf. Sinod numesce în sesiunea de

primă-vară a anului 1883 o comisiune care să se ocupe cu întocmirea unui tabloă, în care să se fixeze numărul parohiilor rurale și urbane, pentru ca ori și ce guvern să se pôtă orienta în a cunoște, cât pôte să coste remunera-rea întregului personal bisericesc din țară. Comisiunea 'și a presintat raportul seă în sesiunea de tómnă a aceluiași an, când se și votéză!

Acest tabloă servește, D-lor deputați, ca bază autorului legii clerului din 1893, în ceea ce privesce fixarea numărului de parochii.

Să vedem acum, cari sunt dispozițiunile acestei legi ce ne privesce? Art. 1 din această lege sună ast-fel: «Numărul parochiilor din tótă țara se fixéză la 297 urbane și 2734 rurale». Art. 2: «Parochiile de care se vorbește în art. 1 sunt cele fixate de Sf. Sinod în ședințele de la 8 și 9 Decembre 1888. Se va putea modifica înainte de punerea în aplicare a acestei legi de către Sf. Sinod în acord cu ministerul, circumscripțiunile parochiilor, fără însă a împuțina numărul lor». De aci se pôte explica faptul de ce art. 2 din regulamentul pentru punerea în aplicare a acestei legi sună alt-fel, și anume: «Numărul parochiilor din tótă țara este de urbane 375 și rurale 3031». adică cu un plus atât la orașe, cât și la țară.

Câte parochii avem prin urmare, la țară, D-lor deputați, și câți preoți? *Avem la țară 3.242 de parochii cu 4.962 de preoți, adică atâți preoți cât ne trebuie pentru parochii și avem și un plus de 1.700 de preoți supranumerari!*

Acesta este curatul adevăr, D-lor deputați! Stăm deci bine din punctul de vedere al trebuințelor religioase, căci cifrele ne documentéză acesta. Cât privesc orașele nu mai vorbesc. Las la aprecierea d-vóstre, dacă e nevoie ca în București, de pildă, să avem 109 biserici, dintre cari 76 parochiale cu un număr de 209 preoți și 25 de diaconi!

Las la aprecierea d-vostre încă dacă e bine să avem biserică fără chip și asemănare, cu un personal de multe ori de asemenea fără chip și asemănare și gole cu desăvârșire de credincioși! (Aplause).

Numai cu chipul acesta s'a putut, d-lor deputați, ca să se a ducă o relativă îmbunătățire stărei materiale a clerului nostru și anume ca preotul paroh de la țară să primescă 50 lei lunar și cel supranumeral 30 lei, cu 2 gradații fiecare de 10%. Îmbunătățirea acesta privea de alt-fel pe credincioși și a trebuit ca d-vostre să aprobați în sesiunea trecută un proiect de lege, prin care s'o prevedeți în bugetul Statului, și acesta pentru multe importante considerente.!

Ce ni se spune acum printr'acest proiect de lege d-lor deputați? Pe de o parte, că biserica suferă fiind lipsă de preoți, iar pe de alta să permitem seminariștilor cu 4 clase să fie hirotonisiți preoți, căci au drepturi câștigate. Mai întâi, D-lor deputați, nu conrespunde realității plângerea că n'avem preoți și prin urmare, nu e întemeiată, după cum ați vădut și d-vostre, și dacă în curînd se va întâmpla să se simtă nevoie, apoi atunci vom avea elementele necesare formate conform noilor cerințe. Deja în anul acesta *seminariile cu 8 clase* vor da o promoțiune de 86 absolvenți cu diploma de capacitate și așa se va urma și în viitor. Dacă la numărul de 86 vom adăoga și numărul de 62 al absolvenților din anul trecut și de acum doi ani, atunci avem un total de 148 de absolvenți cu 8 clase, avînd diploma de capacitate. De aceea n'avea dreptate, D-lor deputați, colegul nostru, d. Dobrescu-Argeș, când în ședința din Marțea trecută afirma: «Legea clerului nu se pôte pune în aplicare în mod eficace de cât peste 5 ani, când vor eși acele promoțiuni cu 8 clase; până atunci însă Statul nu pôte împedeca pe creștini să aibă preoți». Mie mî e tîmă însă că va veni timpul când vă veți

pune singurî întrebarea: „*Ce să facem cu absolvenții de 8 clase seminariale?*”

Am intima convingere, că vom ajunge să cerem un nivel de cultură și mai mare de la acei care se vor face preoți chiar la țară! (Aplause).

Credeți d-vostre însă că trei seminare superioare sunt neîndestulătoare, n'aveți atunci de cât să luați hotărîrea ca să se mai întemeeze unul fie la *Craiova*, fie la Galați sau și aiurea!

A doua cerere e de asemenea nejustificată. N'au dreptate seminariștii cu 4 clase, când spun și în petițiunea adresată onor. Camerei, și din care ați primit și d-vostre câte un exemplar: «Printr'o dispozițiune *nedreptă, de rea credință, arbitrară*, introdusă în legea clerului, promulgată prin înaltul decret regal No. 2.230 din 29 Maiu 1893, s'a stipulat, că pe viitor nu mai pot fi hirotoniți ca preoți în comunele rurale seminariștii cu 4 clase, ci numai absolvenții a 8 clase seminariale; așa că din această cauză, existența și viitorul a peste 1.000 de tineri cari terminaseră 4 clase înainte de promulgarea acestei legi, sunt cu desăvîrșire nimicite, închiidându-li-se prin răpirea acestor drepturi, calea către cariera căreia se destinase». De alt-fel după mine, stilul unei asemenea tânguiri lasă foarte mult de dorit pentru un candidat la preoție!

D-lor deputați, absolvenții cu 4 clase au fost primiți în seminarii în virtutea legii învățămîntului din 1864. Iată cum sună art. 238 din această lege: «Acel care se va admite ca școlar se îndatoréză printr'acésta ca în termen de 3 ani cel mult, după terminarea învățăturilor și eșirea sa din seminariu să primescă funcțiunea preoțescă *ce i s'ar oferi*, iar la din contră, să întórcă seminarului cheltuiala făcută cu dînsul». Din această reese lămurit, că atunci când un chiriarch are locuri vacante de preoți, póte să le ofere seminariștilor, dacă n'are însă, nu le oferă nimic. Mai de-

parte. Prin art. 223 și 224 din aceeași lege se hotărăște că fie-care eparhie va poseda un seminar de gradul I, adică cu 4 clase; în *București* și în *Iași* va fi câte un seminar de gradul al II, cu câte 7 clase. Prin urmare se întemeiază în țară 6 seminarii cu 4 clase și 2 cu 7 clase, plus seminarul Nifon din București cu 7 clase, care se întemeiază ceva mai târziu. Sciți ce se întâmplă însă, D-lor deputați? În loc ca aceste institutiv să fie numai cu internat, cea ce era și în gândul legiuitorului, pentru ca astfel elevii să p^otă fi mai de aproape supraveghiați și conduși în ceea ce privește educațiunea lor *intelectuală, morală și fizică*, ele sunt declarate și externate, așa în cât ajunsesem ca în seminarul de Râmnic, de pildă, să fie în anul 1876—77 mai bine de 500 elevi, dintre cari numai în clasa I apr^op^e 200, iar în seminarul din București erau mai bine de 600 elevi. Aveam în chipul acesta în fiecare an o promoțiune de seminariști cu 4 clase între 600 700! Seminarele deveniseră singurile școli secundare de atracțiune ale poporului nostru rural, fiind-că oferea^u și avantajii mai ales în ceea ce privește față de legea recrutării! Prin urmare art. 238 din legea din 1864, se referă numai la seminariștii bursieri, iar nici de cum la cei externi! Așa dar, D-lor deputați, un certificat prin care se constată că cine-va a absolvit 4 clase seminariale nu dă un drept pentru un loc pe care biserica nu 'l are și pe care Statul, conform cerințelor urgente ale timpului, 'l a îngrădit cu noi condițiuni de admisibilitate.

Cu t^ote acestea legea din 1893 nu 'l lasă la o parte cu totul nici pe seminariștii cu 4 clase, *mai ales fiind-că e vorba numai de seminariștii cari au absolvit cu cel mult trei ani înainte de punerea în aplicare a legii*, căci: a) art. 13, aliniatul ultim, sună astfel: «Seminariștii absolvenți a 4 clase, nehirotonisiți până la promulgarea acestei legi vor putea fi primiți în școlile nor-

male de învățători, după normele ce se vor statua în legea învățămîntului; b) aveaŭ dreptul de a urma cursul superior al seminariilor complete; c) li se oferă încă, pentru cîtva timp, parochii vacante în cele două județe de peste Dunăre.

D-lor deputați, dacă legea clerului din 1893 oferă un mare bun, apoi atunci e tocmai cel relativ la ridicarea nivelului cultural al preotului nostru. Partea acésta în deosebi constituie și forța acestei legi.

Prin acésta s'a realizat încă și dorința celor mai alese spirite din țară, acésta de aprópe un véc și jumătate, căci *vremurile nemilóse* aŭ ținut clerul nostru mirén în cea mai desăvîrșită ignoranță și mizerie.

Cu toți scim că aceea ce aŭ contribuit la acésta nu sunt de cît cele două epoci culturale nenorocite din vieța poporului român și anume: *epoca slavonă* și *cea grecéscă*.

Biserica nóstră era în aceste timpuri în cea mai jalnică stare. Preoții erau siliți să citéscă într'o limbă pe care n'o pricepeaŭ, iar poporul asculta, dar nu pricepea de asemení nimic. Totul se reducea la nisce forme fără nici un înțeles și profit pentru credincioși. Unul din episcopii învățați ai timpului nostru, reposatul *Melchisedec al Romanului*, făcênd un studiŭ asupra unor rugăciuni ce se citeaŭ de preoții români contra *grindinei* și la *nascerea unei femei*, le însoțesce cu următoarele reflexiuni demne de cunoscut pentru caracterizarea acestor epoci: «Acele rugăciuni sunt monumentul monstruósei ignoranțe despre ale religiunii: ignoranță în care zăcea clerul și preoții români sub domnirea limbei slavone. Nesciința de limbă, lipsă de idei, necunoscința de istoria religiunii și de învățatura ei; pietatea înlocuită cu superstiția. Aceste rugăciuni sémână mai mult cu acele frase bizare și neînțelese ce pronunță babele la descântece și vrăji, de cît cu rugăciunea unui preot creștin».

Sub impresiunea unei asemenea stări dureroasă de lucruri, *Gr. Ghica*, martirul domn al Moldovei, publică un hrisov, în care, după ce constată starea de ignoranță a preoților și numărul lor cel mare, se încercă de a lua măsuri de îndreptare. Iată partea din hrisov ce ne privește: «Multe strămutări și fără de cuviință lucruri, fapte și necuviințioase stări și orândueli, cari vremea și lenevirea și aceea de către cele Dumneșeesci răcélă, nesocotință și nebăgare de seamă ce din puțin în puțin au adus biserica la o vedere și la o tânguică aflare ca acesta.....! Ce dar întâiu și cel mai mare din lucrurile cele necuviințioase și necădute ce s'au înmulțit după cum s'a ținut la biserică, *socoti'am că este înmulțirea preoților*, dintre care se află foarte puțini la număr, care după cum se cade intră prin ușă în staulul acesta, iar cei mai mulți sunt acei care se sue pe aiurea..... dintre cari pe unii îi îndemnă nevrednicia, ticăloșia și lenevirea ca să răpescă și să apuce darul preoției, a căroră rodă este *neaverea, sărăcia și supărarea*..... iar pe alții îi invitază iubirea de argint și nesățioasa avere, din care fără de lege și fără de credință neguțătorind cele Dumneșeesci și ca *Simon vrăjitorul întâiu cumpărând aceste Dumneșeesci de la cei cari le vînd, după aceea vîndându-le către acei care le cumpără.. sunt varvari cu totul și neînvețați nu numai la credință, ci nici la propovăduire*».

Ți se umple inima de durere, D-lor deputați, când ne gândim la o asemenea stare provenită în mare parte numai din interesul ce avea chiriarchiul, mai ales streinul, de a introduce în cler pe orî și cine și orî cât de mulți, numai și numai de a se specula cele sfinte!

Răul însă, D-lor deputați, era așa de mare, în cât nu s'a putut face nimic.

De abia la începutul vécului nostru, cel mai mare Mitropolit pe care-l a avut Moldova, *Veniamin Costache*,

convins fiind-că clerul nostru numai prin cultură 'și pôte îndrepta singur starea materială și 'și pôte îndeplini cu succes chemarea, intervine cu rugăciuni ferbinți către Domn spre a se întemeia un seminar.

Iată cum sună hrisovul domnesc de fundație: «Dacă cea mai mică vătămare a sănătății face pe om a nu 'i place nici bunătățile trupului, nici ale norocirii, cu cât mai ales cea mai mică vătămare întru cele duhovnicesci aduce cea mai mare vătămare a cugetului la acei ce sunt binecredincioși domni și ocărmuitori noródelor. Intre alte domnesci și părintesci a Domniei mele privegheri pentru îndestularea buneii viețuirii a supușilor, nu am trecut cu vederea și aședarea școlei de *la Socola*, care acum s'a alcătuit spre *învățătura, îndreptarea și desăvirșita catihisire* a acelor carii se vor învrednici prin bisericescile canóne a se hotări să primescă darul cinului preoției; *iară mai înainte lipsiți fiind de acésta mai întâiū trebuitoare la dinșii învățatură și sciință, era nevăduță greșire și socotită vătămare*, după însuși arătarea prea Sfințitului duhovnicului nostru părinte a Mitropolitului țarei».

Ast-fel se întemeiază, D-lor deputați, în Moldova primul seminar în 1804 și anume la *Socola*, în care trebuia să se formeze viitorii preoți și prin acésta lucrurile se schimbă puțin în bine în acéstă parte.

În Muntenia, D-lor deputați, pe la începutul vécului nostru, starea clerului era tot atât de jalnică.

D. C. G. Politimos. Nu ne face istoria bisericescă, D-le Gârbovicénu.

D. P. Gârbovicénu: D-le Politimos, pe cât 'mă ar plăcea să fiū întrerupt din altă parte, căci vėd ore cum neliniscit pe d. Dobrescu-Argeș, pe atât regret că mă întrerupeți d-vóstre, fost magistrat! Eū vreaū, d-le Politimos, să 'mă întemeez vederile mele pe documente ce nu se pot discuta cu așa multă ușurință! (Aplause).

D. Dobrescu-Argeș: Cer cuvîntul în cestiune personală!

D. P. Gârbovicénu: Revin, D-lor deputați:

Naum Rîmnicénu, un cunoscut dascăl și cronicar, ne spune că a vădut cu ochii săi preoți desbrăcați, unii desculți și alții în opinci slujind Sf. Liturghie.

Și de unde provenea acésta, D-lor deputați? Din prea marele număr de preoți, și din cauză că Mitropolii și episcopii, *streini mai ales*, nu cereau altă însușire temeinică candidaților de preoție, de cât să aibă cât mai multe parale la hirotonisire. Iată un document în privința acésta:

«Mitropolitul și episcopii din timp în timp, aflând ocașie, mai ales în timpuri neregulate și maziliile Domnilor prin mijlocul marilor vestiarși și a ispravnicilor de districte, făceau diaconi și preoți nenumărați, mai cu sémă în districtele mărginașe. În *Teleorman* și *Olt* se găsesc sate unde cei mai mulți țărani sunt popi și diaconi, fără a sci carte, unii nu sciū chiar să citéscă». Vă mai citez și alte exemple, D-lor deputați, spre a vedea și în alte județe câți preoți erau prin sate. În Dâmbovița în satul Dudesci erau 3 preoți, 3 diaconi și 2 țircovnici la 23 de case.

D. C. G. Politimos: Nu mai aduceți exemple, căci nimeni nu le crede. Comuna Dudesci are 300 de familii!

D. Gârbovicénu: În satul Gândescii din Dél 2 preoți și 2 duhovnici la 29 de case. În Ialomița, în satul Făcăeni, 4 preoți la 28 de case. În Vlașca era ceva de necredut. Așa în *Stănilăvesci* erau 2 preoți, 5 diaconi și 3 țircovnici la 11 case. În satul Frășinel 2 preoți și 5 diaconi la 19 case. În satul Crângurile, 3 preoți și 5 diaconi la 13 case. În satul Slobozia, 7 preoți la 93 de case și așa mai departe.

D-lor deputați, tocmai în anul 1834, obștésca Adunare, sub președința Mitropolitului Grigorie, cel mai mare Mitropolit al Munteniei, hotărășce ca să se întemeeze pe lângă

fie-care episcopie și Mitropolie câte un seminar cu 4 clase, în care să se formeze candidații de preoție. În scopul acesta se întocmește un regulament în care se copriind o mulțime de dispozițiuni foarte importante, dintre care aceea pe care o amintesc înaintea domniilor vóstre, e, că după patru ani de existență a acestor seminarií, să nu se mai facă preoți de cât cu 4 clase seminariale, căci cu toți prevedeaú că îndreptarea stărei materiale a clerului nu e posibilă de cât prin ridicarea nivelului cultural. Iată cum se exprimă între altele *Chesarie*, episcopul Buzéului, în cuvântarea ținută în acest an cu ocasiunea deschiderii cursurilor seminarului din eparchia sa. «Vedem în ziua de astă-đi (fiilor!) că preoția este defăimată..., preoția este neprețuită și nebăgată în sémă; nu și iar nu, o iubiții noștri fi! Să nu trecă prin inimile vóstre cugetele acestea, ci mai virtos să căutați împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și apoi tóte cele-l-alte se vor adăoga voué; adică să îngrijiți din tótă inima a vé face preoți buni, preoți îmbunătățiți, preoți învățați, preoți în frica lui Dumnezeu, folositori poporulul, folositori patriei, și atunci negreșit tóte cele-l-alte se vor adăoga voué, ție Sf. Evangelie; căci vrednic este lucrătorul de plata sa după șașa fericitului Pavel. Atunci cu adevărat veți vedea că casele vóstre se vor umplea de grăú, de vin și de unt de lemn; căci poporul cu nerăbdare așteptă numai să vadă între dínși *preoți învățați, preoți îmbunătățiți, preoți vrednici, preoți iscusiți*, doctóri ai sufletelor lor și apoi îndată gata sunt a jertfi cea mai multă parte din avutul lor spre hrană, încăldire și mângâierea acelor ....! Nu vé trebuie de cât să îngrijiți a vé face buni, a vé face vrednici smeriți ai lui Dumnezeu și oh! Ce bucurie va fi poporulul, părinților voștri, rudeniilor vóstre, și în cele după urmă noué duhovnicului vostru părinte, carele póte cu lăcrămí ale dorinței părintesci în ochi așteptă cu nerăbdare preocupéla vóstră».

Dispozițiunea acésta importantă din regulament nu s'a putut aduce însă la îndeplinire, D-lor deputați, căci până aproape de 1864, se hirotoniseau preoți pe lângă seminariști, și așa numiți grămăticî, al căror fond de cunoștințe nu se reducea de cât în a sci *să citească, să scrie* și să cunoscă partea formală a serviciului bisericesc. În scopul acesta erau ținuți pe la episcopii și mitropolii câte o jumătate de an, 1—2 ani, *după cum dispunea și de mijloce!*

Cu chipul acesta, D-lor deputați, dorința bărbaților de la 1834 și în deosebii a lui *Vodă Alexandru Ghica*, care declara prin decretul de promulgarea regulamentului: *că suntem datorii cu străjnicie de a înlesni clirosului* în tot felul înaintările învățăturilor celor neprețuite ca să se hrănescă întru dînsul pîlde vii de tótă înțelepciunea și să răspundă la nădejdea ce este în norodul ce așteptă de la Duhovnicescii săi păstori, nu s'a putut realiza.

Grămăticii, sau cum li se dicea în Moldova, *țircovnici*, nu sunt înlăturați de la hirotonie cu desăvirșire, de cât prin legea învățămîntului din 1864.

D-lor deputați, am ținut de sfînta mea datorie să fac înaintea d-vostre și acésta scurtă privire istorică, spre a se vedea mai bine cum de un véc și jumătate cei mai mari bărbați ai némului nostru se tînguiau de starea jalnică a clerului nostru și în deosebii de a celui de la țară; cum cu toții doriau imputinarea numărului preoților și creșterea mai îngrijită a acelor cari se destinau carierei preoției; cum deja la 1834 se cerea să nu se mai facă preoți de cât cu 4 clase seminariale, și cum de abia acum, adică după 60 de ani, se cere de o cam dată numai îndoirea nivelului cultural.!

Principiul acesta, D-lor deputați, e câștigat cu multe nezasuri și e impus și de timpul în care trăim și nu ne mai e permis de a renunța la el fără a nu umili biserica ro-

mână, fără a nu voi réul populațiunii noastre rurale. (Aplause).

A renunța la el, ar însemna că nu ne dăm de loc sémă de importanța bisericii și de rolul ce trebuie să aibă în mijlocul poporului nostru. Intemeietorul religiunii creștine, adresându-se ucenicilor săi și prin acesta și tutulor preoților le dice: «Voi sunteți lumina lumii și sarea pământului. Așa să lumineze lumina voastră înaintea ómenilor, ca vedénd faptele vóstre cele bune să prea mărescă pre Tatăl vostru din ceruri». Iar Apostolul Pavel, cel mai mare apostol al creștinismului, se adreséză episcopilor Timoteiú și Tit și le spune ca să nu 'și pună mâinile pe orí și cine. Ca să caute ca acel ce intră în cler să fie bogat în virtuți creștinesci, să fie capabil de a pricepe și propovedui poporului voia lui Dumnezeu. Rolul indicat de Iisus Christos și de apostolul Pavel, 'l a înțeles destul de bine alte biserici. D-vóstre cunósceți cu toții forța bisericii catolice și protestante. Dar de ce să vorbesc de aceste biserici? N'avem să ne aruncăm privirile de cât asupra bisericii fraților noștri din *Transilvania*, *Ungaria* și *Bucovina*. Biserica fraților noștri de și nu este biserică de Stat și nu e întreținută de cât cu sudórea frunții lor, cu tóte acestea este la înălțimea chiemărei ei. Numai grație bisericii lor putem să privim noi cu încredere în vitalitatea și viitorul némului românesc din aceste părți. Aci însă, D-lor deputați, preotul nu e orí și cine, ci e un fost bacalaurat, care a urmat 3 ani de teologie, fie la Sibiu, Blaj, Arad, Caransebeș, sau 4 ani, ca la Cernăuți. Preotul român din aceste părți, e, după expresiunea unui călător german, un preot de elită, care ar face cinste orí și căruí Stat civilizat. Ei bine, D-lor deputați, în loc să facem ca biserica Regatului român să fie biserica la care să se închine tot românul de pretulindenea, prin acest proiect de lege nu

ni se permite ca să ne apropiem cel puțin cu jumătate de biserică fraților noștri din alte părți! Rămâne acum ca d-vostre să hotărâți ce veți bine-voi; eu am mângâierea că 'mi am făcut datoria în conștiință față de biserică noastră, instituțiunea de căpetenie pentru binele populațiunii rurale și prin acesta și pentru binele Statului român. (Aplause prelungite).

D. G. Mârzescu Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: D-lor deputați, acesta e un proiect de lege venit din inițiativă parlamentară, și nu voesc să mi se impute că voiesc ore-cum să se închidă discuțiunea. Eu pot vorbi după d-vostre, și voi voi vorbi contra proiectului. (întreruperi).

Nu atârnă de la mine să se lase discuțiunea deschisă; atârnă de la onor. Adunare.

Onor. d. Poenaru-Bordea v'a șis că acest proiect e comandat de un sentiment de dreptate, de un sentiment de necesitate; v'a mai șis că prin legea asupra clerului din 1893 se calcă *drepturi câștigate*.

Ei bine, dați-mi voe, cu acte oficiale în mână, să vă dovedesc că nu e nici o necesitate a se vota proiectul acesta de lege, că nu se calcă nici un drept câștigat.

O voce: În Senat ați vorbit în favoarea acestei idei.

D. C. G. Politimos: În opozițiune vorbeai într'un fel și la guvern alt-fel.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și Instrucțiunii publice: Ași dori să 'mi dovedesci că sunt în contradicere cu mine, și vă desfid ca să faceți o așa dovadă, căci eu sunt acela, care am combătut în Senat, cu multă înverșunare legea de la 1893 asupra seminariilor și clerului mirén.

D. C. Popovici: Sunteți în contradicere cu d. Dimitrie Sturza.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și Instrucțiunii

nii publice: Aveți puțină răbdare, căci cu totă combaterea mea sunteți suverani pe votul d-vostre; și de și este o cestiune care vă privește, totuși eu, ca ministru de culte, sunt dator a lumina reprezentațiunea națională, și a 'i arăta tot adevărul.

D-lor, cu acte oficiale în mână am să dovedesc că nu este lipsă de preoți în țară, că nu se calcă nici un drept câștigat,

Incep mai întâiu cu cestiunea, că seminariștii cu 4 clase ar avea un drept câștigat.

Ce se numesce *drept câștigat*?

Drept câștigat se numesce în doctrină, un drept care face parte din patrimoniū meu, din averea mea, și care nu pôte să 'mă fie răpit prin faptul unei terțe persóne.

Așa, condițiunile de aptitudine pentru a deveni preot, nu fac parte din domeniul meu, ci cad în tot-d'a-una în domeniul legislatorului, și deci, dacă a cređut odinióră țara că se pot face preoți absolvenții cu 4 clase seminariale, pôte fórte ușor veni legiuitorul și să țină: m'am înșelat! Preoții cu 4 clase nu sunt la înălțimea situațiunei lor de păstori sufletesci.

O voce: De ce 'i ai făcut preoți.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: Nu vorbesc de cei cari au apucat de a pune potcapiul pe cap; vorbesc de cei cari pórta surtuc și voesc să devină preoți. Ca să se convingă că n'are ce căuta în discuțiunea acestui proiect de lege doctrina drepturilor câștigate, am să vă iaū ca exemplu, dreptul ce îl ar avea un elev ce stu liază în liceū.

Am să vin cu un proiect de lege asupra instrucțiunii publice secundare, prin care propun opt clase pentru ca cine-va să dobândescă o diplomă de capacitate saū de baccalaureat. Intreb: au drept actualii elevi din liceū să țină, am intrat în liceū sub legea de la 1864, când se cerea

numai 7 clase, și prin urmare mi se răpesc un drept câștigat dacă mi se va aplica legea nouă?

D. I. G. Poenaru-Bordea: Cei cari au terminat cursurile, când legea a fost pusă în aplicare, au un drept dobândit.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: Acei cari nu sunt ómenii de drept pot să se înșele asupra valórei expresiunei acesteia de *drept câștigat*. Oamenii însă de drept, ca să ignoreze principiile elementare ale sciinței dreptului, acésta mă surprinde. Nu se răpesc un drept câștigat seminariștilor, absolvenților cu 4 clase, cărora le voiú dice: te fac preot, dar trebuie să mai faci încă 4 ani de școlă.

D-lor, eú când am vedú acest proiect de lege m'am adresat la direcțiunea cultelor ca să 'mí dea statistica de absolvenții seminarielor cu patru clase, căci mi se afirma că numéru acestor absolvenți s'ar urca peste o mie. Am chiar în mâinile mele o petițiune unde ved figurând numéru acesta de 1.000.

Dator sunt acum să vè spun la cât se urcă numéru adevérat al acestor seminariști.

Am adus statistica din minister și cred că trebuesc în-lăturate și nebăgate în sémă citrele de fantasmie pe conta acestor seminariști cu 4 clase, cari au luat atestat seminarioal.

Se plâng dinșii că legea din 1893 pentru absolvenții seminariști cu 4 clase este o adevérată mórte, căci se calcă dreptul lor câștigat.

Intr'o petițiune tipărită, adresată deputaților și miniștrilor, iată cum se exprimă acești seminariști:

Printr'o dispozițiune nedréptă, de rea credință și arbitrară, introdusă în legea clerului din 1893, s'a stipulat că, pe viitor nu mai pot fi hirotonisiți ca preoți în comunele rurale seminariștii cu 4 clase,

ci numai absolvenții a 8 clase seminariale, așa că din această cauză existența și viitorul a peste 1.000 tineri, cari terminaseră 4 clase înainte de promulgarea acestei legi, sunt cu desăvârșire nimicite, închidându-li-se, prin răpirea acestor drepturi, calea către cariera la care se destinaseră... și că numai prin votarea proiectului de lege ce vi se prezintă, 'i pot numai scăpa din ghiarele mizeriei, etc.

O mie tineri! Nu e glumă.

Din fericire cifra acésta este peste măsură de exagerată; și când examinăm aceste petițiuni de aproape, departe de a ne înspăimânta, constatăm că una din aceste petițiuni coprinde vre-o 25 iscălituri, tóte din eparhia Argeșului! (Ilaritate).

Iată încă o petițiune:

«Subsemnații seminariști cu 4 clase... vădându-ne dreptul câștigat nerespectat, și lăsați pe drumul peirei... venim la d-vóstră, d-le ministru, cu genunchele plecate și vă rugăm ca să susțineți proiectul de lege, ca așa cu toții să putem a ne adăpa de fructul ostenelilor nóstre, etc., etc.

Când mă uit la iscăliturile din acésta petițiune, văd iarăși aceleași iscălituri din eparhia Argeșului. (Aplause).

Chiar și raportorul acestui proiect de lege, d. Mărgăritescu, ne spune același lucru; dar eū, ca ministru, sunt dator să luminez acésta representațiune națională, și cu tot respectul să vă ȕic: ce voiți să faceți? Nu vedeți că redacțiunea acestui raport este exagerată, întrebuițeză un stil hiperbolic, adică cum ȕice proverbul român, a făcut din ȕanțar, armăsar?

Citesc stilul d-lui raportor Mărgăritescu.

«Avénd în vedere că prin legea de reorganizare a clerului, interzicéndu-se seminariștilor cu patru clase, și majori, să se mai proféscă, legea lovea

nisce drepturi câștigate; că prin această interdicțiune rămânând închise sute de biserici, creștinii au rămas și rămân la voia întâmplării, absolut fără nici un ajutor religios, fără nici o asistență a cultului la botez, la căsătorii și înmormântări, și la alte nevoi sufletesci, lucru care a sguduit și sgu due adânc credința creștinilor, lipsindu-i cu desăvârșire de sprijinul bisericeii...»

Și apoi, d. raportor conchide:

«*Pentru aceste urgente și grave motive etc., etc. întocmai vorbele ce vi le-a spus și repetat și amicul meu d. Poenaru-Bordea mai pe larg.*

Ei bine, m'am dus la ministerul de interne și am întrebat: de la 1893, de când s'a votat legea clerului de mir, s'a primit la minister din partea prefectilor, raporte că sute de biserici sunt fără preoți? Că satele suferă din această lipsă? Și mi s'a răspuns, că asemenea raporte nu s'a primit la minister.

M'am adresat după aceea, unde? La ambele Mitropolii și la toate Episcopiile din țară. Am aci cu mine un tablou, în care sunt anume arătate parochiile vacante.

În totă țara avem 3301 parochii rurale și 375 parohii urbane.

Din acestea avem vacante două parohii urbane și 79 parohii rurale.

Ce s'o fi făcut, D-lor, la 1893 cu seminariștii cari au avut numai 4 clase? Ministerul de culte, din acea epocă a publicat o circulară prin *Monitorul Oficial* No. 121, din 29 August 1893, prin care absolvenții a 4 clase, erau vestiți că au să urmeze cursul mai departe, în seminariile cu 8 clase, și s'a primit la minister 22 cereri. În seminariii au intrat 15, din care 9 la seminarul Veniamin, și 6 la seminarul Central din București. În școla normală, s'au primit numai 6.

Voiți acum să știți ce s'aũ făcut toți cei-l-alți semina-riști? Iată o petițiune cu 24 de iscãlituri, și o alta cu 18 iscãlituri. Unele iscãlituri de pe amãndouã petițiunile, ași paria cã sunt făcute cu aceeași mână... (Înteruperi).

Întreb pe d. Poenaru-Bordea, ce ne-ar ðice d-sa când eũ, ca ministru al cultelor și instrucțiunii publice, în fața unui așa proiect de lege din inițiativa parlamentară așa sta — ertați, vã rog, expresiunea — ca un boũ și n'ași lumina Camera?... (Aplause).

D-lor, ia sã vedem acum cam câți preoți supra-numerari avem în țarã. Spuneți și afirmați mereũ cã țara duce lipsã de preoți. Ei bine, aveți sã vedeți câți preoți supra-numerari plãtesce statul potrivit cu mijlõcele ce are; 1720 preoți supra-numerari rurali, 534 preoți supra-numerari urbani și 73 diaconi urbani, asimilați, conform legii, preoților supra-numerari.

Cum vedeți, avem peste douã mii douã sute de preoți supra-numerari în tõtã țara, urbani și rurali.

D. C. Popovic: Dar câte biserici avem? Vom vedea dacã la 1893, d-võstre aveți aceleași idei ce le aveți astã-ði.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: D-le Popovic, ca simplu senator, am combãtut legea din 1893, dar vã desfid, sã 'mĩ dovediti cã în discursul ce l'am ținut la Senat, și în cea-ce spun astã-ði, este vre-o contradicere.

D. C. Popovic: Nu ðic de d-võstre personal, ðic de partidul liberal, de șeful partidului.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: Când vã strãng cu ușa, vã legați și vã aminați de șeful partidului. Las la judecata onor. Camere sã vã aprecieze la justa lor valõre înteruperile ce ni le faceți... Deschid budgetul Statului la pag. 17 și 18 ca sã vedeți sacrificiile ce le face Statul cu preoții supra-numerari.

Pentru 3220 de parochii rurale, cu seminar inferior, din care 115 pentru Dobrogea, a 600 lei anual, de fie care, un milion nouă sute trei-zeci și două lei... aprópe 2 milioane. Pentru 1700 preoți supra-numerari cu și fără studii de seminar, din care 14 pentru Dobrogea a 420 lei anual, peste 7 sute mii lei; iar diurnele a 6300 cântăreți de la parochiile rurale din totă țara a 132 lei anual, se sue la cifra de 831.600 lei. Nu mai vorbim despre sporul de 25%, și de acel de 30% conform art. 28, aliniatul 4 și 10 din legea clerului.

Ei bine, D-lor, vă fac acum judecatori asupra adevărului real. Mai sunt dator să vă mai spun: când se ivesce vre-o vacanță de preot la țară, după lege, preotul supra-numerar trebuie să mérgă la acea biserică, conform însărcinării date de Mitropolit sau de episcopul eparhial.

D. C. Popovici: Nu se duce; are legături de familie și interese care 'l împiedică. (Sgomot).

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: D-lor, auđit-ați d-vóstre de la 1893 încóce că în vre un district au fost îngropați ómenii fără preot, au fost copii nebotezați, au fost ómeni cari din lipsă de preot să nu fi primit pe lângă căsătoria civilă și benedicțiunea religioasă?

O voce: Lăsați să discutăm.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: Vă las din parte-mi să vorbiți o săptămână întrégă; dar să știți că cu acte vă voiú dovedi pe rând că afirmațiunile d-vóstre sunt neîntemeiate.

D. I. Poenaru-Bordea: Eu nu am afirmat că sunt biserici închise.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: D-ta ai fost diplomat și abil în cuvintarea d-tale, căci neîncetat diceai: «*dacă se simte necesitate*».

Eă îți răspund: nu se simte necesitate. D-ta îmi ȃic i :
«*dacă sunt drepturi c știgate*».

Eă v'am dovedit că nu sunt drepturi c știgate în joc....

D. I. Poenaru-Bordea: Aci v  înșelați.

D. G. Mârzescu, Ministrul cultelor și instrucțiunii publice: D-lor, iată în puține cuvinte motivele mele
contra acestui proiect, fără să mă întind mai mult cu vorba,
căci cred că am pus degetul pe rană și v'am format con-
vingerea contra acestui proiect de lege. Dacă voiți să 'l
votați, puteți să o faceți; guvernul însă 'l combate pentru
temeiurile pe care am avut onore să vi le da . (Aplause).

BOURDALOUE.

(Veđi Biserica Ortodoxă Română No. 12).

Iuțela cu care se esprima ar fi permis o mai mare grămadire de cuvinte, fără ca prin acésta cuvintările sale să pară fără energie. Acésta se vede din următorul esemplu: «De aici provine inclinațiunea către rău, rezistența contra datoriilor nóstre, respingerea adevărului, iubirea lingușirii, inclinațiunea către vișiu, lupta cărnei împotriva spiritului, încăpăținarea de a voi aceea ce opresce legea, de a iubi aceea ce cine-va trebuie să urască și de a urî aceea ce cine-va trebuie să iubescă». «Acéstă satisfacție de sine, acest abus de mărire, acéstă uitare de datoriile sale, acest dispreț de alții, acéstă iubire de lingușire, acéstă presumpțiune, acéstă vânătore de glorie, acéstă temere de meritele altuia etc.....» Contrarietățile stau mai mult în ideї de cât în sentimente: «La noi se află multă nesciință, mai multă mândrie, multă slăbiciune, mai multă vanitate, multă să-

răcie, mai multă presumpțiune». «Acestea sunt convertiri bogate în cugetări, gôle în fapte, grandioase în cuvinte, sărăcăcioase în lucrări, având putere a orbi, neapte însă a tămădui». «Nici odată n'a avut un om mai multă glorie ca el și mai puțină ambițiune, mai mult merit și mai puțină mândrie mai mult noroc și mai puțină fală, mai multă prevedere și mai puțină presumpțiune, mai multă cauză de a fi mulțumit cu sine și să se ocupe mai puțin de sine . In cuvântările sale se găsesc adesea multe metafore frumoase: «Ludovic este spiritul protector, care a apărat Francia de resbóele civile, modestia, pétra fundamentală pe care creștinul înalță edeficiul virtuții. Condé posedă o privire pătrunzătoare în tocmai ca a unui vultur, a căruí vedere, care pătrunde departe, îmbrățișează o porțiune de pământ foarte întinsă. Fie-care stea are întunecimea sa, însă cu totă întunecimea sóreluí nu pierde nimic din lumină, nici nu ne se abate din drumul seú. tot așa și în Condé erau pete mari, însă inima sa a rămas dréptă și temelia integrității nu s'a corupt într'insul». «După cum focul când este mai aprópe de obiectul seú arde cu atât mai tare, tot așa și Christos răspândește cu atât mai multă grație, cu cât este mai aprópe de inima nóstră. După cum ferul în foc devine cu totul foc, tot așa și inima credincioșilor lângă Iisus, cel plin de iubire, devine întregă iubire». Acestea sunt aprópe tóte metaforile ce se află în cuvântările sale. Pasagií mișcătore sunt asemenea rari. «Aceste pasiuni devin Dumneđeii nóștri». «De aici începe minunea grației». «*Egredere anima*, fă penitență și dacă vei fi convertit în adevăr, atunci vei fi mai puternic de cât noi toți oratorii, *confirma fratres tuos*, dișe Iisus către Petru și nici de cum către Ión, saú Maria, saú către alții cari nu păcătuiseră, ci către Petru, care îl contestase, da, ! ce frumos este a face penitență și cât contribue de mult acésta! Ce liniște pentru mine, ce mângâiere, când faceți acésta, dacă însă nu voiți să faceți, sunt liber de sânge».

Ca părți frumoase sunt și acestea: «In această și numai Dumnezeu va fi și va apare ca mare, toți cei-l-alți vor fi mici, ca un atom, ca un nimic vor părea înaintea magnificenței sale, *tanquam nihilum ante te*, totă mărimea omenescă se va curba și totă înălțimea va dispărea *elevabitur dominus solus jugem*». «Loyola nu e cunoscut la Roma, nu face nimic, și Domnul către dînsul dute în oraș, unde zidesc eu biserica mea, nu măsura întreprinderea ta după putere, cu cât ești mai slab, cu atât mai bine, totul îți se va opune, iadul și pămîntul, înțelepciunea diplomaților, pasiunea celor interesați, arderea unora, răutatea celor-l-alți, te va goni, te va acusa, te va pedepsi, însă *ego tibi propitius ero*».

Bourdaloue a ținut prea puține panegirice și acestea chiar nu sunt așa de mult de laudat. Se pare că acei cari știu să misce, nu se pricep îndestul să laude, că acei cari au putere asupra pasiunilor nu sunt la locul lor acolo unde nu au nevoie să escite pasiunile, sau să le domolească. A fi majestos e cu totul alt ceva de cât a fi emoționător, cine-va nu poate să emoționeze fără să vorbească în mod majestos, însă poate să vorbească majestos fără să emoționeze auditorul, ba ce e mai mult cine-va poate să fie majestos fără să vorbească, așa tăcerea lui Ajax, care ca mort chiar arăta mânie lui Ulise, pentru că acesta îi a luat armele; de aceea când Ulise îl întâlnește și îi vorbește în iad, el nu răspunde nimic și trece mai departe: «Fiu al bravului Telamon, ca mort trebuia să îți domolescî mânia ta». Pentru că în panegirice vin înainte ast-fel de idei, cari, parte pentru sine, parte pentru că sunt emoționătoare, sunt majestose, de aceea oratorii de felul lui Bourdaloue, al căror talent mare constă în a mișca și a emoționa, sau ferit de acest gen de cuvîntări. Bourdaloue singur mărturisese acesta în panegiricul făcut lui Henri Bourbon: »Limba mea, consacrată laudei lui Christos, nu este obicinuită cu

laudă comună, în acest gen nou de cuvîntări nu sunt eser-citat, din partea vóstră sper că veți fi indulgenți, ce mă privesce pe mine voiú căuta să scot în relief ceea ce e edificator pentru voi. Cuvîntarea în sine nu e nimic, de cât o descriere vie a talentuluí lui Bourbon, bravura sa, piositatea și zelul seú pentru Biserică». În urmă el desfășurá mai departe ceea ce Bourbon a făcut în acéstă privință, după ce descrie bravura sa în lupte, asediul de la Montpellier, Bergerai, St-Foi, în împrejurimele de la Languedoc și Castres, vorbește mai departe cum el a suprimat erezia nu numai cu puterea armelor, ci a căutat să atragá pe eretici și prin convingere. Și când se gîndesce la present, când credința Bisericii catolice o socotesce ca mântuită se exprimă ast-fel: «Dacă ar putea să simtă inima sa, pe care noi o avem încă aici, s'ar bucura fórte mult de starea actuală, dacă cenușa sa ar putea să învieze în urmă, ce omagii ar aduce el piosității lui Ludovic și dacă sufletul lui ar lua parte la împrejurările de față ceea ce eú nu mă îndoiesc, ce mult ar fi el mișcat de progresele pe care le face Biserica catolică . Tot cu așa entusiasm vorbește și de iubirea pe care o aráta Bourbon poporuluí: «El era popular nu numai în aparență, ci în adevér, nu din egoism, ci din compătımire, nu din vanitate, ci din iubire. Eú însuși pot să probez acésta, căci în provincia unde am crescut, el era nu guvernator, ci protector, mântuitor și dacă așa cuteza să mărturisesc era liberator; sciú din tinerețe cât de mult era venerat și mă cred fericit acum la bătrânețe să pot să'í arăt venerațiunea mea».

Al doilea panegiric al seú renumit este acela pe care 'l a făcut asupra lui Louis Bourbon de Condé. Atât Bossuet cât și Massillon, în descrierea meritelor acestuı bărbat însemnat, aú căutat ca să desvolte tot talentul lor oratoric. Condé fusese unul din cei mai mari ómenı ai Franciei, renumi pentru victoriile sale pe care le repurtase la Rocroy, Ste-

enkerk, Neerwinden, Freiburg și apoi la Rin în resboiul contra Țărilor de jos, el luase parte activă în resboiul frondei și spre sfârșitul vieții sale, retras în castelul său de la Chatilly, încetă din viață departe de intrigile curții și căutând, prin o adevărată penitență, să se prepare pentru drumul cel lung.

Câte trei oratorii simt însemnătatea subiectului pe care avea să-l trateze. Bourdaloue și Massillon se arată confușionați la început, numai Bossuet pare că tocmai mărirea subiectului îl îndemna de la început spre cugetări cu atât mai înalte. «În momentul când deschid gura mea, ȳdice el, vȳd infructuositatea muncii mele, tot pȳmintul locuit a auȳdit de victoriile sale, Francesul nu spune nimic nou streinului, cȳnd ȳi povesteste de eroismul acestuia, spre gloria unor ast-fel de oȳmeni, oratorul nu pȳte sȳ contribue ȳntru nimic, ȳnȳteptul are dreptate cȳnd spune *«faptele lor ȳi laudȳ»*, noi ȳnsȳ trebuie sȳ ne supunem ordinelor regelui». Cu totul contrar vorbesce Bourdaloue: «Nu sciȳi, un eroȳ mare a cȳdȳt. Cum sȳ pot eu descri faptele sale? E cutedȳtor chiar sȳ voescȳ acȳsta, ȳnsȳ mȳ mȳngȳie cugetarea, cȳ voi cunȳsceȳi greutatea sarcinei mele, mȳ mȳngȳie admiraȳiunea vȳstrȳ pentru eroȳ și care 'mȳ va inspira și mie cugetȳri, atunci cȳnd acestea 'mȳ vor lipsi». Massillon ȳdice: «Ce stricȳ, dacȳ o cuvȳntare rea, care nu rȳmȳne posteritȳȳi, nu corespunde cu calitȳțile sale cele mari. Orȳ cine le cunȳsce, orȳ cine le va povesti urmașilor sȳi și cȳnd ȳn sfȳrșit chiar Spiritul Domnului laudȳ pe eroȳ și calitȳțile cele mȳreȳe ale unui principe, de ce sȳ nu le laud și eu, cu deosebire cȳnd ele susȳin adevȳrurile ȳnvȳȳtȳreȳ creștine». Cȳte trei oratorii nu numai cȳ cugetȳ ȳn același fel și acȳsta ȳn mod natural, dar chiar aȳ și aceeași ȳmpȳrȳire; pe cȳtȳ vreme la Bourdaloue și Massillon se vede pe faȳ școpul moral al cuvȳntȳriȳ, la Bossuet se sub ȳnȳtelege. La Bourdaloue cugetȳrile sunt strins ȳnchise ȳn pȳrȳilor lor

și exprimate în mod foarte practic: «Gloria sa vă servă spre admirare, grașalele sale spre avertisare, penitența sa spre exemplu». Pe când Massillon ascunde cu totul greșalele lui Condé, Bourdaloue și Bossuet începe cu dinsele. Câte trei își dau silința ca să descrie în un mod cât mai strălucit faptele cele renumite ale lui Condé și se servesc de ori-ce spre a atinge acest scop. Massillon ȳice: «Dacă aș putea să descriu mai bine luptele, sau dacă serviciul meu nu m'ar pretinde ca eu să anunț pacea, atunci aș vorbi de lupta de la Steenkerk». În descrierea luptelor și a talentului de comandant Bossuet, prin concepțiune și espunere, a lăsat mult înapoi pe cei-l-alți doi oratori. Bossuet începe de odată a vorbi din un punct de vedere mai înalt, eroul său este pentru dînsul un Cyrus, despre care a profetisat Ieremia, un Alexandru, care cu mersul său triumfător a voit să trecă dincolo de pămînt și această comparație este cu atât mai potrivită, cu cât Condé și prin cuvinte și prin fapte a ținut să imiteze pe Alexandru. Bourdaloue și Massillon deviază și în o parte și în alta pînd când să intre în subject. Bourdaloue arată că rar se întîmplă ca cine-va să aibă un merit adevărat, deplin și general, că Condé a reunit toate acestea în sine și că numai după secole va mai apare un ast-fel de bărbat. Massillon filosofeză asupra acestei cestiuni. El probeză că bravura a fost la locul ei în neamul lui Condé și că fie-care din ei deja din cea mai fragetă junețe au arătat clar chemarea lor; David a plecat să se lupte cu urșii, pe când tovarășii săi au rămas la jucăriile proprii etății lor. Când Bossuet ajunge la descrierea luptelor el pare a fi un Cesar, care deja mai dinainte a repurtat victorii și a condus lupte, ca apoi mai târziu să le descrie ca un maestru, așa de clare, așa de vii sunt espuse detaliile cele mai încurcate ale luptei. Pare că se vede cum Condé aședă, înainteză, atacă și răspundesce peste tot spaima și confusiunea; acolo unde el întălnesce

pe inamic și conduce lupta, aci se luptă, aci dă ordine, aci sfărâmă pe inamic prin șiruri compacte, aci prin o idee momentană, prin o singură mișcare abilă reputeză victoria; unde e el, e încrederea luptătorilor, curajul celor slabi, victoria la acei cari începuseră să șovoiască. Afară de toate acestea e remarcabilă comparația cea strălucită ce o face între Condé și Turenne.

M. P.

(Va urma)

ALEGEREA P. S. EPISCOP DE ROMAN.

Scaunul Episcopal al Eparchiei Romanului devenind vacant prin alegerea P. S. Episcopului Iosif Gheorghian ca Mitropolit al Ungro-Vlachiei, Primat al României și Președinte al S-tului Sinod, pentru complectarea acestei vacanțe, în Monitorul oficial de la 22 Martie a. c., a apărut următorul decret regal pentru convocarea marelui colegiū:

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de tată și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 1039; Vădând jurnalul consiliului Nostru de miniștri, încheiat în ședința de la 21 Martie;

În virtutea art. 6 din legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioți, cum și a constituirei S-tului Sinod al S-tei Biserici autocefale ortodoxe române.

Am decretat și decretăm cele ce urmează:

Art. I. Marele Colegiū electoral, prevădut la art. 1 din citata lege, este convocat, pe ziua de Luni, 24 Martie 1897, ora 1 p. m., spre a proceda la alegerea noului episcop al eparchiei Romanului, al căruia scaun a rămas vacant prin alegerea P. S. Episcop Iosif Gheorghian la scaunul de Mitropolit al Ungro-Vlachiei, Primat al României și președinte al S-tului Sinod.

Art. II și cel din urmă.— Ministrul Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu executarea decretului de față.

Dat în Bucuresci, la 21 Martie 1897.

CAROL.

Ministrul cultelor și
instrucțiunii publice,
G. MARZESCU.

No. 1.119.

În ziua de 24 Martie, și fixată pentru alegerea noului Episcop la ora 1 p. m. conform uzului tradițional, s'a oficiat un Te-Deum la Mitropolie de către P. S. Arhiepiscopul Nifon Ploestenu, în asistența D-lor Miniștri, a P. P. S. S. membri ai S-tului Sinod, a D-lor senatori și deputați.

De aci cu toți au descins în sala adunării deputaților.

Ședința Marelui Colegiu electoral s'a deschis la ora 1 și 40 minute sub președinția I. P. S. Sale Mitropolitului Primat Iosif Gheorghian, asistat de d-nii senatori C. Bastaki și Al. Vișorenu și de d-nii deputați G. Ghițescu și C. Vernescu, ca secretari.

Se fac apelurile nominale ale membrilor S-tului Sinod și ale membrilor ortodoxi ai Senatului și Adunării deputaților.

Prezenți la apelul nominal:

14 membri ai Sf. Sinod;

91 domni senatori;

127 domni deputați.

În total $\overline{232}$ membri.

Se dă citire legei pentru constituirea Marelui Colegiu.

Se procedează la vot, prin apel nominal, în următoarea ordine: S-tul Sinod, Senatul, Adunarea deputaților.

Rezultatul votului:

Votanți. 233

Majoritate 117

Au obținut:

P. S. Sa arhiepiscopul Ioanichie Băcăoanu 142 voturi;

P. S. Sa arhiepiscopul Callistrat Bârlădenu 51 voturi;

P. S. Sa arhiepiscopul Nifon Ploeștenu 30 voturi;

P. S. Sa arhiepiscopul Pimen Piteștenu 1 vot.

P. S. Sa arhiepiscopul Atanasie Craiovenu 1 vot.

Fiind și 8 buletine albe.

Înalt P. S. S. Mitropolitul Primat, Președintele marelui colegiu, în urma acestui rezultat, declară ales, Episcop al eparhiei Romanului, pe *P. S. S. Arhiepiscopul Iónichie Băcăónul*.

Noul ales suindu-se la tribună, a mulțumit marelui Colegiu pentru onoarea ce i-a făcut alegându-l Episcop al Eparhiei Romanului, declarând că se va sili din toate puterile sale, spre a corespunde grelei misiuni a demnității la care a fost ridicat. P. S. Sa declară că, așa, precum din tinerețele sale a servit bisericii și școlii în educațiunea tinerilor seminariști, își va da și în viitor silințele spre a lucra în conducerea spirituală a credincioșilor, cărora devine păstorul lor sufletesc.

La orele 3 și jumătate ședința marelui Colegiu a fost ridicată.

Acastă alegere fiind supusă de D-nul Ministru al Cultelor, Majestății Sale Regelui spre întărire, în «Monitorul oficial» de la 27 Martie a apărut următorul decret regal:

CAROL I,

Prin grația lui Dumnezeu și voința națională, Rege al României,

La toți de față și viitori, sănătate:

Asupra raportului ministrului Nostru secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice sub No. 1.094;

Vedând că colegiul electoral prevăzut la art. 1 din legea pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor eparhioși, cum și a constituirei, S-tului Sinod al S-tei Biserici autocefale ortodoxe române, întrunindu-se în ziua de 24 Martie, a ales pentru scaunul de Episcop al Eparhiei Romanului pe Prea Sfințitul Arhiepiscop Iónichie Bacaónul cu majoritate de 142 voturi, din 233 votanți;

În virtutea art. 4 din citata lege,

Am decretat și decretăm cele ce urmează:

Art. I. P. S. Arhiepiscopul Iónikie Bacaónul este întărit în scaunul de Episcop al Eparchiei Romanului, pentru care a fost ales.

Art. II. și cel din urmă — Ministrul Noster secretar de Stat la departamentul cultelor și instrucțiunii publice este însărcinat cu aducerea la îndeplinire a decretului de față.

Dat în București, la 26 Martie 1897.

CAROL

Ministrul cultelor și
instrucțiunii publice,
G. MĂRZESCU.

No. 1.231.

Ast-fel noul ales, fiind întărit în scaunul Episcopal al Eparchiei Romanului, urma, conform legii și uzului tradițional, să fie investit de M. S. Regele. Spre acest sfârșit, în același Monitor Oficial de la 27 Martie a apărut următoarea programă după care urma a se face ceremonialul investiturii:

PROGRAMA CEREMONIEI

pentru

Investitura P. S. Arhiepiscopului Iónikie Bacaónul ales Episcop al Eparchiei Romanului

Vineri, 28 Martie curent, la orele 11¹/₂, se vor afla la Palat:

Înaltul cler;

D-nii miniștri;

D-nii senatori;

D-nii deputați;

Înalta curte de casație;

Înalta curte de compturi;

D-l primar cu consiliul comunal;

D-nii prim-președinte, președinții, d. procuror general și procurorii curții de apel;

D-nii prim-președinte și prim-procuror, al tribunalului Ilfov;

D-nii secretari generali și directori ai ministerelor, d. co-

mandant al corpului II de armată cu d-nii generali și coloneli-șefi de corpuri, prezenți în Capitală.

La orele 11^{1/4}, două trăsuri regale vor fi în curtea Sântei Mitropolii, la dispozițiunea I. I. P. P. S. S. Mitropolii și a P. S. Arhierelui ales Episcop.

La orele 11 și jumătate Inalt Prea Sântitul Mitropolit Primat și Inalt Prea Sântitul Mitropolit al Moldovei și Sucevei vor lua loc într'o trăsură și Prea Sfințitul Arhierelui nou ales Episcop în cea-l-altă.

Cortegiul va porni de la Sfinta Mitropolie în ordinea următoare:

- 1) D. prefect al Capitalei;
- 2) Două plutone de cavalerie;
- 3) Protoiereii Capitalei;
- 4) Trăsura regală cu I. I. P. P. S. S. Mitropolii;
- 5) Trăsura regală cu noul Episcop;
- 6) Alte două plutone de cavalerie.

La dreapta și la stânga trásurilor regale cu Inalt Prea Sântiții Mitropolii și P. S. Episcop se va ține câte un maior.

La intrarea Inalt Prea Sântiților Mitropolii și Episcopului în curtea Palatului, garda va eși prezentând arma, și musica militară va intona spre rugăciune.

La peron, Inalt Prea Sântiții Mitropolii și Prea Sântitul Episcop vor fi întâmpinați de d. adjutant de serviciu, și în capul scării de onore de către d. prefect al Palatului, iar de acolo vor fi conduși de către d. prefect al Palatului și de d-nii adjutanți regali în salonul de primire.

Anunțându-se sosirea Prea Sântiților Prelați, M. Sa Regele d'impreună cu A. S. R. Principele Ferdinand, precedați de toți d-nii adjutanți și de d. prefect al Palatului, fac intrarea în sala Tronului.

După ce Majestatea Sa se va sui pe Tron, având la dreapta pe Alteța Sa Regală, d. ministru al cultelor și instrucțiunii publice va con-luce pe Prea Sântitul Arhierelui Iónikie Bacaónul, noul ales al scaunului episcopal de Roman, din salonul de primire până în fața Tronului. Acolo archidiaconul Sântei Mitropolii, care ține cârja noului ales, îl îmbracă cu mantia; iar I. P. S. S. Mitropolit al Moldovei, luând cârja, o remite în mâna Majestății Sale, iar d. ministru al cultelor dă citire diplomei noului ales. Majes-

tatea Sa încredințază cârja Prea Sântitului Episcop de Roman, care mulțumesc Majestății Sale.

După ce M. S. Regele se va retrage, P. S. Episcop va fi reconduc la Sfânta Mitropolie în aceeași ordine și cu același ceremonial care a precedat la sosirea cortegiului la Palat, cu deosebire numai, că P. S. Episcop al Romanului se va sui în trăsură cu d. ministru al cultelor, și precedat:

- 1) De către protoereii capitalei;
- 2) De către P. P. S. S. Episcopii eparchioți, în două trăsuri regale;
- 3) De către d. primar al Capitalei;
- 4) De către archidiaconul Sântei Mitropolii, care va ține cârja P. S. Episcop, însoțit de un alt diacon.

În acest timp toate clopotele bisericilor din Capitală vor suna.

La ușa bisericii Sântei Mitropolii, P. S. Episcop noul ales va fi primit de P. P. S. S. Episcopii și Arhiepiscopii, și se va urma rugăciunea obicinuită.

Conform programei în ziua de 28 Martie, a avut loc investitura în sala Tronului palatului Regal din Bucuresci. Iată darea de seamă după «Monitorul oficial», despre modul cum s'a efectuat ceremonia investiturii:

Vineri, 28 Martie, fiind ziua hotărâtă pentru investitura P. S. S. Arhiepiscopului Ioanikie Bacaonul, ales Episcop al eparchiei Romanului, la orele 11¹/₄ dimineața, două trăsuri de gală ale Curței se aflau în curtea Sântei Mitropolii pentru a conduce la Palat pe I. I. P. P. S. S. L. L. Mitropolitul Primat și Mitropolitul Moldovei și Sucevei și pe P. S. S. Episcopul nou ales.

Cortegiul s'a format în modul următor:

- D. prefect al Capitalei;
- Două plutone de cavalerie;
- Protoiariii Capitalei;
- Trăsura regală cu I. I. P. P. S. S. Mitropolitii;
- Trăsura regală cu noul Episcop; Alte două plutone de cavalerie.

La dreapta și la stânga trăsorii regale se ținea câte un maior.

La orele 11^{1/2}, cortegiul sosind în curtea Palatului, garda eși și presintă arma, iar musica intonă «Spre rugăciune».

I I. P P. S S. L L. Mitropoliții și P. S. S. Episcopul nou ales fură întâmpinați, la peron, de d. adjutant de serviciu; iar în capul scării de onoare de d. șef al Casei militare regale și de d-nii adjutanți regali.

I I. P P. S S. L L. Mitropoliți au fost conduși în sala Tronului, iar P. S. S. Episcopul nou ales într'un deosebit salon de primire.

În sala Tronului se aflau adunați înaltul cler, d-nii miniștri, d-nii senatori, d-nii deputați, înalta curte de casație, înalta curte de compturi, primarul Capitalei și consiliul comunal, d-nii prim-președinte, președinții, d. procuror-general și procurorii curței de apel, d. prim-președinte și prim-procuror al tribunalului Ilfov, d-nii secretari-general și directori ai ministerelor, d. comandant al corpului II de armată, d-nii generali și coloneli șefi de corpuri din Capitală, precum și mai multe alte notabilități.

Anunțându-se sosirea Prea Sântiților Prelați, M. S. Regele, însoțit de A. S. R. Principele Ferdinand și precedați de d. șef al Casei militare regale și de d-nii adjutanți, a făcut intrarea în sala Tronului.

După ce Majestatea Sa S'a suit pe Tron, având în stânga pe A. S. R. Principele Ferdinand, adjutantul regal de serviciu a introdus pe P. S. S. Episcopul noul ales la eparhia Romanului în fața Tronului, după care d. ministru al cultelor dete citire diplomei de investire a noului ales.

I. P. S. S. Mitropolitul Moldovei și Sucevei a remis apoi cârja episcopală în mâna Majestății Sale, pronunțând următoarea alocuțiune:

Sire,

Eparchia de Roman făcând parte din păstorésca oblăduire a Mitropoliei Moldovei, rog smerit pe Majestatea Văstră, a o încredința noului ales, Episcopului Ioanikie, conform străvechiului us al Bisericeii și a datinelor țerei.

Majestatea Sa S'a adresat Episcopului ȳicându'i:

„Iți încredințez cârja episcopală pentru a păstori turma Eparchiei Romanului“.

Prea Sînția Sa mulțumind, rosti următoarea cuvîntare:

Sire,

In chiar momentul când cu smerenie și evlavie am primit din Augustele Vóstre Mîni Toiagul păstoriei din eparchia Romanului, în chiar acel moment dis-am în mine: „Inimă curată zidesce întru „mine, Dumneșeule! și duh drept înnoeșce întru cele din lăuntru ale „mele“.

Stând ađi în fața Vóstră, Mărețe Suveran, de datorie am de a spune Majestăței Vóstre, că în păstoria turmei cuvîntătoare a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos, pururea voiů sta cu cuget privighetoriů și cu minte deșteptată la prima din primele învățături constituționale, anume că Majestatea Vóstră sunteți cea mai înaltă expresiune a suvevanității poporului român, de la care derivă tóte puterile în Stat.

Plecând de la acéstă primă învățatură, însuflețit de Sfintul Kiprian, urma-voiů a propovedui: că Biserica Domnului nostru Iisus Christos este ca un Sóre care dă vietă lumei întregi, dar a căreia înmină una este...; că cu toți, Suveran, Mitropoliți și Episcopi, presviteri, diaconi și popor, suntem concepuți în pântecelul unei singure mame, hrăniți cu același lapte, animați de același spirit.

Voiů mai spune, Majestate, că Sfintul Sinod este autoritatea cea mai înaltă și cea mai sfintă a Sfiintei Biserici autocefale ortodoxe de răsărit.

Nu va fi dar așa învățatură, Sire, în care, supus legilor țerei, să nu mă povățuesc de cuvîntările înțelepților Sfinți Părinți ai bisericii de răsărit.

Voiů mai spune, Majestate, nu numai că sunteți scutul și apărătorul cu ochiul neadormit a întăririi și înfloririi Sfiintei nóstre Biserici, dar că sunteți și o fântână pururea curgătoare de binefaceri.

Și acum când, ca Episcop al Romanului, 'mă am făcut în fața Vóstră, Mărețe Suveran, smerită acéstă profesiune de credință, întorcend privirile mele către acéstă strălucită adunare, face-voiů un călduros apel ca să-și unescă glasul ei cu acel al smereniei mele, și să strige d'impreună cu mine:

Mulți ani trăescă Carol I, primul nostru Rege, spre a înălța și Țera și Biserica la apogeul măririi sale!

Mulți ani trăescă buna noastră Regina Elisabeta, mama bine-făcătoare a sufletelor scârbite și nenorocite!

Mulți ani trăescă Moștenitorii Tronului, d'impreună cu drăgălașii Prințesori, bucuria și speranța scumpei noastre patrii!

M. S. Regele bine-voi a răspunde P. S. S. Episcopului:

«Marele colegiū electoral, înființat prin legea sinodală, alegând pe Prea Sfinția Ta ca Episcop al Eparchiei Romanului, cu vie mulțumire Ți-am încredințat cârja episcopală ca semu vedit al puterei duhovnicesci.

«Mândru poți fi că încrederea Țerei a chemat pe Prea Sânția Ta la acest străvechiū scaun, împodobit de urmele neșterse ale unui șir de păstori învățați și evlavioși, și am încredințarea că, pătruns de înalta Ta misiune, vei avea de-apururea înaintea ochilor, marile pilde ce ei au lăsat.

«Un timp îndelungat ai fost, Prea Sfinte Părinte, în capul seminariului din Roman, unde ai pregătit tinerimea destinată ași închina vieța Bisericii; ai avut ast-tel prilejul de a cunoște această Eparchie, care de astă-đi înainte este încredințată ocârmuirei sufletesci a Prea Sfinției Tale. Condu dar, Prea Sfinte Părinte, cu acest Toiag, turma cuvântătoare a eparchiei Tale pe căile dragostei și ale binelui; sădesce în inima nouilor generațiuni respectul celor sfințe; aprinde și întăresce în sufletul tuturor iubirea creștină și iubirea de țără, tot-d'a-una nedespărțite

«Mulțumesc Prea Sfinției Tale pentru mărturisirile de credință ce 'Mi ai dat prin căldurósa Ta cuvântare, și 'ți urez, Prea Sfinte Părinte, anii mulți și fericiți pe scaunul episcopal al Romanului».

Acastă solemnitate terminată, M. S. Regele și A. S. R. Principele au felicitat pe Prea Sfințitul Episcop, și după ce au mai convorbit cu mai multe persoane prezente, S'au retras în apartamentele Lor.

În urmă P. S. Episcop a fost condus la Sânta Mitropolie în aceeași ordine și cu același ceremonial ca la sosire, cu deosebire că P. S. Episcop al Romanului a luat loc în trăsură Curței, cu d. ministru al cultelor și precedați de:

Protoereii Capitalei;

P. P. S. S. Episcopi eparchioți în două trăsuri regale;

Primarul Capitalei;

Archidiaconul Sfintei Mitropolii, care ținea cârja P. S. Episcop, însoțit de un diacon.

În acest timp, ca și la sosire, clopotele bisericilor din Capitală au sunat.

La ușa bisericii Sfintei Mitropolii, P. S. Episcop nou ales a fost primit de P. P. S. S. Episcopi și Archierei, după care a urmat obicnuita rugăciune.

Ast-fel noul ales întărit și investit conform legii, în înalta sa demnitate, pentru care a fost ales, instalarea sa, în scaunul Episcopal, la reședința eparchiei Romanului a avut loc conform usului bisericesc, Duminică 30 Martie a. c., cu totă pompa și ceremonia cuvenită.

D.

PREDICA.

Prima predică a preotului Ierimia Hagi, ținută în calitate de Paroh, în biserica parohială, din parohia Cozia, Județul Fălciu, la 10 Martie 1897.

Iubiți Frați!

Astă-ți aflându-mă în mijlocul vostru, mă simt cuprins de cea mai mare bucurie sufletescă. Dar pe cât bucuria 'mi este de mare, pe atâta de mare 'mi este și grija. Simt bucurie, pentru că mă găsesc în mijlocul acelora, pe care providența divină 'i-a rezervat și 'i-a încredințat conducerea și păstoriei mele speciale. Mă simt cuprins de cea mai mare grijă, mai ales, când gândesc la împrejurarea că voi da sémă înaintea Domnului, și Mântuitorului nostru Iisus Christos, — a dreptului Judecător, — de chipul cum v'am condus, cum v'am păstorit și cum am îngrijit de binele vostru moral, pămîntesc și vecinic.

Iată pentru ce am ținut că alătura cu bucuria ce o simt, pentru că mă aflu în mijlocul vostru, sunt cuprins în același timp și de cea mai mare grijă.

Iubiți Frați,

O familie, o societate, o comună sau un sat, atunci progresază și prosperază sub toate condițiunile, când membrii cari alcătuiesc sau cari compun acea familie, societate, comună sau sat, recunosc un conducător sau o autoritate, se supun și ascultă de ordinele și legile care vin de la acel conducător, sau autoritate. Sfântul Apostol Pavel îndemna cu tot d'inadinsul pe creștinii a se supune conducătorilor când dice: *„Tot sufletul să se supună stăpânilor celor mai înalte, căci nu este stăpânire fără numai de la Dumnezeu. Și stăpânirile care sunt de la Dumnezeu, sunt rînduite. Pentru aceea cel ce se împotivesce stăpânirii, rînduelii lui Dumnezeu se împotivesce și care se împotivesce, judecată va lua“*. Iar Apostolul Petru dice: *„Dați dară tuturor cele ce sunt cu datorie, celui cu dajdia, dajdie, celui cu dejmă, dejmă, celui cu frică, frică, celui cu cinste, cinste“*.

Biserica și statul, iubiții mei, sunt două mari aședeminte sociale în care creștinul are și trebuie a 'și deslega problema vieții sale. Fie-care om și de aici fie-care cetățen român trebuie a observa și a se supune legilor de care se conduc aceste două mari aședeminte. A observa legile bisericii și ale statului este pentru fie-care om, pe de o parte, o condiție neapărată de a se face membru al lor; iar de alta o datorie morală.

Biserica și statul au reprezentanți, și în fie-care comună și parohie; căci ce este primarul într'o comună, de nu reprezentantul puterii administrative și executive? Și eu, în calitate de preot al D-văstră ce sunt dacă nu reprezentantul și organul legitim al bisericii? O condițiune neapărată pentru ca comunitatea văstră, să progreseze pe tărîmul moral, este ca D-văstră aceștia care compuneți parohia mea, să vă supuneți sfaturilor mele și să ascultați de ele.

Cel întâi sfat pe care vi-l dau cu această primă ocaziune iubiiții mei, este ca D-văstră să frecventați biserica, cât se poate de des, și în număr cât se poate de mare. Să veniți la biserică cu acea regularitate, și cu acea tragere de inimă cu care băețul de școlă sîrguincios frecventază școla sa; pentru că biserica, este într'un Sat, pentru toți D-văstră cei în vîrstă, aceea ce este școla pentru copii. Biserica și școla sunt două mari instituțiuni ce lucrează fiecare cu mijlocele de cari dispun, la propășirea materială și morală, a societății.

Biserica și școla sunt altare sfinte, sucuri și isvóre de viață temporală, și eternă, din care cel ce mănîncă și bea în Domnul, cu vrednicie, cel ce se inspiră de idei sfinte, își procură fericirea pentru sine, și societatea în care trăește, se preface din întunecat în luminat, din pămîntesc în ceresc.

Pentru un stat este o condiție neaparată de a avea biserică și școlă. Fără biserică și fără școlă un stat nu se poate chema stat cult, civilizat — el este sêlbatic.

Bine-facerile pe care ni le procură biserica sunt fără asemănare de mari. Întâi de tóte ea îmblîndește moravurile și transformă caracterele, schimbând pe omul pismeii în omul iubirii. Mergînd la biserică și privind la sfinții ce sunt înfățișați în ea, ascultând cîntările de laudă ce se întonează în cinstea lor, și mai ales sfinta Evangelie, și alte învățături, pe nesimțite ne transformăm, inima noastră se umple de pietate și ne îndrumăm în exercitarea virtuților. În fine biserica ne propune idealele întrupate ale moralității în exemplul lui Iisus Christos și al sfinților.

Am ȃis adineórea, că o condițiune principală pentru ca comunitatea vóstră să propoșescă pe tîrîmul moralei, este ca D-văstră să ascultați de sfaturile mele.

Póte că acesta s'ar părea curios unora din D-vóstră, pentru motivul că sunt póte prea tîner și dară și sfaturile mele vor fi tot așa.

Dar acestei păreri răspund că, prin hirotonie, prin marea taină a preoției ce s'a săvârșit asupra mea, eu am devenit matur și chiar bătrîn—presviter, căci acesta însemnă cuvîntul presviter sau preot; și apoi toată viața mea aprópe, de la etatea de 7 ani pînă la 25 căși am acum, am consacrat-o învățaturii. Anii cei mai frumoși din viața mea, i-am petrecut pe băncile școlii preoțesci, și deci acestea și ajutorul lui Dumnezeu pe care îl invoc tot-d'auna, sper a mă face capabil și în stare de a vă putea conduce, și da sfaturile cele mai folositoare, pentru binele D-vóstră sufletesc și trupesc.

Iubiți Frați,

Devenind preotul vostru, bucuria și fericirea vóstră, este bucuria și fericirea mea. Intristarea și suferința vóstră, este și a mea. De ađi 'nainte voi sunteți fii mei și eu părintele vostru. Voiú compătimi cu cel în suferință și la vreme de nevoie îl voiú fi în ajutor. Voiú fi în scurt, elementul păcii, și al dragostei creștinesci între voi, îndemnându-vé la toate cele bune, cu vreme și fără vreme, Amin.

ALEGEREA NOULUI PATRIARCH ECUMENIC.

Ziarul «Voința Națională» din 19 Martie 1897 publică după «Revue d'Orient» următoarele:

După retragerea I. P. S. Antim al VII-lea, iată cari sunt formalitățile privitoare la alegerea succesorului său:

La 6 (18) Februarie tecut, cei 60 mitropoliți din provincie și cele 28 diocese provinciale, arătate de lege, au fost invitate: cei d'întâi să trimită la patriarhat, până în 41 de zile, cel mai târziu, în plic pecetluit, numele candidatului la tronul patriarhal pe care 'l alegéu dintre mitropoliții tronului ecumenic în activitate și găsindu-se în condițiunile cerute de lege; cele de al doilea, să numéscă fie-care delegat laic care, la ziua fixată, să asiste la adunarea pentru alegerea patriarhului (art. 2 din regulament).

Iată, după *Monitorul Oriental*—scrie tot *Revue d'Orient*—cele-l-alte formalități cari rămân să se îndeplinescă până la ziua alegerii.

Membrii S-tului Sinod și mitropoliții provinciilor, cari din întâmplare s'ar găsi în Constantinopol, trebuie să trimită, în plic pecetluit, cincî zile înainte de întrunirea adunării—adică la 14 (26) Martie—votul lor pentru candidatul la tron (art. 3).

În aceeași zi, *locum-tenens*, I. P. S. Constantin, mi-

tropolit al Efesului, trebuie să convóce, în scris, la ședință pe toți membrii adunării electorale. Acesta din urmă o bicnuit are 85 de membri; dar, din cauza absențelor său invalidărilor, cifra reală póte fi inferióră.

Alegătorii cunoscúți până acum sunt următorii:

1) Membrii S-tului Sinod, adică: mitropoliții Efesului, Eracleei, Niceei, Smirnei, Trebizondei, Anchialei, Ghanohorei, Limnosului, Sissaniului, acel din Carpathos, din Elefterupolis și din Elassona; acesta din urmă, absent în acest moment, póte să se întórcă la timp.

2) Mitropoliții cari se găsesc din întâmplare la Constantinopole anume: acei din Grevena, Lititza și Prospoe.

3) Membrii consiliului mixt, anume: Fenerly pașa, C. Fotiadis Bey, Miltiadi Effendi Iacobo, d-nii C. Petriades, Al. Gango, Anton Effendi Surla, Holzi Effendi și Keusseoglu.

Maí rămân să fie numiți 62 membrii, al căror nume le înregistrăm pe măsură ce sunt aleși și care vor fi următorii:

1) Două-șeci și opt de delegați laici ai provinciilor, reprezentând diocesele Cesareei, Efesului, Eracleei, Cizicului, Nicomediei, Niceei, Calcedoniei, Derconului, Salonicului, Adrianopolului, Samsunului, Ianinei, Brusei, Monastirului, Bosniei, Candiei, Trebizondei, Filipopolului, Serresului, Iconiumului, Rhodosului, Smirnei, Metelinului, Varnei, Chiosului, Uskubului, Adaliei și Castambolei.

E de observat că paragraful 11 al articolului 3 din capitolul 3 al statului, în privința compunerii personale a Adunării electorale, care maí înainte coprindea cele patru diocese ale Tirnovei, Larisei, Widinului și Sofiei, a fost de curînd modificat. Aceste patru provincii au fost înlocuite prin diocesele Nicomediei, Derconului, Rodosului și Iconiumului, cari, maí înainte, nu trimetú la adunare delegați laici specialí;

2) Marele logofăt și două alți funcționari superiori ai patriarhatului.

3) Trei demnitari, având un rang civil, până la a 2-a clasă.

4) Două militari cu gradul de colonel (*miralai*).

5) Trei funcționari civili,

6) Representantul principelui de Samos;

7) Patru oameni de știință dintre cei mai însemnați;

8) Cinci neguțători notabili,

9) Un banchier;

10) Zece reprezentanți ai corporațiilor (*esnaf*) cele mai însemnate;

11) Două reprezentanți ai Capitalei.

Alegătorii din prima categorie sunt numiți după uzurile și obiceiurile existente în diocese; cei din celelalte categorii — afară de delegatul principelui de Samos care e ales de acesta — sunt numiți de S-tul Sinod și consiliul mixt, întruniți în ședință plenară.

Se procedeză acum la alegerile celor 28 de delegați laici din diocesele provinciale. Se prepară și listele alegătorilor din Constantinopol. Indată ce se vor întocmi aceste liste, se va proceda, în urma unui avis al pro-vicarului patriarhatului, la alegerea celor două reprezentanți ai Constantinopolului.

DONAȚIUNI.

Următoarele persoane din județul Prahova bine-voind a dărui bisericilor din acel județ următoarele obiecte și anume: D-l Andrei V. Coțofană din cătunul Val-de-Ei, comuna Udrești a dărui bisericii parohiale 2 felinare mari în valoare de 12 lei; Preotul Andrei Mihăilescu și soția sa Eufrosina au dărui bisericii Sf. Dimitrie din Udrești și bisericii Adormirea din cătunul Dobrota câte un rînd procovețe de mătase precum și câte un acoperămint pentru sf. Masă în vlóre de 25 l. D-șórele Maria G. Tufan și Păuna Ilie Drăgulin au dărui bisericii din cătunul Dobrota un acoperămint pentru iconostas. D-l Mihalache Rădulescu din comuna Podeni-Noi a dărui bisericii parohiale un stég în valóre de lei 80, o îmbrăcăminte de borangie pentru sf. Masă în valóre de 30 lei, o perdea pentru ușile împărătești de borangie în valóre de 16 lei, și alte două perdele de borangie pentru icónele Împărătești în valóre de 24 lei. D-na Elena Crețulescu proprietara moșiei Drajna domiciliată în București, a venit în aju torul bisericii parohiale din numita comună cu suma de lei 1000 spre a se zgrăvi; se aduc mulțumiri ploșilor donatorilor.

Bisericii parohiale Gebleşti, plasa Jiu, Județul Dolju, dăruiindu-se de către D-na Eugenia I. Geblescu proprietară, un epitrahil de stofă fină, Epitropia îi aduce mulțumiri publice numitei Dómnă.

Epitropia bisericii parohiei Tăbălăești din Județul Fălciu, aduce căldurose mulțumiri persónelor mai jos notate, care au dărui acelei bisericii mai multe obiecte și anume: D-nele Zamfira Dumitriu, Ióna Petróe și Parascheva D. Oghiúș, au dărui fie-care câte uu lăvicer, iar D-l Panaite Moscu și Zamfira Obreja câte o prostire.

Din partea Săntei Episcopii a Hușilor se aduc căldurose mulțumiri D-lui Scarlat Crețu proprietar din comuna Măndații Județul Tutova, pentru că în anul 1887, a cheltuit pentru facerea bisericii cu hramul Sf. Ierarh Nicolae din cotuna Măndații-Rădești suma de 13,500 lei, iar de la acea dată și până în prezent a mai făcut tot la acea

biserică două turnurile, mai multe rînduri de vestminte, cărți nouă, trebuitoare serviciului divin, străni vopsite în ulei, a făcut un gard spinuit în jurul bisericii și a regulat buna stare a cimitirului local, pentru care a mai cheltuit suma de 4720 lei, în total 18220 lei.

Chiriașii a Dunărei de jos aduce mulțumire publică D-lui Vasile H. Frigator din urbea Galați, care a bine voit a oferi bisericii cu serbarea Sântul Ierarh Nicolae, catedrala acestei Episcopii un „Ierusalim“ reprezentând în el toate icoanele pranicilor de peste an

Chiriașia Dunărei de jos, exprimă mulțumiri presviterii Sofia Th. Toma din urbea Galați, care a bine voit a oferi bisericii cu serbarea Adormirea M. D-nei (Mavromol) din Galați două feșnice de madem plache albe, în valoare de 50 lei noi.

D-l Colonel A. Budiștănu, a oferit bisericii parohiale Cornățelu, plasa Cotmăna-Găleşesci Jud. Argeș, o icoară îmbrăcată în argint. D-șora Elena I. Vacărescu, din Capitala București, a oferit un frumos acoperămint pentru siera Sf. moște ale Sf. Ierarh Nifon de la această Sf. Episcopie, lucrat în fir ibrișim de mătase. D-nu Mateiu Gheorghe Gojgar, din comuna valea Ungureni, plasa Oltu Topologu, Județul Argeșu, a dăruit bisericii parohiale din aceea comună un epitrahil în valoare de 6 lei. Pentru aceste plăci și laudabile fapte creștinești, li se aduc numiților donatori mulțumiri publice spre exemplul și încurajarea și a altora.

D-l E. D. Mirea, comerciant în București, a oferit Bisericii Catedrale (Monastirea C. Lung) două analoge de fir forjat și bronzate pe garniturile lor, în valoare de 300 lei. D-șora Paulina D. Mirea din C. Lung, a oferit tot notatei bisericii, un rînd complet de acoperăminte pentru Sf. Vase, brodate pe atlas (mătase) cu fir de aur, în valoare de lei 100. D-na Ștefania D. Livărescu, din C. Lung a oferit tot la arătata biserică, două acoperăminte pentru sf. Potir și Discos de catifea brodate cu mătase. Preotul Ion Iorgulescu oficiant la filiala Sf. Gheorghe din parohia Negru-Vodă, a oferit suma de lei 120 în scopul reparațiunii acelei biserici. D-l Vasile Paslom, a oferit tot în scopul reparațiunii acelei biserici sumă de lei 50. D-na Elena Economul D. Ionescu Mirea, a oferit asemenea tot la biserica Sf. Gheorghe, suma de lei 20. Preotul N. Sain, oficiant la biserica filială Sântii Împărați, tot pentru reparațiune la aceea biserică, a oferit lei 20. D-nul I. Tomescu, cântăreț la amintita Biserică a oferit de asemenea 20 l. D-nii Epitropi Alexe Carabulescu și N. Iorgulescu de la parohia Negru Vodă (Mirea C. Lung) au dat din propriile lor averi, cum și prin indemnul făcut la cei-l-alți Enoriași au contribuit cu sumă de lei 250 pentru reparațiunile și dăruelă din nou la biserică filială Sf. Împărați, Tuturor acestor persoane inspirați de simțul religios li se aduc mulțumiri publice pentru încurajarea și altor binevoitori creștini.

Familia Iosif și Ecaterina Göbl, au bine-voit a dărui bisericii Ceuș Radu din capitală două rînduri de vestminte preoțești de mătase pentru care li se aduc mulțumiri publice.

Văduva Marghióla Th. D. a Petrei din cotuna Cârpiții, comuna Stâncea Jud. Iași, a dăruiit bisericii cu patronul Sf. Ierarh Nicolae din parochia Luceni, un covor de lână în valoare de 25 lei; se aduc călduroase mulțumiri numitei donatoare pentru indemnul și altor persoane pioase pentru înfrumusețarea locașului Domnului.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumire publică D-ului Paraschiv Sechiar, proprietarul moșiei Puțuchioia, Jud. Covurlui, care a bine-voit a oferi suma de 500 lei pentru reparațiunea bisericii parohiale cu serbarea Sf. M. M. Gheorghe din parohia Puțuchioia.

D-l Ilie Salin și soția sa Néga dăruid bisericii cu serbarea „Tăerea capului sântului Ión Botezătorul“ din parochia Slujitori-Albotesoi, Jud. Brăila un clopot în valoare de 700 lei; iar D-nii Ion Corciu și Dumitru I. Corciu din parochia Perișoru districtul județ. dăruid bisericii din acea parochie un rînd de vestminte sacerdotale, în valoare de 220 lei; Chiriarchia Dunărei de jos, pentru aceste fapte pioase le exprimă mulțumiri publice.

Chiriarchia Dunărei de jos, aduce mulțumire publică Domnului Gheorghe Gh. Melenti din urbea Galați pentru că a oferit bisericii cu patronul Sf. Ierarh Nicolae, Cathedrala Episcopiei, două sfeșnice triohere de argint de China, pentru Sânta Masă, în valoare de 120 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumire publică D-nei Maria Costachi Buluc, care a bine-voit a oferi bisericii parohiale Adormirea Maicii Domnului din parohia Independența, Județul Covurlui, un rînd de vestminte sacerdotale de adămasoă cu mătase, în valoare de 200 lei.

Chiriarchia Dunărei de jos aduce mulțumiri publice locuitorilor uitați mai jos din comuna Independența, Județul Covurlui, care au bine-voit a contribui fie care cu sumele arătate în dreptul lor la cumpărarea unui Epitaf și a două stéguri pentru biserica din parohia Piscu Cosăisul județ și anume: locuitorul Stofan Bajan, a contribuit cu 50 lei. tache P. Trandafir cu 30 lei, Ștefan P. Trandafir cu 20 l. Constantin D. Censtandachi cu 5 l. și Ilie Boariu cu 5 l.

Următoarele persoane au contribuit la repararea Bisericii filiale Socola Mică, cu patronul Naștea Maicii D-ului din Parohia Socola Comuna Buciumii pl. Codru Jud. Iași. Gheorghe Erbicénu 150 lei. Iconomul Ioan Demetriu 10 lei. Arhimandritul Damașchin Sirghesu 20 l. Arhimandritul Varlaam Răilénu 40 l. Arhimandritul Conon Arămescu Donici 15 l. Samoil Lăzărescu 5 l. Neculae Ivanciu (Țancu) 10 l. Arhidiaconul Nicodim Munteanu 5 l. Ruxanda și Gheorghe Ște-

fanov 20 l. Ión Trofin 10 l. Melania Morfu, Maria Silvestru, și Mihai Gh. Slavie fiecare câte 10 lei. Constantin Găucă preot și Natalia pres. Galata 12 lei. Maria X. Ciurea 20 l. Gheorghe Costăchescu 10 l. Nioulae Gheorghiu 20 l. X. Y. Z. 1 l. Elena C. Stihî 5 l. Stihî 5 l. Iosefina Gheorghiu 1 l. Gheorghe Ioan 4 l. Gheorghe Posa Iconom 10 l. Costache Gheorghiu Iconom 4 l. Grigore I. Iconom 4 l. V. Justus 1 l. Neoulae Vasiliu 1 l. Neoulae D. Arbore 2 l. Ion Apostol 1 l. C. H. Vartic 1 l. Gheorghe Prat 5 lei. Zoita Coman 10 l. Arhimandritul Iroitei Maximescu 20 l. Gheorghe Ionescu 5 l. Nicolae Mihăilescu 5 l. Gheorghe Ionescu Preot, Mavra Vasiliu, Grigore Săvescu, Sofrone Bucur, Gheorghe I. Gădeî, Maria Lohan, Maria Miron, Gheorghie Calipso, Constantin Ecaterina și fiî lor, și Protosinghelul Iosif Dimitriu fiecare câte 5 lei. Gheorghe Folescu Iconom 10 lei. Dimitrie Chițovanu Preot 2 l. D-l Dragomir Dimitrescu 20 l. Ión Ștefan Popescu preot Elena pres. 5 l. Preotul Ion Hanlica și Maria 2 l. Glicherie Grințescu Ierodiacon 2 l. Ieromonahul Marou (ospiciu Galata) 8 l. Preotul Ștefan Alisăndrescu 3 l. Maria Simionescu și Petre Gh. Simionescu 1 l. M. Irimescu, Maria Alixandrescu, Gheorghe și Ana Potângă, Dimitrie și Maria Sfedu și Costache și Sevastița Popoviței fiecare câte 2 lei. Gheorghe Popescu, Soflea Botez și Alexandru Ionescu câte 1 l. Monahia Fevronia Popa 10 l. Preotul Nioulae și Domnica Constantinescu 5 l. Ión și Domnica 5 l. Grigori și Ana 2 l. Ilie și Maria Crețulescu 2 l. Preotul N. Lihau de la Sf. Lazăr 1 l. Preotul Vasile Damlean 1 l. Monahul Visarion de la Mitropolie 3 l. Preotul Vasile Bălănescu 2 l. D-na Ruxanda Sturzescu 5 l. Gheorghe și Maria Panaitescu 5 l. Costache și Sevastița Popoviței 2 l. Preotul Gheorghe Maxim 3 l. Maria și Ecaterina Vasiliu 2 l. Constantin Ión 1 l. Dumitru și Parascheva Vasilescu 7 l. Preotul Gheorghe și Eufrosina Mirăuță 10 lei. Vasile și Maria Apostolănu 3 l. Ión și Eufrosina Antoniu 1 l. Profira Chehăescu 1 l. Diaconul Gheorghe Șerban 3 l. Ieremia Iliescu 2 l. Demetriu Vasile, Popa Mihai, Gaman Ión, Elisaveta Gheorghiu și Ieromonahul Paisie fiecare câte 1 l. Constantin și Maria Bacensohi 2 l. A. Teodorescu 5 l. Economul P. Savin și Maria 10 l. Gh. Stavri, Mihai și Ecaterina Țibichî, și Dumitru Nioulaș fiecare câte 1 l. Constantin Gălbînănu 2 l. N. V. Socianu 1 l. Petru Soituz 1 l. Mane I. Stamati 12 l. Constantin și Maria Florescu 2 l. Neoulae și Ecaterina Ștefaniu 1 l. Nioulae Dumitrescu 5 l. Alixandru și Mariea Leonti 2 l. Vasile Mihalache 1 l. T. I. Tnagonescu 1 l. Neoulae și Maria Enăchescu 2 l. Dumitru Simionescu Diacon 5 l. Teodor Gheorghiu 4 l. Tănase și Leontina Popescu 2 l. Teodor Sevastia și Profira Florescu 20 l. Coiete Rivalet 10 l. Gheorghe Panait anu, Anton și Vasile Marinescu, și Vasile Ecaterina și Zinoria Dăsoălescu fiecare câte 5 l. Ioan V. Popescu Perceptor 3 l. Ana Cioc 1 l. Maria Ștefanov 4 l. Alexandru Soflean 5 l. Ana Spacu 5 l. Ștefan Teodorescu 5 l. Ión V. Roman 6 l. Vasile D. Gheorghiu 5 l. Neoulae și Ecaterina Constantinescu 5 l. Ianou Ana și Elena 2 l. Dumitru și Elena Nică 3 l. Vasile, Maria Dimitriu 2 l. Ión Elena Dumitriu 5 l. Teodor Pavelescu 3 l. Alixandru și Maria 2 l. Gavri și Eufrosina Tufescu 1 l. Arhimandritul Filaret Chiuda 5 l. Gheorghe Șerpescu,

Emilia Paladi și N. Nedelcu fie-care câte 1 l. Ecaterina Popa, Constantin și Maria Popa, Nicolae și Maria Dumitrașe și Dionisie Constantinescu fie-care câte 5 l. Gherasim Gheorghiu Eromonah 10 l. Gherasim Monah 1 l. Victor Constantinescu protosinghel 5 l. Matei Ultescu 4 l. I. V. Pricop 1 l. I. Stoinescu 2 l. Gheorghii Grasu 1 l. Vasile și Ruxanda cu fil lor 2 l. Constantin Hociungescu 2 l. C. Miler 1 l. Teodor și Elena Tazlaónu 3 l. Ión și Gh. Tazlaónu 3 l. Ión Vasiliu Preot și Aspazia pres. 2 l. Anton Rolia 3 l. Elena Sema-copol 3 l. M. Alcsăndrescu 2 l. Ión și Luța Gheorghii 2 l. Al. și Smaranda Dimitriú 5 l. Elena Mihaíl Scutarú 20 l. Gh. Elena, Lucre-ția, Veturia, Caton și Corneliú Buricov 5 l. Natalia Gorovci 2 l. Mi-haíl și Ecaterina Gatton 2 l. Maria, Olimp'a, Mihaíl Sașoa 3 l. Con-stantin Cornescu Iconom 6 l. Smaranda, Margarinta, Emil Maxi 5 l. C. și Maria Popovici 2 l. Nicolae și Maria Popovici 2 l. Preotul Gh. Moisescu Jud. Bacău 50 b. Gh. Preot și Maria Presvitera 2 l. Ștefan Săvulescu Diacon și El-onora Diacon 1 l. D. Iordăchescu 5 l. Elena Ștefănescu, Zoia, Gh. și Nicolae 2 l. Ruxanda Vavlie, Anton Tátaru 2 l. Eliza Buzescu 2 l. Maria Presvitera și Alixandru Constantinescu preot 4 l. Rucșanda și Teodor Sava, Natalia și Vasile Sava 5 l. Șe-fan, Ecaterina, și Elena Constantinescu, Gh. Colceac, T. B stricénu 2 l. Ana și Ion Nițescu fie-care câte 2 l. Presvitera Elena Galin 1 l. Mi-haíl, Maria Eliadi 50 b. Maria și Safta Ciușuța 2 l. V. Ionescu I-conom 2 l. Elena Agapi 10 l. Emilia Obreja, Dumitru Constantinescu Ecaterina Donici, Alexandru și Elena Ionescu fie-care câte 2 l. Ioan Băițelu 1 l. Nicolae și Tasia Chitariú 50 b. Theodor Scriban 2 l. Teodor și Maria Sanfil 1 l. Vasile Cihodariu 1 l. Ión, Sofea și Ecaterina Botez 4 l. Gheorghe și Maria Băițelu 1 l. Gheorghe Erbi-cénu 20 l. Toți acești bani prin stăruința Arhimandritului Damas-chin Sărghiescu mai cu semă sau întrebuințat de Epitropia Parohiei Socola la destinația lor.

Locuitorii mai jos notați au contribuit cu suma de lei 297 cu care s'a cumpărat 12 minee și s'a făcut 6 străni în biserica parohială cu hramul Sântul Nicolae din comuna și parohia Ibănești, Județul Tu-tova și anume: Mihail Cofer, Gh. N. Rebegea, Gh. I. Bosie, Gh. I. Luca Preotul Gh. Rebegea, V. Dimitriu, Costache B dia, Costache Mironescu, St. Popa, Manolache Popa, V. Scântei, Lascar Bighiu, Ión Hagiu, Dumitrache Popoviciú, Primăria Comunei Ibănești, Ión S. Luca, Ión Me-răuță, Ión G. Ibăvescu, Ión N. Smântână, Constantin Topală, Ión Gh. Filip, N. Topală, Gh. I. Topală, N. I. Rebegea, Grigore Botez, Ilie Diaconu, Gh. a Frăsinei, Alecu Onoro, Manolache V. Ulia, I. Dănăilă, Alecu Dura, Gh. P. Rebegea, Dumitru St. Petrea, Th. Dănăilă, V. Ilie, I. Similache, N. Miron, Gh. I. Rebegea, I. D. Rebegea, Maranda I. Re-begea, I. M. Ulea, Ión Dodu, Gh. Nedelcu, Gh. Codrénu, C. Smântână, George Bărbăscu, N. Smântână, Milea Nedelcu, Costache Teo'escu, Elena Scânteie, Pavel Filip Pompei Filip, Constantin Zuran, George Filip, Tânase Negruș, Gh. Similénu, Gh. Zuran, Gheorghe Nistor Bi-ghiu, V. L. Bighiú, Ilie Bighiú, Andrei Nedelcu, Gh. Smântână, Elena Gh. Bighiu, I. Niță Smântână, Ión I. Luca, N. Dimitriú, Ión I. Rebe-

gea, I. Bostaca, V. C. Rebegea, Ión Ilie Ibănescu, Adela Nicóbră, Ión Blánariu, V. Anton. Gh. V. Sîriacu, Ión Sîriacu, llinca D. Ibăne cu, I. Nedelcu, V. A. Ibănescu, Anița Rebegea, Panagache Apostu, Ión V. Popa, I. Ștefănică, Anica I. Rebegea, Gavrilă Mititelu, Neculae Mărăi, Cătrina Pârlog, V. Gh. Rebegea, I. D. Petria, Iordache Topală, V. T. Petria, Const. I. Cristiniciu, V. Nistor, I. Nechifor, Ion Grozavu, V. Pamfile, D. Negel, Maria Bărbăscu, Constantin Zuran, Mihalache Copilu, I. Nistor, N. Copilu, C. Ciobotaru, Gh. Radu, I. Bighiu, I. Ohirilă I. Ciobotaru, Gheorghe P. Nedelcu, Mihalache Popa, Gh. T. Bighiu, Ión A. Rebegea, Gh. I. D. Ibănescu, Gh. Ilie Diaconu, Gh. Scănteie, Trandafir Apostu, V. Mereuță, I. Trand. Miron, I. N. Luca, Gavrilă Bosie, I. D. Ibănescu, V. Iacami, Constantin T. Popa, Mihalache Ilie, Pavel Buzamet, Frăsina E. Căptaru, Grigore Iacami, V. I. A. Ibănescu, Maria Gh. Popa, Gh. Anton, Ión Smântână, Constantin Ștefănică, Irina D. Negel, Gh. D. Ilie, Costache Scănteie, Ión Pârlog, Mereuță V. Popa, Grigore Ulia, Constantin Sava, Tudor Moldovenu, Nicolae Corniciu, Searlat Corbu, Teodor Smântână, Marghiola N. Similianu Andrei Similianu, Dimitrie Mistrianu, Constantin Psiu, Catinca Mistriann, Costache Nichifor, V. Paiu, V. Neg-1, Elena V. Luca, V. Prutenu, I. T. Nedelcu, D. Constantin, Pavel Smântână, Gh. G. Anton, Petrache Bolia, Nicolae Boziea, Dima Galu, I. Créngă, V. Fântănarui, D. Pomet, Gh. Popa, Luca Cristian, I. Pășcanu, I. V. Ștefănică, Th. T. Bighiu, Gh. T. Bighiu, V. I. Rebegea, Gh. V. Bighiu, I. Haștiu, Const. Dănăilă, Gheorghe Grădinaru, Gh. Nicóbră. Maria V. Ștefănică, Maria I. Miron, Paraschiva Preda. De asexenea D-1 Oscar Beneș, proprietarul moșiei Patrașcani a dăruit aceleiași bisericii 3000 nuele, cu care s'a făcut gardul în jurul acei biserici; Epitropia parohiei respective le exprimă căldurose mulțumiri pentru bine voltóarele ofrande făcute bisericii.

D-1 Ioan Stroiș proprietar în Comuna Păucești Județul Roman, a dăruit bisericii filiale din Cotuna Săcălenii parohia Bozienii, Județul Roman, un rând complect de vase sfințite, în valóre de 120 lei; D-1 Costache Burghilea, a dăruit bisericii parohiale din aceeași parohie un stég în valóre de 30 lei, iar bisericii din satul Crăesei un sfeșnie mare cu piciorul de lemn, avënd 9 fofeze în valóre de 40 lei și o cruce mare de alamă ornată cu 4 crucei mai mici în valóre de 30 lei; D-na Maria Năsturaș, din com. Bicești, dăruind bisericii din Satul Bozienii o cruce de lemn, iar D-nii Năstăse Oprea din Cotuna Vadu, și Ștefan Fluerașii, din Cotuna Sicălenii, contribuind la cumpărarea unor cărți trebuitoare acelei biserici, cel întâi cu 10 lei și al doilea cu 2 lei, li se aduc mulțumiri publice.

D-na Alexandrina Miculescu bine voind cu spesele sale să construescă clopotnița bisericii Adormirea din Cămpina, jud. Prahova; Epitropia 'i aduce mulțumiri publice,